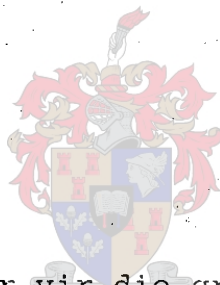

BEHOEFTE EN WAARDES VAN KLEURLINGVROUE
TEN OPSIGTE VAN BEHUISINGSOMSTANDICHEDE

A.S. VAN WYK

Skripsie ingelewer vir die graad van Magister in
Huishoudkunde aan die Universiteit van Stellenbosch

Promotor: Prof. Dr. S. Bekker

Stellenbosch

Januarie 1980

VOORWOORD

By die voltooiing van hierdie skripsie, wil ek graag opregte dank betuig aan:

- Prof S Bekker wat as promotor leiding gegee het aan die ondersoek en interpretasie van die gegewens;
- Mnr C Erasmus wat behulpzaam was met die rekenaar verwerking van die gegewens;
- Die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing vir finansiële steun in die vorm van 'n Ad hoc toekenning;
- Prof L van Heerden en Mnr J Groenewald wat die voltooide manuskrip deurgewerk en waardevolle wenke gegee het;
- Mnr J Cornelissen en die veldwerkers vir hul entoesiasme en goeie samewerking;
- My man Kobus en die kinders, Rico en Coenraad vir hul geduld, liefde en onderskraging;
- Rosa Beukes vir die troue versorging van die huishouding en kinders;
- Mev W Wagener vir die netjiese tikwerk;
- Die inwoners van Cloeteville vir hulle vriendelike samewerking.
- My ouers vir voorbidding.

INHOUDSOPGAWEBladsy

INLEIDING

(3)

1

HOOFSTUK 1: DIE EFFEK VAN BEHUISING OP DIE GEDRAG VAN MENSE

A. Inleiding	4
B. Begripsbepaling	4
I Waardes	4
II Waardeoriëntasie	6
III Verband tussen waardes/waardeoriëntasies en → universeel menslike behoeftes/probleme	6
IV Norme	7
V Doelstellings	7
VI Houding	8
 C. Die verband tussen vermelde gedragsbegrippe en behuisingsgedrag	8
D. <u>Teorie van Maslow</u>	9
a) Fisiologiese behoeftes	9
b) Veiligheidsbehoeftes	9
c) Sosiale behoeftes	10
d) Ego-behoeftes	10
e) Selfverwensliking as behoefte	10
E. Waardenavorsing en behuising	15
F. Waardeoriëntasiegroepe	18
I Ekonomiese waardeoriëntasiegroep	18
a) Algemene kenmerke	18
b) Houding ten opsigte van behuising	19

II	Gesins waardeoriëntasiegroep	19
a)	Algemene kenmerke	19
b)	Houding ten opsigte van behuising	20
III	Persoonlike waardeoriëntasiegroep	20
a)	Algemene kenmerke	20
b)	Houding ten opsigte van behuising	21
IV	Prestige waardeoriëntasiegroep	21
a)	Algemene kenmerke	21
b)	Houding ten opsigte van behuising	22
G.	Teoretiese model van menslike behuisingsgedrag	22

HOOFSTUK 2: DIE KLEURLINGBEVOLKINGSGROEP EN HUL BEHUISINGSOMSTANDIGHED

A.	Demografiese kenmerke	24
B.	Statutêre grondslae van die Kleurling se posisie as burger	27
C.	Die sosioëkonomiese posisie van die Kleurlinge	28
D.	Behuisingsomstandighede van die Kleurling= bevolkingsgroep	31
I	Die Wet op Groepsgebiede (No 36 van 1966)	34
II	Die beoordeling van behuisingskemas opgerig deur die <u>Departement van Gemeenskapsbou</u>	39
III	<u>Gemeenskapsontwikkeling in Kleurlingbuurtes</u>	42
IV	Privaat-huiseienaarskap met spesiale verwysing na die Kleurlingbevolking	43

HOOFSTUK 3: PROBLEEM EN DOELSTELLING

A. Probleemstelling	45
B. Doelstellings	48

HOOFSTUK 4: DIE ONTSTAAN EN ONTWIKKELING VAN CLOETESVILLE

A. Die ontstaan van Cloetesville	50
B. Die ontwikkeling van Cloetesville I en II (Uitbreidings I en II)	54

HOOFSTUK 5: NAVORSINGSOPSET EN PROSEDURE

A. Afbakening van Navorsingsgebied	57
B. Steekproef	57
I Subekonomiese huise	58
II Ekonomiese Verhuur/Verkoopskema	61
III Selfbou huise	62
C. Vraelys	62
D. Respondente	64
E. Veldwerkers	64
F. Prosedure/opname	65
G. Verwerking van gegewens	67
H. Begripsbepaling	67
I Nukleêre gesin	68
II Uitgebreide twee geslagte gesin	68
III Uitgebreide drie geslagte gesin	69
IV Volledige gesin	69
V Onvolledige gesin	69
VI Huishouding	69

VII Huishoudelike inkomste	70
VIII Per capita inkomste	70
IX Sosioëkonomiese groep	70
X Beroepskategorieë	70

HOOFSTUK 6: DEMOGRAFIESE EN SOSIOËKONOMIESE ASPEKTE

A. Inleiding	72
B. Demografiese aspekte	73
I Kenmerke van Respondente	73
II Kenmerke van die Huishoudings	76
III Digtheid	80
IV Migrasie	83
C. Sosioëkonomiese aspekte	85
I Huishoudelike en per capita inkomste	85
II Opvoeding, Inkomste en Beroep van hoofde van huishoudings	87
III Sosioëkonomiese groeperings	90
D. Fisiese kenmerke van huise	94

HOOFSTUK 7: BEHOEFTEBEVREDIGING EN WAARDEORIËNTASIES

A. Inleiding	100
B. Behoeftebevrediging met betrekking tot behuisingsomstandighede	102
I Beskutting	102
II Sekuriteit en Veiligheid	102
(i) Privaat domein	102
(ii) Buurt	104

III	Gerief en gemak	106
	(i) Privaat domein	106
	(ii) Buurt	110
IV	Sosialisering en Sosiale interaksie	113
	(i) Privaat domein	114
	(ii) Buurt	117
V	Eстетika en selfekspresie	119
	(i) Privaat domein en (ii) Buurt	119
C.	Houdings van Respondente ten opsigte van hul huise en woonbuurt	125
D.	Waardeoriëntasies	125
	I Ekonomiese waardeoriëntasie	128
	II Gesins waardeoriëntasie	130
	III Persoonlike waardeoriëntasie	131
	IV Prestige waardeoriëntasie	131

HOOFSTUK 8: BEVINDINGS, FINALE GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

A.	Bevindings	133
B.	Finale gevolgtrekkings	135
C.	Aanbevelings	137

BRONNELYS	139
-----------	-----

BYLAE A: Vraelys; Tabel

BYLAE B: Gebiedskaart van Stellenbosch en Cloeteville

LYS VAN TABELLE

	<u>Bladsy</u>
1. Suid-Afrikaanse Bevolkingsgroeikoers	25
2. Persentasie persone verstedelik in Suid-Afrika	27
3. Getal persone verstedelik in Suid-Afrika	27
4. Behuisingstruktuur van Kleurlinge in groter Kaapstad	32
5. Aantal huise gebou (Departement van Gemeenskapsbou) 1972-76	37
6. Aantal huise gebou (Privaatsektor) 1972-76	38
7. Aantal huise gebou (Totaal) 1972-76	38
8. Besteding aan behuising 1972-76	39
9. Geadministreerde Vraelyste deur Veldwerkers	67
10. Opvoeding van Respondente	73
11. Inkomste van Respondente	74
12. Beroep van Respondente	75
13. Gesinstipes in verskillende huise	80
14. Digtheid van die drie huistipes	81
15. Migrasie na Cloetesville	83
16. Rede vir verhuising na Cloetesville	84
17. Huishoudelike inkomste	85
18. Per capita inkomste (per maand)	86
19. Opvoedkundige peil van hoofde van huishoudings	87
20. Inkomste van hoofde van huishoudings	88
21. Beroep van hoofde van huishoudings	89
22. Tydperk woonagtig in Cloetesville	92
23. Aantal vertrekke in drie verskillende huistipes	95
24. Binnedeure en Plafonne in die wonings	96
25. Keuse van hoë en soliede muur om agterplaas	103
26. Gerief en gemak in verskillende huistipes	107
27. Keuse van 'n goeie woonbuurt, ver van winkels af	112

28.	Cloetesville vergelyk met vorige woonplek - hoë inkomstegroep	122
29.	Behuisingsvoorkeure	126
30.	Response op waardeoriëntasievrae	127

LYS VAN FIGUREBladsy

1. Teoretiese model van behuisingsgedrag	23
2. Per capita inkomste van die Kleurlingbevolkingsgroep as persentasie van die van Blankes	29
3. Aantal persone in 50 huise - volgens ouderdoms= kategorieë	77
4. Menslike behuisingsbehoefte	100

INLEIDING:

As gevolg van die geweldige behuisingstekort onder Kleurlinge in Wes-Kaapland en 'n toenemende ontplooiing van Staatsprogramme ten opsigte van die beskikbaarstelling van behuising vir minder goeie groepe, is kennis van beide die huidige behuisingsopset, asook die behoeftes en waardeoriëntasies van inwoners van hierdie skemas uiters noodsaaklik vir toekomstige beplanning, voorkoming van foutiewe optrede, asook die daarstelling van 'n evolusionêre samelewing en dus die suksesvolle uitvoering van die Regering se behuisingsbeleid.

Tradisioneel was ondersoek, beskrywings en analyses van die probleme van mindergegoede groepe se behuisingsomstandighede, asook die verskillende Regeringsprogramme wat daarop gemik was om hierdie toestande te verbeter, gedomineer of oorheers deur die beklemtoning van die fisiese aspekte van die omgewing. Min aandag is gegee aan sosiale en kulturele waardes en hoe dit houdings en die gebruik van die objektiewe fisiese wêreld kan beïnvloed (Hartman 1963).

Hierdie probleem is veral pertinent met betrekking tot die Kleurlingwerkersklas, wie se lewens meer die objek van doelbewuste en drastiese inmenging deur stadsvernuwingskemas, publieke behuisingsprogramme en verskuiwings as gevolg van die praktiese implementering van die Wet op Groepsgebiede (Wet No. 36 van 1966) is.

Behuising het hoogs betekenisvolle sosiale implikasies omdat dit beskutting bied aan die mees basiese eenheid in ons samelewing die gesin.

Sosiaal-wetenskaplikes stem saam dat feitlik elke persoon se lewe beïnvloed word deur die tipe huis waarin hy/sy woon (Wedin 1976, Cooper 1975, Gans 1961, Hall 1974).

Daar bestaan egter weinig kennis oor die basiese beginsels betrokke by die formulering van woonpatrone en voorkeure in die algemeen, en kennis oor residensiële oriëntasies van die Kleurlingbevolkingsgroep in die besonder, is gebrekkig. Hierdie gaping in kennis word gewoonlik oorbrug deur aannames en opinies omtrent standarde en doelstellings van Kleurlinge. Kleurlinge se behuisingshoudings en doelstellings mag op heeltemal ander behoeftes, begeertes en waardes gefundeer wees as wat aangeneem word.

Hierdie gaping in kennis het as grondslag gedien vir hierdie navorsingsprojek met die breë doelstelling om te bepaal wat die waardeoriëntasies en behoeftebevrediging van Kleurlingvroue in 'n Stellenbosse Kleurlinggemeenskap ten opsigte van behuisingsomstandighede is.

In die eerste twee hoofstukke word eerstens 'n oorsig gegee van navorsing wat betrekking het op menslike behuisingsgedrag en tweedens 'n kort uiteensetting van die posisie van die Kleurling in die Suid Afrikaanse samelewing met spesifieke verwysing na hul behuisingsomstandighede. Die perspektief sodanig bekom word as essensiële voorvereiste beskou vir die formulering van spesifieke doelstellings vir hierdie navorsingsprojek in hoofstuk drie.

Hoofstuk vier gee 'n uiteensetting van die navorsingsmetodes en

tegnieke wat in hierdie navorsingsprojek toegepas is. 'n Kort geskiedkundige oorsig oor die ontstaan en ontwikkeling van die woonbuurt waarin die navorsing geadministreer is, word in hoofstukke vyf gegee. Hoofstukke ses en sewe gee 'n uiteensetting van die belangrikste empiriese gegewens ingewin en in hoofstuk agt word die finale gevolgtrekkings en aanbevelings vir verdere navorsing gemaak.

HOOFSTUK 1

DIE EFFEK VAN BEHUISING OP

DIE GEDRAG VAN MENSE

A. INLEIDING

As in aanmerking geneem word dat die mens 'n groot gedeelte van sy lewe in die huislike omgewing deurbring, is dit logies om af te lei dat behuising 'n belangrike uitwerking het op die bevrediging of nie-bevrediging van menslike behoeftes. 'n Studie van menslike gedrag is dus 'n essensiële voorvereiste vir behuisingsbeplanning (Morris & Winter 1978). In hierdie hoofstuk word die standpunte van verskillende skrywers en navorsers ten opsigte van menslike gedrag binne die konteks van behuising behandel. Om hierdie standpunte egter binne die konteks van die huidige navorsingsprojek te plaas is dit vooraf nodig om sekere gedragsbegrippe te definieer:

B. BEGRIPSBEPALING

I. Waardes:

Waardes word deur Cilliers en Joubert (1966) gedefinieer as "konsepsies van wat wenslik is in maatskaplike handeling. 'n Waarde is 'n algemene beginsel, maatstaf of kriterium wat aangewend word wanneer daar ten opsigte van die wenslikheid gekies moet word tussen alternatiewe optredes, ook tussen alternatiewe norme" (p. 27).

Joubert (1962 p. 24 - 29) noem agt teoretiese proposisies in verband met die aard van waardes wat kortliks as volg opgesom kan word:

a). Waardes in 'n komponent van menslike handeling en bestaan binne

die normatiewe dimensie van gedrag; waardes speel dus 'n rol in handeling en moet daarom erken, geken en ontleed word.

- b) Waardes is denkkonstruksies, of konsepsies in die bewussyn van die mens en wel konsepsies van die gewense. Fisiese voorwerpe kan dus nie as waardes aangedui word nie.
- c) Waardes is elemente in die oriëntasie van handelende persone t.o.v. die situasie waarin hulle optree. Dit beteken dat waardes as seleksiebeginsel funksioneer om motivering te kanaliseer.
- d) Waardes is gelyktydig teenwoordig in kultuur, maatskaplike sisteme, asook in persoonlikheid.
- e) In kultuur bestaan waardes as gemeenskaplike kriteria vir die seleksie van alternatiewe oriëntasies. Waardes as kulturele beginsels werk wel normatief, maar is nog geen spesifieke gedragsvoorskrifte nie. Hiermee word 'n onderskeid gemaak tussen waardes en norme. In soverre as wat waardes gelykgestel word met algemene beginsels, word dit nie net van norme nie, maar ook van doelstellings onderskei. Joubert (1962) haal Kluckhohn aan wat dit as volg formuleer: "Values are not the concrete goals of behaviour... Values appear as the criteria against which goals are chosen" (p. 27).
- f) Waardes is so algemeen dat hulle die individu slegs tot 'n sekere rigting van handeling kompromiteer en nie direk aan hom sê wat hom te doen staan in sekere situasies nie.

- g) Waardes word in die persoonlikheid geïnternaliseer. Die individu internaliseer, of maak tot deel van sy persoonlikheid, sy konsepsies van die algemene kriteria soos dit in kultuur en samelewing bestaan. Juis omdat waardes geïnternaliseer word in die persoonlikheid is dit moontlik om van persoonlikheids=types te praat in terme van waardesisteme wat vir sekere persoonlikhede dominant is.
- h) Waardes is die belangrikste faktor wat persoonlikheid, kultuur en maatskaplike sisteme funksioneel bind.

Joubert (1962) gee die volgende definisie van waardes op grond van die teoretiese proposisies: "... 'n konsepsie van die gewenste wat gelyktydig in kultuur as kriterium of beginsel vir seleksie van alternatiewe oriëntasies bestaan, geïnstitusioneel is in die samelewing en sy deelsisteme, en geïnternaliseer is in die persoonlikheid van die lede van hierdie sisteme en daardeur hierdie persone oriënteer tot gewenste handeling" (p. 30)

II Waardeoriëntasie:

Waardes en waardeoriëntasie word as wissel terme gebruik en geen konseptuele afgrensing tussen hulle is nodig nie (Joubert 1962).

III Die verband tussen waardes/waardeoriëntasies en universeel menslike behoeftes/probleme:

Die waardesisteem van 'n samelewing waarin persoonlikhede en kultuur voorkom, bestaan uit die ordelike rangskikking van 'n aantal beginsels/waardes/ of waardeoriëntasies. Hierdie beginsels, en

waardes staan in verband met of sou ingedeel kon word volgens gemeenskaplike of universeel menslike probleme of behoeftes.

Hierdie beginsels, waardes of waardeoriëntasies kan gesien word as die formules vir die gewenste hantering van (of gewenste oriëntasie tot -) hierdie probleme (Joubert 1962).

'n Ordelijke variasie bestaan in die waardeoriëntasie sisteme van alle samelewings. Die variasie in waardeoriëntasie van 'n kultuur bestaan as 'n inmeekaarsluitende netwerk van dominante en variante waardeoriëntasies, albei word vereis en toegelaat (Kluckhohn & Strodtbeck 1961).

IV Norme

"Norme is gedragsreëls wat die verwagtinge in die optrede van persone in bepaalde rolle of van bepaalde kollektiwiteite in die betrokke stelsels van interaksie omskryf. Meer presies omskryf, is norme gedragsreëls wat bepaalde handeling vir bepaalde rolle of kollektiwiteite voorskryf, toelaat of verbied" (Cilliers & Joubert 1966 p. 25).

Norme is dus meer spesifieke gedragsreëls terwyl waardes die algemene beginsels is waarvolgens hierdie gedragsreëls gekies word.

V Doelstellings

Doelstellings spruit uit waardes en die bereiking van 'n doelwit lei tot die bevrediging van 'n waarde. Doelstellings is konkreet

en vordering kan gemeet word.

'n Doelstelling is 'n doel wat bereik moet word en waartoe die beleid en prosedures van 'n program beplan word.

Die verband tussen waardes en doelstellings blyk duidelik uit die volgende aanhaling: "Values appear as the criteria against which goals are chosen" (Kluckhohn soos aangehaal deur Joubert 1962 p. 27).

VI. Houding

'n Besliste gesigspunt of vooropgestelde gevoel wat die aktiwiteit/optrede in 'n sekere rigting beïnvloed (Nickell et al. 1976).

C. DIE VERBAND TUSSEN VERMELDE GEDRAGSBEGRIPE EN BEHUISINGSGEDRAG

Uit bogenoemde definisies kan afgelei word dat daar 'n noue verband bestaan tussen die verskillende vermelde begrippe. Die verband tussen hierdie begrippe en behuisingsgedrag word vervolgens bespreek.

[Volgens Cilliers (1975) en Cooper (1975) is die behoefte aan beskutting en veiligheid, naas voedsel en kleding, een van die mees basiese behoeftes van die mens.] Behuising kan gesien word as die verskaffing van beskutting en huisvesting.] Die verwys na die plek waar 'n persoon of gesin woon, spesifiek die gebou of deel van 'n gebou wat deur 'n gesin of huurder beset word (mikro omgewing) asook die onmiddellike omgewing waarin die gebou voorkom (makro omgewing) (Agan 1972).

Juis omdat die begrippe mikro-omgewing sowel as makro-omgewing in Agan (1972) se omskrywing voorkom, word die effek van behuising op die gedrag van mense gekompliseer na 'n wye spektrum van menslike behoeftes. Dit is dus logies dat navorsers in behuising 'n universele behoefte-teorie gebruik wat as verklaring van menslike gedrag in die algemeen kan dien. Verskeie sosiaal-wetenskaplikes

gebruik in hierdie verband Maslow (Pottas 1970) se hiërargie van menslike behoeftes vir navorsing oor behuising (Cilliers 1975; Cooper 1975; Dee et al. 1975). Aangesien die teorie van Maslow gebruik sal word as basiese uitgangspunt van die huidige navorsingsprojek, is 'n kort bespreking van hierdie teorie nodig.

Die fundamentele konsep van Maslow se teorie is dat die mens gemotiveer word deur basiese behoeftes wat universeel voorkom, onveranderlik is en geneties of instinktief is (Dee et al. 1975). Menslike behoeftes rangskik hulself in 'n hiërargie, met ander woorde die ontstaan van een behoefte berus normaalweg op die bevrediging van 'n ander sterker behoefte wat daarop neerkom dat die mens voortdurend in 'n staat van gemotiveerdheid verkeer.

D. TEORIE VAN MASLOW (Soos opgesom deur Pottas 1970, p.13-15)

a) Fisiologiese behoeftes:

Honger, dors, die geslagsdrang en beskutting resorteer onder fisiologiese behoeftes. In die hiërargie van behoeftes word hierdie kategorie heel onder aangetref en moet eers bevredig word voordat dit as kanaal kan dien vir ander behoeftes. Die fisiologiese behoeftes is die sterkste van alle behoeftes en alle ander behoeftes verdwyn wanneer die fisiologiese onbevredig bly. Eers nadat hulle in 'n redelike mate bevredig is, tree ander, hoër op in die hiërargie, na vore.

b) Veiligheidsbehoefte:

Die veiligheidsbehoefte is die volgende in die hiërargie wat na

vore tree wanneer die fisiologiese behoeftes redelik bevredig is. Veiligheidsbehoefte behels die veiligheid van die persoon, beskerming teen gevaar en die bedreiging van deprivasie.

c) Sosiale behoeftes:

"Wanneer die fisiologiese behoeftes bevredig is, en die mens homself nie op die een of ander wyse fisies bedreig voel nie, neem sosiale behoeftes toe in belangrikheid. Hieronder resorteer die behoefte om tot 'n groep te behoort, deur medemens aanvaar te word en vriendskappe te sluit" (Pottas 1970, p. 14).

d) Ego-behoeftes:

Ego-behoeftes is weer hoër op in die hiërargie en val in twee groepe uiteen: eerstens in dié wat met 'n persoon se eie waarde verband hou, soos die behoefte aan selfvertroue, onafhanklikheid, kennis en prestasie en tweedens behoeftes wat in verband staan met reputasies soos behoefte aan statuserkenning, respek, en waardering deur ander.

Hierdie behoefte word selde ten volle bevredig.

e) Selfverwesenliking as behoefte:

"Heel bo-aan die hiërargie van behoeftes is die behoefte aan selfverwesenliking, wat omskryf kan word as die volle verwerkliking van eie potensiaal, om volgehoue selfontwikkeling te beleef en kreatief te wees in die wydste sin van die woord" (Pottas 1970, p. 15).

Die mens se lewensfilosofie en kulturele waardes is determinante van hierdie behoefte.

Daar bestaan oorvleueling tussen die behoeftes in die verskillende kategorieë. Onder gewone omstandighede is 'n persoon gedeeltelik bevredig en gedeeltelik onbevredig in elke behoefte-area. Daar is egter 'n algemene neiging tot groter bevredigings van die laer behoeftes as van die hoëres.

Maslow (in Hunerayager & Heckmann 1967, p. 347 soos aangehaal deur Pottas 1970) sien die hipotetiese gemiddelde persoon as iemand met 85% bevrediging van fisiologiese behoeftes, 70% m.b.t. sy veiligheidsbehoefte, 50% m.b.t. sosiale behoeftes, 40% m.b.t. ego-behoefte en 10% m.b.t. selfverwesenliking.

Cilliers (1975) lei behuisingsvereistes en -behoefte van die basiese realiteite van die mens se bestaan in die wêreld af deur X die mens te bekou as:

- 'n fisies-biologiese wese
- 'n individuele persoon (persoonlikheid)
- 'n sosiale wese
- 'n kulturele wese.

Die basiese behuisingsbehoefte van die mens wat hiervan afgelei word kom ooreen met die hiërargie van menslike behoeftes ten opsigte van behuising wat deur Cooper (1975) opgestel is, nl.

- beskerming
- sekuriteit, gerief en gemak
- sosialisering en self-ekspressie
- estetika.

[Volgens Keiser (1978) beïnvloed die mate van behoeftebevrediging ten opsigte van behuising wat individue en gesinne ondervind op verskeie vlakke hulle lewens. Daar bestaan 'n redelike prominente kousale verband tussen swak, vervalde, 'onhigiëniese behuising en gesondheidstoestande (Wilner et al. 1956).] "Morbidity and mortality rates are sensitive to housing conditions: studies indicate that improved housing reduces the incidence of illness and death" (Loewenstein 1971, p. 323-324).]

Die verband tussen die fisiese omgewing en sosiale en sielkundige verskynsels is egter minder sprekend en moeilik bepaalbaar.

['n Algemene verband bestaan tussen die siening wat 'n persoon van homself en die wêreld het, en die kwaliteit van sy behuising (Montgomery 1971 en Cooper 1972). Verskeie resente navorsingsprojekte vestig die aandag op die verband tussen 'n persoon se self-konsep en die onmiddellike omgewing. Carp, soos aangehaal deur Montgomery (1971) bevind dat die selfbeeld van ou mense meer positief is na vestiging in 'n verrykte behuisingsomgewing.]

Montgomery (1971) haal in hierdie verband Black as volg aan:

" ... people frequently see the home as an outer shell of the self where a person lives ... how he lives determines the view which he has of his place in the community, his role, his status, and his style of life" (p. 61).

Dieselfde siening word ook gehuldig deur Frieden (Swart & Lamont 1973).

"There is evidence that housing is an important factor in selfperception. Houses that convey an obvious image of

neglect and inferior status have been found to influence the self-evaluation and motivation of people who live there, leading to feelings of pessimism and passivity" (p. 56).

[Behuising beïnvloed ook die vorming van vriendskappe. (Hassan 1975). Volgens Montgomery (1969) het persone wat in woonstelle naby posbusse woon gewoonlik baie meer vriende as dié wat aan die einde van 'n gang woon. Die rede hiervoor is dat vriendskap uit kontak groei en persone naby posbusse in meer kontak met ander persone kom.]

[Volgens Keiser (1978) kan die fisiese kwaliteit van behuising ook alledaagse aktiwiteite fasiliteer of beperk en kan dit fisiese en geestelike gesondheid beïnvloed.]

[Die bevinding van Barkley (1973) dat daar 'n verband bestaan tussen die grootte van vertrekke en geestesgesondheid onderskraag hierdie stelling. In klein beknopte vertrekke is lede van 'n gesin in gedurige kontak, sodat daar nie geleentheid vir privaatheid is nie en spanning en frustrasie ontstaan wat kan oorgaan in ernstige geestesafwykings. (Hall 1974).]

[Tegnies aanvaarbare behuising is dikwels sosiaal onaanvaarbaar. 'n Belangrike rede vir die mislukking van sommige behuisingsskemas is dat dit nie gepas is vir die leefwyse van die inwoners nie (Hall 1974).]

[Die argitek of beplanner onmagtig om intuitief die behoeftes van 'n (bevolkings)groep onbekend aan hom te peil, projekteer sy eie waardes en behoeftes op die groep vir wie hy beplan.]

MB 2

Brolin en Zeisel (1968) stel dit as volg: "Urban redevelopment and new town programs are often based on what the designer considers adequate for himself. Often when he consciously tries to build for those different from himself, he unconsciously imposes his own values" (p. 66)

Fisiese eienskappe van behuising is belangrik maar hul spesifieke betekenis en funksionele belangrikheid word bepaal deur sosiale en persoonlike waardes en lewensstyl. Hartman (1963) beweer dat empiriese bewyse van voorkeure dien as 'n waardevolle indikator van residensiële waardes en die rol wat behuising speel in verskillende groepe.

Houdings teenoor die omgewing beïnvloed baie sterk die houdings wat persone het teenoor hul huise. Alleen in die afwesigheid van ander sosiale en persoonlike bevrediging word die objektiewe kwaliteit van die wooneenheid 'n primêre determinant van behuisingtevredeheid. Navorsing het bewys dat twee derdes van slumbewoners wat in swak behuising gewoon het tevrede was met hulle behuisingsomstandighede - hierdie paradoks kan alleenlik begryp word indien die sosiale waarde wat behuisinghoudings en gedrag beheer en definieer in aanmerking geneem word (Hartman, 1963).

Die fisiese woning kan verskillende rolle vervul in die woningspatrone en leefwyses van verskillende mense. Vir sommige is dit werklik 'n tuiste en elke oomblik weg daarvan is tydelik en vir 'n spesifieke doel. In lae-sosio-ekonomiese groepe word die eksterne area baie meer en ook meer vryelik gebruik en is dit baie belangrik,

of dié belangrikste deel van hul "leefruimte" (Hartman 1963).

E. WAARDENAVORSING EN BEHUISING

Die verband tussen waardes en behuising word duidelik geïllustreer in die volgende stelling van Montgomery soos aangehaal deur Meeks en Deacon (1972): "No sector of American life more faithfully portrays its major values than its dwellings, neighbourhoods and communities" (p.11).

Lamanna (1964) se navorsing in Greenboro, Noord Carolina, oor die leefbaarheidswaarde (livability values) van stedelinge het aan die lig gebring dat 'n hoër waarde geheg word aan sosiale waardes as aan fisiese waardes in die beoordeling van die leefbaarheid van behuising en die omgewing. Navorsing in Boston se 'West End' het dieselfde aan die lig gebring (Gans 1959). Sosiale waardes word, volgens hierdie navorsing, dus hoër gestel in die rangordening van waardes en vorm dus deel van die dominante waardeoriëntasie van stedelinge. Hierdie bevinding het belangrike implikasies vir die beplanning van nuwe behuisingsskemas omdat dit impliseer dat meer klem gelê moet word op die sosiale fasiliteite, geleenthede en omgewing wat geskep word as op die fisiese strukture wat opgerig word.

Korslund (1965) het verskillende waardes wat betrekking het op behuising ingedeel volgens Maslow se hiërargie van menslike behoeftes. Die doel hiervan was om vas te stel of 'n patroon ontstaan in terme van die vlak van menslike behoeftes wat in behuising in aanmerking geneem word. Sy indeling, wat vir die doel van hierdie navorsingsprojek van belang is, is as volg:

1. Fisiese gesondheid, veiligheid	}	Fisiologiese en Veiligheidsbehoefte
2. Ekonomie		
3. Gerief		
4. Geskiktheid (convenience)		
5. Gesinsgesentreerdheid	}	Sosiale behoeftes
6. Vriendskap		
7. Gelykheid		
8. Sekuriteit		
9. Prestige	}	Ego-behoeftes
10. Vryetyd (leisure)	}	Selfverwesenliking
11. Vryheid, onafhanklikheid		
12. Privaatheid		
13. Geestesgesondheid		
14. Estetika	}	Estetiese behoeftes

In die lig van Korslund (1965) se indeling kan dus geredeneer word dat die stedeling wat in Lamanna (1964) se navorsing gebruik is, ten opsigte van hul fisiologiese en veiligheidsbehoefte, reeds 'n redelike mate van behoeftebevrediging geniet het.

Navorsing deur Meeks en Deacon (1972) gee 'n aanduiding van die waardes wat beklemtoon word deur middelklas gesinne in die keuse van hul behuising. Hulle bevind dat die ekonomiese waarde deur 50% van die respondente as die belangrikste waarde in die keuse

van behuising gestel is. Hulle bevind ook dat die prestige waarde deur 40% van die respondente as die onbelangrikste waarde in die keuse van behuising gestel is. Hierdie bevinding stem ooreen met dié van Beyer, Mackesy en Montgomery (1955).

Allison Carll (1973) se navorsing handel oor die verwantskap tussen waardes van lae-inkomste tuisteskeppers en die fisiese ontwerp van hul tuistes. Haar belangrikste bevinding is "the most important values identified were economy, personal freedom, social prestige related to the neighbourhood, and privacy from the neighbours; least important were family centrism, leisure and health" (p. 22). Doelstellings en standarde vir stedelike vernuwing of residensiële verskuiwings weerspieël dikwels foutiewe aannames oor die leefwyses en behuisingswaardes van die betrokke bevolkingsgroep.

Hartman (1963) het d.m.v. navorsing in 'n sentraalgeleë-werkersklas woonbuurt in Boston bevind dat verskillende patrone m.b.t. die gebruik en evaluering van ruimte, kwantitatief sowel as kwalitatief, meer buigbare en toepaslike behuising-standaarde noodsaak. Hy bevind ook dat die fisiese eienskappe van behuising 'n sekondêre plek in die hiërargie van behuisingswaardes inneem en dat die bereiking van sekere sosiale en interpersoonlike doelstellings belangriker geag word.

'n Veldopname is in 1952 deur Beyer, Mackesy en Montgomery onder 1 032 gesinne in Buffalo, New York, gedoen. Hierdie veldstudie bevestig, "the theory that families can be grouped according to the primary values that govern their lives" (Beyer et al. 1955, p.2).

Op grond van hierdie navorsing is huisplanne ontwerp om te voldoen aan die vereistes van gesinne wat in een van die volgende geïdentifiseerde waardeoriëntasiegroepe val:

- ekonomiese waardeoriëntasiegroep
- gesins waardeoriëntasiegroep
- persoonlik waardeoriëntasiegroep
- prestige waardeoriëntasiegroep

Omdat hierdie vier waardeoriëntasiegroepe as basis dien vir die huidige navorsingsprojek sal hulle in meer besonderhede beskryf word.

F. WAARDEORIËNTASIEGROEPE

I. Ekonomiese waardeoriëntasiegroep - persone/gesinne wat ekonomiese beklemtoon:

Die volgende is 'n opsomming van die belangrikste kenmerke van hierdie persone/gesinne asook hul houding ten opsigte van behuising, soos bepaal deur Beyer et al. (1955 p. 2-7) en Beyer (1959).

(a) Algemene kenmerke

- Beklemtoon ekonomiese gebruik van goedere en dienste
- Beklemtoon prys van items wat aangekoop word
- Konserwatief in smaak en konvensioneel in gewoontes

- Neem verkieslik slegs berekende risikos
- Word ontwrig deur ekonomiese drukte
- Gesinsbande en sentiment kom na finansiële oorwegings
- Informaliteit is 'n sosiale eienskap van hierdie gesinne bv. hulle eet meer in die kombuis as ander waardeoriëntasie groepe
- Vorm meer dikwels goeie vriendskappe as persone in ander waardeoriëntasiegroepe

(b) Houding ten opsigte van behuising

- Is meer gemoeid met die grootte en duursaamheid van die huis as met die geskiktheid daarvan as gesinswoning of met die voorkoms en styl daarvan
- Prys en afbetalingsterme is belangrik
- Koste van onderhoud en belasting is belangrik
- Die verkoopswaarde van die huis is belangrik
- Beklemtoon essensiële kenmerke van die huis en nie luukseheid nie
- Huis is gewoonlik konserwatief
- Onthaal nie baie

II. Gesinswaardeoriëntasiegroep: persone/gesinne wat die gesondheid en welsyn van die gesin beklemtoon:

(a) Algemene kenmerke

- Beklemtoon dinge wat die gesin saamhou en gelukkige gesinsverhoudings bevorder
- Gesinne waar daar baie lojaliteit, liefde en algemene besorgd-

heid oor gesinsprobleme is

- Aanvaar mekaar onvoorwaardelik
- Toegewyd aan skoonouers, grootouers, tantes, ooms ensovoorts.
- Nooi familie meer na hulle huise as ander waarde groepe
- Bedag op invloede wat die fisiese en geestelike welsyn van gesinslede kan beïnvloed
- Besorgd oor goeie omgewing en goeie skole vir hulle kinders.

(b) Houding ten opsigte van behuising

- Beplan vir die gerief van die hele gesin
- Privaatheid word ten opsigte van sekere aspekte beklemtoon maar oor die algemeen word ruimte beplan vir gesamentlike gesins=aktiwiteite en kinderspel
- Die ontwerp moet die vermindering van irritasies en frustrasies, veroorsaak deur die intimiteit van gesinslede, in ag te neem.
- Beklemtoon gesondheid
- Veiligheid in en om die huis is belangrik
- Huis moet ruim wees, genoeg sonlig kry, goed verhit en geventileer wees.

III. Persoonlike waardeoriëntasiegroep: persone/gesinne wat persoonlike genieting, self-ekspressie en estetika beklemtoon

(a) Algemene kenmerke:

- Gesinne in hierdie groepe het 'n hoogs persoonlike siening van hul fisiese en sosiale omgewing

- Meer individualisties as ander groepe
- Sterker begeerte vir vryheid en onafhanklikheid
- Gemotiveer deur 'n begeerte tot self-uitdrukking (ekspressie) eerder as 'n begeerte om ander te beïndruk
- Hulle waardeer goeie smaak en ordelikheid, harmonie en "completeness"
- Hulle plaas 'n hoë waarde op vermaaklike vryetyds-aktiwiteite
- Hulle het 'n "egalitarian" siening - d.w.s. het die reg om hulle lewe te lei soos hulle wil en ander het dieselfde reg
- Hulle is geneig om meer formeel te wees as die ander gesinstipes in hul sosiale verhoudinge.

(b) Houding ten opsigte van behuising:

- Uiterlike ontwerp en interieur versiering is baie belangriker vir hulle as vir die ander gesinne
- Privaatheid vir individuele aktiwiteite is belangrik
- Privaatheid buitenshuis vir eet en vryetydsbesteding is belangrik
- Tradisie is van geen belang as dit inmeng met self-ekspressie en persoonlike plesiere van hul nuwe lewenswyse
- Onkonvensionele kleure is aanvaarbaar as hulle in goeie smaak is en die individu betrokke tevrede stel.

IV. Prestige waardeoriëntasiegroep: persone/gesinne wat sosiale prestige en 'n formele sosiale lewe beklemtoon

(a) Algemene kenmerke:

- Beskou die lewe en behuising in terme van hul invloed op die

gesin se sosiale stand

- Opwaarts mobiel
- Ekonomie, gesinsake en individuele behoeftes is minder belangrik vir hulle as sosiale prestige
- Neem besluite op so 'n manier dat hulle hoër geag sal word deur ander
- Hulle neem as voorbeeld vriende, bure, kennisse en tydskrifte
- Groter konformiste as die ander groepe
- Sensitief vir wat vriende sal dink en sê. Hulle is styl en smaakbewus en is altyd op hul hoede om die "korrekte" leefwyse aan te leer.

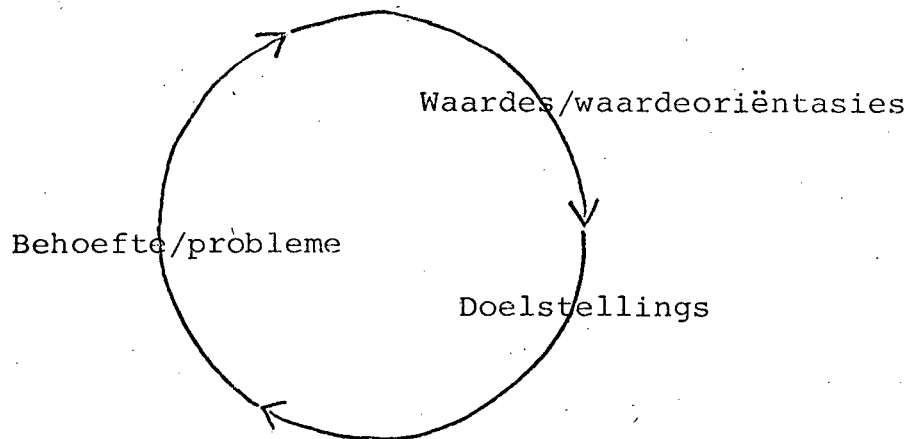
(b) Houding ten opsigte van behuising

- Beskou huis in terme van prestige
- Hierdie tipe gesinne kom in alle inkomstegroepe voor
- Hulle wil individualiteit besit
- Buurt moet respektabel wees
- Styl moet hedendaags wees
- Huis moet genoeg onthaal fasiliteite verskaf
- Onthaal gewoonlik formeel

G: TEORETIESE MODEL VAN MENSLIKE BEHUISINGSGEDRAG

Op grond van voorafgaande bespreking in hierdie hoofstuk is 'n eenvoudige teoretiese model ontwikkel wat kan dien as verklaring van menslike gedrag binne die veld van behuising. In die formulering van hierdie model is voorsiening gemaak vir die verskillende

begrippe wat in die literatuur as belangrike bepalers van menslike gedrag aangedui word.

FIGUUR 1: TEORETIESE MODEL VAN BEHUISINGSGEDRAG

Die mens word gemotiveer deur basiese behoeftes wat universeel voorkom, onveranderlik is en geneties of instinktief in oorsprong is (Maslow soos aangehaal deur Dee et al. 1975). Waardes of waardeoriëntasies kan gesien word as die formules vir die gewenste hantering van hierdie behoeftes (Joubert 1962). Verder spruit doelstellings uit waardes en die bereiking van 'n doelwit lei tot die bevrediging van 'n waarde.

Hierdie kontinuerende proses wat teoreties 'n logiese denkmodel vorm, kan ook in 'n praktiese sin van toepassing gemaak word op die behuisingsgedrag van mense. Bewuswording van hierdie beginsels onder beplanners van publieke behuisingskemas sal 'n sinvolle bydrae lewer tot meer doelmatige en funksionele beplanning, wat menslike motiveringsprosesse in ag neem.

HOOFSTUK 2

DIE KLEURLINGBEVOLKINGSGROEP EN HUL

BEHUISINGSOMSTANDIGHEDE

A. DEMOGRAFIESE KENMERKE:

Die uitdrukking 'Kleurling' word in die Bevolkingregistrasie-wet (Wet 30 van 1950) nie positief omskryf nie en gekleurde word slegs beskou as 'n persoon wat nie 'n Bantoe of 'n Blanke is nie. Ingevolge artikel 5 (i) en (ii) van die Wet is gekleurd in die volgende groepe ingedeel: Kaapse Kleurlinge, Maleiers, Griekwas, Sjinese, Indiërs, "ander" Asiate en "ander" gekleurd (Kommissie van ondersoek na aangeleenthede rakende die Kleurlingbevolkingsgroep, 1976 p. 3^x). Daar bestaan dus groot verskille in die afkoms van persone wat almal as Kleurlinge geklassifiseer word.

Die Kleurlinge is in geloof, taal en algemene lewenswyse ten nouste aan die Blankes verbonde. Hul kultuur en waardesisteem is beslis Westers. Die wonings, voedsel, klere drag en ander eienskappe van hul lewenswyse is dieselfde as dié van hul Blanke bure. Die verskille wat wel bestaan, is toe te skryf aan streeksverskille, opvoeding en sosioëkonomiese invloede (Suid-Afrika 1977). Wat huistaal betref, is 78,9% Afrikaanssprekend, 6,0% Engelssprekend en 14,8% beide Afrikaans en Engelssprekend (Suid-Afrika 1977 p. 33).

^xAangesien daar in hierdie hoofstuk sterk gesteun sal word op bevindings van hierdie kommissie sal verder hierna verwys word as die Theron verslag (1976)

Om die relatiewe posisie van die Kleurling t.o.v. die ander bevolkingsgroepe in Suid Afrika te begryp is dit nodig om na die totale bevolkingsamestelling te kyk wat in 1976 as volg daaruit gesien het:

18,1%	Blankes	= 4 310 000
10,2%	Kleurlinge	= 2 426 000
3,2%	Asiërs	= 746 000
68,5%	Bantoes (Swartes)	= 16 279 000
	Totaal	<u>23 761 000</u>

(Suid-Afrika 1977 p. 75)

Nagenoeg 30% van die Kleurlinge woon in die Kaapse Skiereiland en 87% in die Kaapprovinsie. Kleurlinge is dus op streekgrondslag die dominante bevolkingsgroep in groot dele van die Kaapprovinsie.

Die fertiliteit van Kleurlingvroue is van die hoogste ter wêreld en word weerspieël in Tabel 1 wat die groeikoers van verskillende bevolkingsgroepe in Suid Afrika aantoon asook projeksies vir die jare 1985, 2000 en 2020.

TABEL 1 SUID AFRIKAANSE BEVOLKINGSGROEIKOERS

	1951-60	1961-70	1975	1980	1985	2000	2020
Blankes	1,69	1,64	1,54	1,45	1,39	1,20	0,91
Kleurlinge	3,68	3,16	2,99	2,99	2,97	2,61	2,11
Asiate	3,01	3,20	2,43	2,36	2,22	1,73	1,23
Swartes	2,76	2,94	2,87	2,97	3,04	2,90	2,45
Totaal	2,63	2,74	2,80	2,99	2,94	2,78	2,37

(Dewar 1976 p. 14)

Uit bostaande tabel is dit duidelik dat die groeikoers van Kleurlinge tot 1980 die hoogste van alle bevolkingsgroepe is. Dit is egter ook duidelik dat daar sedert 1951 'n geleidelike afname in die groeikoers is. Volgens amptelike statistiek het 'n dramatiese daling in die geboortesifer van die Kleurling=bevolking in die afgelope tyd voorgekom (Groenewald 1979). Hierdie tendens word weerspieël deur bostaande tabel waaruit dit duidelik is dat die groeikoers van Kleurlinge tussen 1985 en 2020 vinniger sal daal as gedurende die vorige dertigjaar termyn. Vanweë die hoë geboortesifer onder Kleurlinge is die leeftydsamestelling van die Kleurlingbevolkingsgroep besonder jeugdig.

Die infantiele mortaliteitsifer by die Kleurlinge is aan die ander kant, ook hoog en 'n derde van alle sterfgevalle kom in die eerste lewensjaar voor. Nagenoeg die helfte van die sterftesyfers onder Kleurlinge is die gevolg van aansteeklike en parasitêre siektes en hierdie gegewens dui op swak en onhigiëniese lewensomstandighede. Die gemiddelde grootte van Kleurlinggesinne was 5,2 persone per gesin in 1970 teenoor die 3,7 persone per gesin in Blanke gesinne (Theron verslag p. 11).

Die persentasie verstedeliking van die Kleurlinge het, net soos vir die ander bevolkingsgroepe, sistematies toegeneem sedert 1936. Tabelle 2 en 3 gee 'n duidelike beeld van die verstedelikingsproses in Suid Afrika.

TABEL 2 PERSENTASIE PERSONE VERSTEDELIK IN SUID AFRIKA

	1951	1970	2000
Blankes	76	89	93
Kleurlinge	63	76	86
Asiate	73	87	92
Swartes	24	39	75

(Dewar 1976 p.16)

TABEL 3 GETAL PERSONE VERSTEDELIK IN SUID AFRIKA

	1970	2000
Blankes	3 401 580	6 407 700
Kleurlinge	1 593 720	4 205 400
Asiate	566 370	1 117 800
Swartes	6 032 520	27 969 700
Totaal	11 594 190	39 700 600

(Dewar 1976 p.16)

Hierdie verstedelikingsproses hou besondere implikasies in ten opsigte van die verskaffing van behuising in stedelike gebiede aan die massas.

B. STATUTÊRE GRONDSLAE VAN DIE KLEURLING SE POSISIE AS BURGER

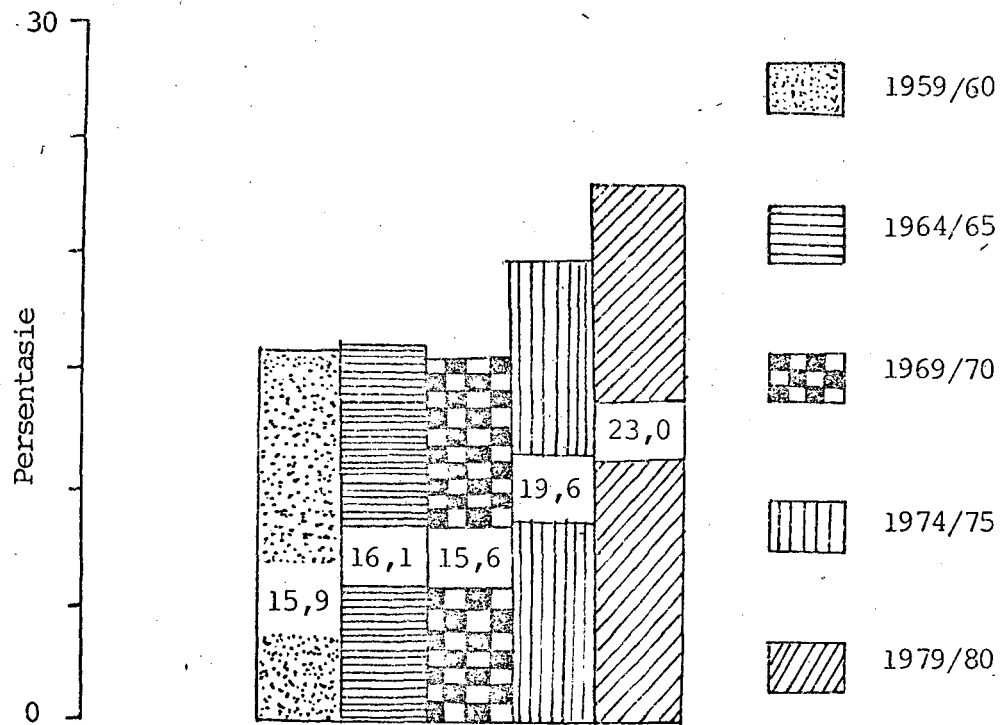
Die burgerregte van Kleurlinge op die politieke terrein - en meer spesifiek op die gebied van stemreg en verteenwoordiging - vergelyk ongunstig met die van Blankes omdat Kleurlinge nie aan die

verkiesing van lede van die Volksraad, Provinsiale Rade, Munisipale rade en landelike plaaslike owerhede kan deelneem nie. Die vernaamste knelpunte wat uit die beperkings op die politieke burgerregte van Kleurlinge ontstaan, is dat Kleurlinge geen aandeel of seggenskap in die deurslaggewende, wetgewende owerheidsinstellings in die land het nie en dat die instellings waarin hulle wel verteenwoordig word, met ondergeskikte status beklee is (Theron verslag 1976).

Statutêre voorskrifte met betrekking tot Kleurlinge se woongebiede en ontspanning, soos vervat in die Wet op Groepsgebiede (Wet 36 van 1966), die Wet op Aanwysing van Aparte Geriewe (Wet 49 van 1953) en die Drankwet (Wet 30 van 1928, soos gewysig) het dikwels die uitwerking dat Kleurlinge se woon- en leefomstandighede nadelig beïnvloed word, dat ontspanningsgeleenthede en -geriewe ontbeer word en dat menslike verkeer en sosiale omgang aan diskriminerende en vernederende beperkings onderworpe is (Theron verslag 1976).

C. DIE SOSIOËKONOMIESE POSISIE VAN DIE KLEURLING

Ten einde die inkomsteposisie van Kleurlinge in die regte perspektief te plaas, is dit nodig om dit te vergelyk met die per capita inkomste van Blankes in Suid-Afrika (kyk figuur 2).

FIGUUR 2: Per Capita Inkomste van die Kleurling Bevolkingsgroep as persentasie van die van Blankes (Theron verslag, 1976, p. 39).

Uit figuur 2 is dit duidelik dat die per capita inkomste van die Kleurlinge in 1980 nog nie eens 'n kwart van die van Blankes sal wees nie. Die relatiewe verbetering van Kleurlinge se ekonomiese posisie teenoor die van die Blankes kan toegeskryf word aan die styging in arbeidsvergoeding en 'n opwaartse mobiliteit van Kleurlingarbeid. Kleurlingarbeiders het dus toegetree tot werksgeleenthede wat voorheen deur Blankes beset is en die voordeel van die groter lone wat aan dié werksgeleenthede verbonde is, bekom. Die hoë geboortesifer en die relatiewe jeugdigheid van die kleurlinge oefen egter 'n belangrike invloed op hulle per capita inkomste uit wat relatief stadig sal styg as die hoë geboortesifer gehandhaaf word (Theron verslag 1976, p. 60).

In 1975 was 19,2% van Kleurlinghuishoudings se inkomste laer as die minimum lewenspeil (MLP) en dit het beteken dat 26,2% (636 000) van die Kleurlinge aan huishoudings verbonde was waarvan die inkomste laer as die MLP was (Theron verslag 1976, p. 50).

Volgens vermelde kommissie van ondersoek speel gesinsgrootte en opvoedingspeil 'n bykans deurslaggewende rol om Kleurlinghuishoudings onderkant die MLP te plaas. Die kommissie voer aan dat die Kleurlingbevolkingsgroep nie 'n homogene groep is met dieselfde behoeftes nie. Hulle onderskei drie duidelik identifiseerbare groepe of strata en verklaar voorts:- "Die groepering is nie net daarop bereken om die sosiaal-ekonomiese posisie, die geskooldheid, die beroepstatus ens. weer te gee nie, maar veral om op verskille in die lewensstyl en -houdings van die verskillende groepe te wys" (Theron verslag 1976, p.463).

Die Kleurlingbevolking word dan in 'n boonste, middelste en onderste groep of stratum ingedeel. Skematies kan die drie strata as volg voorgestel word:

STRATA	%
Boonste	20
Middelste	40
Onderste	40

Die boonste stratum wat uit 20% van die Kleurlingbevolking bestaan,

bevat die persone wat werkgewers (bv. boere en sakelui) en professionele mense is - d.w.s. die wat gewoonlik witkraag-beroepe uitoefen. Hulle besit gewoonlik eiendom en handhaaf oor die algemeen 'n lewensstyl en -houding wat baie ooreenstem met die middelstandlewenswyse van die Blanke bevolking.

Die onderste stratum bevat ongeveer 40% van die Kleurlingbevolking en bestaan hoofsaaklik uit Kleurlinge in die landbousektor en die armer stedelike bevolking. Die onderste stratum maak hulle in veel groter mate as die ander strata aan afwykende gesins- en eg-verhoudings en ander afwykende gedrag skuldig. Die kommissie verklaar dat hierdie onderste groep - of ten minste 'n groot deel daarvan - oor die algemeen 'n lewensstyl en -houding handhaaf wat opvallend afwykend en anders is, as dit vergelyk word met die gedragsnorme van sowel die Blanke as die Kleurlingmiddelstand (Theron verslag 1976).

Die middelste stratum in die Kleurlinggemeenskap kan nie so duidelik as die boonste en onderste strata gedefinieer word nie. Hulle bestaan uit persone wat enersyds nie by die boonste groep en andersyds nie by die onderste groep ingedeel kan word nie. Hulle bestaan ook uit ongeveer 40% van die Kleurlingbevolking. Hierdie groep is saamgestel uit huishoudings in die landbousektor asook uit die stedelike bevolking. Die broodwinners doen gewoonlik semi-geskoolde of ongeskoolde werk op 'n permanente grondslag (Theron verslag 1976).

D. BEHUISINGSOMSTANDIGHED VAN DIE KLEURLINGBEVOLKINGSGROEP

Swak en ontoereikende behuising veroorsaak deur 'n verskeidenheid van redes kan beslis as een van die grootste knelpunte by Kleur-

Behuising

linge beskou word. "Dit is ook 'n akute bron van ontevredenheid en verbittering asook die teelaarde van maatskaplike wan-toestande en van swak gesondheidstoestande" (Theron verslag 1976, p. 204).

Volgens 'n opname wat deur die Instituut vir Sosiale Ontwikkeling aan die Universiteit van Wes-Kaapland gedurende 1977-78-gedoen is, sien die Kleurlingbehuisingstruktuur van Groter Kaapstad met uitsluiting van die Strand-, Somerset-Wes, Mitchell se Vlakte en sekere dele van Belhar as volg daaruit (sien Tabel 4).

TABEL 4: BEHUISINGSTRUKTUUR VAN KLEURLINGE IN GROTER KAAPSTAD

Type behuising	Aantal	%
Subekonomies	27 000	28,32
Ekonomies	30 185	30,75
Huiseienaarskap	10 853	11,05
Privaat	9 439	9,61
Plakkers	19 877	20,25
Totaal	98 154	100,00

(Louw 1973)

Drie uitstaande kenmerke van die gegewens is dat:

- 1) 70% van die totale behuisingsvoorraad deur die staat gefinansier is;
- 2) Slegs 9% hul eie woning gekoop het;

- 3) Ten minste 20% van die Kleurlingbevolking as plakkers 'n bestaan voer.

Hierdie feite moet volgens Louw (1978) vir almal met 'n maat= skaplike besorgdheid uiters ontstellende informasie wees. As hierby 'n verdere 30% wat onder toestande van oorbewoning woon, bygevoeg word, beteken dit dat ongeveer die helfte van die Kleur= lingbevolking van Groter Kaapstad in 'n ongesonde wonings= milieu lewe (Louw 1978).

Daar kan baie geredeneer word oor die werklike tekort aan behuis= ing vir die Kleurlingbevolkingsgroep in Wes-Kaap. Cilliers (1974) stel die totale tekort op byna 55 000 wooneenhede. On= danks ambisieuse bou pogings van die owerheid is dit sinvol om in hierdie stadium te aanvaar dat daar 'n geweldige tekort is.

Verskeie redes hiervoor kan aangegee word, o.a.:

- 1) Die tekort aan Kleurlingbehuising het 'n lang historiese op= bou en is toegelaat om bykans onbeheerbare proporsies aan te neem
- 2) Weens 'n algemene baie lae per capita inkomste is die grootste deel van die Kleurlingbevolking aangewese op die staat vir hul behuising.
- 3) Deur die implementering van die Wet op Groepsgebiede is dui= sende gevestigde bruin gesinne ontnem van 'n huis en met 'n ander voorsien. Daardeur is die agterstand in behuising ge=

✓weldig vergroot aangesien nuwe behuising sodoende nie aan persone op 'n waglys beskikbaar gestel kan word nie.

4. 'n Hoë jaarlikse natuurlike aanwas wat ongeveer 5 000 nuwe wooneenhede jaarliks vereis (Louw 1978).

5. Die verstedeliking van die Kleurlingbevolking.

Die huidige posisie in Suid Afrika is dat Blankes, volgens tentatiewe beramings meer as 90% van die privaatbehuising besit weens hul groter kapitaalkragtigheid en minder statutêre struikelblokke.

Louw (1978) verwys na Links se bevinding dat slegs sowat 10% van alle Kleurlinghuishoudings in die Wes-Kaap kwalifiseer vir privaathuiseienaarskap op grond van die inkomste van die broodwinner.

Weens ekonomiese sowel as sosiaal-politiese oorwegings, is dit wenslik dat so 'n groot as moontlik persentasie van 'n bevolking 'n eie huis moet besit. Huiseienaarskap is 'n veld in Kleurlingbehuising wat in toenemende mate aandag vereis en ontvang van owerheidsinstellings.

1. Die Wet op Groepsgebiede (No 36 van 1966)

Omdat genoemde wet asook die toepassing daarvan vir die grootste meerderheid van die Kleurlinge frustrasie en verbittering (Theron verslag 1976) meebring, vereis dit meer aandag in hierdie bespreking. Die Theron verslag (1976) het gevind dat daar telkens na die "wrede wet" verwys is.

Volgens die Amptelik Jaarboek (RSA 1977) beoog die beleid van afsonderlike woonbuurte vir die verskillende bevolkingsgroepe

soos dit in die wet beliggaam is, die volgende bestel in die praktyk:

- Elke bevolkingsgroep sal woon- en eiendomsregte in sy eie gebied bekom en behou;
- Volle geleentheid vir ontwikkeling op persoonlike en gemeenskapsvlak;
- Elke groep sal die reg hê om hom in sy eie gebied ten volle uit te lewe, op sowel ekonomiese as op alle ander gebiede;
- Elke groep sal die reg hê om sy eie vorm van plaaslike bestuur te ontsluit en te beheer.

Die wet bepaal dat die Staatspresident gebiede proklameer wat deur bepaalde bevolkingsgroepe bewoon en besit mag word, maar dit word slegs gedoen nadat daar 'n omvattende openbare ondersoek ingestel is en nadat alle betrokke persone en owerhede die saak deeglik ondersoek het.

Nadat 'n gebied deur proklamasie vir 'n besondere bevolkingsgroep opsy gesit is en die bepalinge van die Gemeenskapsbou-ontwikkelingswet (No 3 van 1966) op daardie gebied van toepassing gemaak is, is dit die taak van 'n statutêre liggaam, die Gemeenskapsboueraad, om hulp te verleen met die vestiging van die betrokke bevolkingsgroep aldaar. Die voorsiening van behuising vir mense in sekere omstandighede is hoofsaaklik die

verantwoordelikheid van plaaslike owerhede, maar die ander statutêre liggaam van die Department van Gemeenskapsbou, die Nasionale Behuisingskommissie, help ook by wyse van lenings op langtermyn uit die Nasionale Behuisingsfonds (RSA 1977).

Hervestiging volgens die bepalings van die wet vind op die volgende manier plaas: 'n lys van geaffekteerde eiendomme word saamgestel. 'n Geaffekteerde eiendom is dié wat in die besit van 'n 'onbevoegde' persoon is, dus 'n lid van 'n ander bevolkingsgroep as dié waarvoor die betrokke gebied geproklameer is. Sulke eienaars word skriftelik in kennis gestel dat hul eiendomme deur die proklamasie geraak word en dat hulle dus in hul eie gebied gevestig moet word. Wanneer sodanige persoon hom in sy eie gebied hervestig, word die eienaar van 'n geaffekteerde eiendom nie gedwing om dit te verkoop nie. Trouens, die persoon mag die eiendom tot aan sy dood in sy besit hou. Wanneer sodanige persoon egter te sterwe kom, moet die eiendom binne 'n redelike tydperk van die hand gesit word (RSA 1977).

Die eienaar van 'n geaffekteerde eiendom kan dit verkoop aan 'n lid van die gemeenskap waarvoor die gebied geproklameer is, maar die Gemeenskapsbouraad beskik oor die reg van verkoop ten opsigte van elke sodanige eiendom. Die raad word 30 dae gegun om te besluit of die eiendom self aangekoop sal word op dieselfde voorwaardes wat in die koopakte uiteengesit word, en of die transaksie tussen die twee partye sal voortgaan.

Wanneer 'n groepsgebied geproklameer word, onderneem buitenmuurse amptenare van die Departement van Gemeenskapsbou 'n sosio-ekonomiese opname van al die bevoegde gesinne in die geproklameerde gebied. Hulle bepaal onder meer die gehalte van die behuising wat benodig word, asook die algemene ekonomiese posisie van die gesinne.

Die onbevoegde gesinne word tewens versoek om te sê of hulle self hul nuwe huisvesting sal voorsien en of hulle wil hê dat behuising aan hulle voorsien moet word.

'n Analise van die aktiwiteite van die Departement van Gemeenskapsbou vir die periode 1972-1976 is deur Louw (1978) saamgestel (sien Tabel 5).

TABEL 5: AANTAL HUISE GEBOU (Departement van Gemeenskapsbou) 1972-76

	<u>Aantal</u>	<u>%</u>
Swart	40 862	28,1
Kleurling	61 591	43,6
Blank	24 185	18,6
Asiaat	12 515	8,9
Totaal	<u>141 153</u>	<u>100,0</u>

Die grootste aantal huise nl. 43,6% is vir die Kleurlingbevolkingsgroep gebou. 'n Interessante vergelyking kan gemaak word deur na die aktiwiteit van die privaatsektor oor dieselfde periode te kyk (sien Tabel 6).

TABEL 6: AANTAL HUISE GEBOU (Privaatsektor) 1972-76

	<u>Aantal</u>	<u>%</u>
Swart	5 015	2,8
Kleurling	13 546	7,5
Blank	155 812	85,6
Asiaat	2 301	4,1
Totaal	<u>181 674</u>	<u>100,0</u>

(Louw 1978)

In tabel 7 word 'n gesamentlike totaal van 322 829 huise wat in die periode gebou is, uiteengesit.

TABEL 7: AANTAL HUISE GEBOU (Totaal) 1972-76

	<u>Aantal</u>	<u>%</u>
Kleurling	75 137	23,27
Swart	45 877	14,21
Blank	181 997	56,38
Asiaat	19 816	6,14
Totaal	<u>322 829</u>	<u>100,0</u>

(Louw 1978)

Na die Blankes is die meeste huise (23,27) dus in totaal vir die Kleurlingbevolking gebou.

Wat betref die besteding aan behuising deur die staat en private sektor lyk die situasie as volg:

TABEL 8: BESTEDING AAN BEHUISING 1972-76

	<u>R/Miljoen</u>	<u>%</u>
Staatsektore	1 095	26,4
Privaatsektore	3 061	73,6
	<u>R4 156</u>	<u>100,0</u>

(Louw 1978).

Dit is dus duidelik dat die privaatsektor verantwoordelik is vir die verskaffing van die oorgroter meerderheid behuising in Suid Afrika (56,3%) en dat hul besteding aan behuising die van die staatsektore by verre oorskry (73,6%).

II. Die beoordeling van behuisingskemas opgerig deur die Departement Van Gemeenskapsbou (Theron verslag 1976)

Die ekonomiese skemas word, wat die strukture betref, oor die algemeen as goed beskou. Dit vergelyk gunstig met die huise wat teen dieselfde of hoër bedrag deur die privaat sektor gebou word.

Ook die feit dat hierdie huise deur die bewoners gekoop kan word, vind byval en dit word ook verwelkom deur sommige plaaslike owerhede wat besef dat huiseienaarskap direk en indirek nie net die individuele bewoner tot voordeel strek nie, maar ook vir die opbou van 'n soliede gemeenskap bevorderlik is.

Die meeste kritiek van sowel Kleurlinge as Blankes dwarsoor die

land is teen die subekonomiese huise. Die Departement het, in sy pogings om aan die laagste inkomstegroepe huisvesting te verskaf wat nog binne die betaalvermoë van die huurder moet bly, oor die jare vereis dat die twee-tot-viervertrekwonings van 'n eenvoudige aard moet wees. Geen binnedeure, plafonne en vloerbedekkings is toegelaat nie; water asook sanitêre geriewe is buitenshuis. Sommige huise het nie agterdeure nie en is gewoonlik skakel- of ryhuise. In laasgenoemdes is die verbindingsmuur nie klankdig nie en van gesinsprivaatheid is daar dus weining sprake (Theron verslag 1976).

"Oorbewoning deur groot gesinne lei gou tot krottoestande binnens- en buitenshuis. Veral is dit die geval met die tweevertrekwonings wat blykbaar vir jonggetroudes met een kind en bejaardes bedoel is, maar dikwels weens die behuisingsnood deur gesinne met kinders van beide geslagte bewoon word (waardeur 'n bepaling van die Slumswet oortree word). Sonder twyfel bied sulke huisvesting nie die geleentheid en uitdaging tot ordelike huishouding en gesonde gesinslewe nie" (Theron verslag 1976, p. 207).

Kritiek kom ook soms deurdag gesinne mettertyd vir 'n ekonomiese huis kwalifiseer maar, as gevolg van 'n tekort aan ekonomiese huise, in subekonomiese huise gehuisves bly maar 'n hoër huur moet betaal.

Vanaf 1974 vereis die Departement van Gemeenskapsbou hoër standaarde vir subekonomiese huise. Die volgende word nou as standaarditems beskou: 'n klein pakkamer van $1-2\text{m}^2$, rakke in of naby die kombuis, binnedeure vir alle slaapkamers, 'n badkamer

met 'n klein bad en toilet, asook 'n opwasbak in die kombuis. Laasgenoemde fasiliteit word slegs verskaf waar riolering beskikbaar is of in die nabye toekoms beskikbaar sal wees.

Plafonne en vloerbedekkings tot 'n maksimum van R35 per vertrek en elektriese installasie teen 'n maksimum koste van R130 per wooneenheid kan nou ook volgens meriete uit behuisingsfondse aangebring word. Van belang is verder dat vyfkamer-sub-ekonomiese wooneenhede nou ook opgerig kan word om in die akute woningsnood van groot gesinne te voorsien (Departement van Gemeenskapsbou 1969).

Volgens die Theron verslag (1976) moet boustandaarde aangepas word aan die weers- en klimaatomstandighede van bepaalde streke. So moet bv. in Wes-Kaapland by die boukonstruksie rekening gehou word met die swaar winterreëns wat gepaard gaan met sterk noord-westewinde asook die lae watertafel van die Kaapse Vlakte. In die streke waar die wintertemperatuur soms tot onder vriespunt daal behoort plafonne en vloerbedekkings in subekonomiese huise 'n vereiste te wees. Meer ag moet geslaan word op die voorstelle van plaaslike owerhede aangaande o.a. die ontwerp en boumateriaal wat by die spesiale behoeftes en omstandighede van die onderskeie streke aangepas moet word.

Die Theron verslag meld dat daar bedenkinge is oor die verhouding van subekonomiese huise teenoor ekonomiese huise, en in die verband word die betroubaarheid van sommige van die sosio-ekonomiese opnames waarvolgens die behoefte aan die tipe huise wat nodig is betwyfel. "Die eendersheid van die huise en die gevolglike doodelike repetisie daarvan straat op straat in die

skemas vir die lae inkomstegroepe is, op prysenswaardige uitsondering na, dwarsdeur die land opvallend en ontvang allerweë ongunstige kritiek" (Theron verslag 1976 p. 207).

Die vraag is reeds gestel of daar nie meer buigsaamheid van die Departement teenoor die plaaslike owerhede getoon kan word sodat gebou kan word volgens die spesifieke behoeftes, omstandighede en smaak van 'n besondere streek nie.

III Gemeenskapsontwikkeling in Kleurlingbuurtes

Die Theron verslag (1976) verklaar dat in die meerderheid van die Kleurlinggemeenskappe, behalwe een of meer kerkgeboue en skole, daar gewoonlik geen fasiliteite beskikbaar is waar die gemeenskap gesellig kan verkeer en ontspan nie.

In verskillende groter stedelike sentrums het woongebiede ver rys met aanvanklik geen kerke, gemeenskapssentrums, telefone, pos- en polisiekantore, sportterreine en in sommige gevalle selfs geen skole nie. Kleurlinge is na hierdie plekke oorgeplaas en hulle moes vir die eerste paar jaar dit verlief neem sonder fisiese fasiliteit wat belangrike hulpmiddels is om gesonde en gelukkige gemeenskapslewe en gemeenskapstrots op te bou.

In 1973 is die Fouche-komitee deur die Staat aangestel wat ondersoek moes instel na moontlike hulp aan plaaslike besture vir die daarstelling en finansiering van gemeenskapsfasiliteite in sekere dorpsgebiede. Metodes is uitgewerk waarvolgens ge=

meenskapsgeriewe voortaan gefinansier sal word. Plaaslike owerhede moet voortaan by aansoeke om lenings vir behuisingskemas ook aansoeke vir die verskaffing van essensiële gemeenskapsfasiliteite verskaf. Hierdie is 'n baie positiewe stap en sal beslis lei tot aantreklike dorpe en gelukkiger, volwaardige gemeenskappe (Theron verslag 1976). In aansluiting hierby is dit verblydend dat die Sekretaris van Gemeenskapsbou, in 'n omsendbrief in Desember 1975 aan alle plaaslike owerhede, versoek het dat Kleurling bestuurskomitees geraadpleeg moet word by die beplanning van behuisingskemas (Theron verslag 1976).

Die noodsaaklikheid van welsynsdienste in behuisingsprojekte word deur Lategan (1974) beklemtoon. Die Theron Kommissie (1976) het getuienis ontvang waarin gemeld is dat mense wat vir jare in swak en veral krotomstandighede gewoon het "geleer moet word om te lewe". Volgens die kommissie se eie waarnemings was dit ook opvallend dat die gebiede waar daar goeie welsynsdienste beskikbaar is 'n veel beter voorkoms het, terwyl by sommige van die ander waar die tipe diens ontbreek of swak is, daar beslis reeds tekens was van 'n verval tot 'n nuwe krotbuurt.

IV. Privaat-huiseienaarskap met spesiale verwysing na die Kleurlingbevolking

Die Theron verslag (1976) dui aan dat baie sterk vertoë ingedien is dat meer geleenthede vir Kleurlinge geskep moet word om besitters van hulle eie wonings te word. Die verslag wys op ver-

skeie voordele verbonde aan huiseienaarskap en meld onder andere dat huiseienaarskap sal bydra tot die ontwikkeling van 'n sterker Kleurling-middelklas wat normaalweg meer belangstel in burgerlike en kulturele aangeleenthede en by wie ook 'n sterker verantwoordelikeidsin teenwoordig is. Die tekort aan bouerwe beperk die geleentheid om woonbuurtes te ontwikkel en te bewoon, wat toonaangewend is, en as ideaal kan dien vir ander om na te streef.

Die huidige situasie in Suid Afrika is dat die Blankes, volgens tentatiewe beramings meer as 90% van die privaatbehuising besit weens, veral die groter kapitaalkragtigheid van die bevolkingsgroep en minder statutere struikelblokke (Louw 1978).

Namate die sosioëkonomiese posisie van Kleurlinge verbeter sal huiseienaarskap asook die behoefte daarna toeneem. Beplanning in dié verband is noodsaaklik vir die steeds groeiende vermoënde Kleurlinggroep.

HOOFSTUK 3

PROBLEEM EN DOELSTELLING

A. PROBLEEMSTELLING

Die doel van hierdie hoofstuk is om op grond van die inligting wat in die vorige twee hoofstukke verskaf is 'n uiteensetting te gee van die teoretiese uitgangspunt en daarmee gepaardgaande doelstellings van die navorsingsprojek.

Op grond van die inligting verskaf in hoofstukke een en twee kan die volgende algemene gevolgtrekkings gemaak word:

- Behuising bevredig die mees fundamentele behoeftes van die mens, nl. die soek na fisiese beskerming en veiligheid teen gevare wat die voortbestaan van die individu bedreig.
- [Behuising gee 'n permanente en fisiese beslag en lokaliteit aan die gesin wat waarskynlik nog steeds die belangrikste maatskaplike instelling in ons kultuur is. Sonder voldoende behuising kan die gesin nie sy belangrike opvoedkundige en sosialiseringfunksie vervul nie.]
- [In 'n maatskaplike struktuur waar die moderne mens toenemend sukkel om sy individualiteit te handhaaf, bied 'n eie huis 'n uitstekende kanaal tot selfaktualisering en die vorming van 'n gevoel van identiteit.]
- [Die bou of aankoop van 'n huis bied die gesin sekuriteit en 'n geleentheid om 'n finansiële belegging te maak.]

- Die oorgrote meerderheid van die Kleurlingbevolking van groter Kaapstad woon in staatsgesubsidieerde behuising en het dus weining of geen keuse wat hul behuising betref nie (Louw 1978).
- Ongeveer 20% van die Kleurlingbevolking handhaaf 'n middelstandlewenswyse en kan dus 'n keuse uitoefen ten opsigte van hul behuising (Theron verslag 1976).
- Ongeveer die helfte van die Kleurlingbevolking van groter Kaapstad woon in 'n ongesonde woningsmilieu (Louw 1978).

Uit die literatuur is daar talle verwysing na die probleme rondom die ontwerp, beplanning en oprigting van behuisingsskemas vir minder gegoede groepe (Gans 1959; Cooper 1975; Swart en Lamont 1973). Een van die grootste probleme hieraan verbonde is die feit dat die beplanners nie die mense ken vir wie beplan word nie - hulle ken dus nie die lewenswyse, behoeftes, waardes en doelstellings van dié mense nie.

As gevolg van die gebrek aan empiriese data oor Kleurlinggesinne en hulle behuisings en omgewingsbehoeftes en voorkeure is argitekte en beplanners dikwels genoodsaak om twee stelle aannames te maak:- een met betrekking tot die behoeftes en waardes van die toekomstige inwoners en die ander in metodes om hierdie behoeftes in terme van fisiese oplossings uit te druk. Indien die aannames met betrekking tot die inwoners se behoeftes en waardes verkeerd was, of die aannames was korrek maar hul imple-

mentering in elemente van die fisiese omgewing was foutief, sal die behoeftes van die inwoners onbevredigend gelaat wees (Cooper 1975).

Hierdie navorsingsprojek poog om 'n bydrae te maak tot die empiriese gegewens ten opsigte van Kleurling behuisingsbehoeftes en waardes.

Uit die literatuurnavorsing wat in hoofstuk een gerapporteer is, is 'n teoretiese uitgangspunt geformuleer wat die volgende basiese konsepte bevat:

- behoeftes/probleme
- waardes/waardeoriëntasies
- doelstellings

(Sien hoofstuk een vir 'n verduideliking hiervan) (p. 23).

Op grond van hierdie teoretiese model asook navorsing wat in hoofstuk een gerapporteer is, is die doelstellings van hierdie navorsingsprojek geformuleer.

Die volgende bevindings van verskeie navorsers is vir die doeleindes van die huidige navorsingsprojek aanvaar.

- Verskille bestaan in die waardeoriëntasies van verskillende sosioëkonomiese groepe (Lamanna 1964).
- Mense kan in groepe verdeel word volgens die waardes wat hulle huldig (Beyer et al. 1955 en Beyer 1959).

- Behoeftes kan bepaal word deur die leefwyse, gedrag en houdings van gesinne te bestudeer (Chombart De Lauwe 1961).
- Behoeftes en houdings van mense verskil volgens die tipe huis waarin hulle woon asook volgens die buurt waarin hulle woon (Cooper 1975)

Op grond van bogenoemde bevindings is geredeneer dat:

- verskillende sosioëkonomiese groepe as gevolg van die verskille in hul behoeftes en probleme, moontlik in verskillende waardeoriëntasiegroepe ingedeel kan word
- die inwoners van verskillende huistipes, as gevolg van die verskille in hul behoeftes en houdings moontlik in verskillende waardeoriëntasiegroepe ingedeel kan word.

B. DOELSTELLINGS

- 1) Om te bepaal of die inwoners van verskillende huistipes verteenwoordigend is van verskillende sosioëkonomiese groepe
- 2) Om die behoeftes en mate van behoeftebevrediging volgens 'n aangepaste hiërargie van Maslow (Cooper, 1975), asook waardeorientasies van
 - die inwoners van verskillende huistipes ten opsigte van behuising
 - die lede van verskillende sosioëkonomiese groepe ten opsigte van behuising, te bepaal.

Die navorsing oor waardeoriëntasies en behoeftes van verskillende sosioëkonomiese groepe, waarna verwys is, is alles in Europa en die VSA gedoen. Teorieë wat daarop geformuleer is kan moontlik nie van toepassing wees op Suid Afrikaanse Kleurlingbehuisingsgedrag nie. 'n Sekondêre doel van hierdie navorsingsprojek is dus om te bepaal in hoeverre Kleurlingbehuisingsgedrag ooreenstem of verskil van die wat in ander wêrelddele voorkom.

HOOFSTUK 4

DIE ONTSTAAN EN ONTWIKKELING

VAN CLOETESVILLE

A. DIE ONTSTAAN VAN CLOETESVILLE

(Feitelike inligting in hierdie hoofstuk verskaf is bekom deur persoonlike onderhoude met beamptes van die Tesourie-, Behuising- en Bou-inspekteursafdelings van die Stellenbosse Munisipaliteit).

Die eerste Kleurling groepsgebied in Stellenbosch is deur proklamasie 205 op 24 Augustus 1962 geproklameer. 'n Sekere gebied aangrensende aan Merrimanlaan is op hierdie stadium bevries - dit beteken dat daar geen verwisseling van eiendom kon plaasvind tot tyd en wyl daar besluit is of dit 'n Blanke of Kleurling groepsgebied wou wees nie. Die grondeienaars in hierdie gebied was meestal Blankes terwyl Kleurlinge die oorgrote meerderheid van die persele bewoon het. Op 28 Augustus 1964 is hierdie gebied as blanke groepsgebied geproklameer deur proklamasie 211 wat in Staatskoerant 887 verskyn het.

Die Departement van Gemeenskapsbou het 'n opname gemaak om te bepaal hoeveel Kleurlinggesinne hervestig moes word as gevolg van hierdie proklamasie. 'n Nuwe Kleurlinggroepsgebied moes geproklameer word om hierdie Kleurlinggesinne asook ander wat elders geplak het, te hervestig.

Die bestaande Kleurlinggroepsgebied, Idasvallei, was op hierdie stadium reeds byna ten volle beset en kon dus nie hierdie Kleurlinggesinne wat hervestig moes word, akkommodeer nie. (In bylae B word 'n kaart van Stellenbosch verskaf, waarop die Blanke,

Swart en Kleurlinggroepsgebiede aangetoon word).

Die Munisipaliteit van Stellenbosch het grondgebied met 'n totale oppervlakte van 70 3892 morg van die Gemeenskapsontwikkelingsraad aangekoop. 'n Lening van R170,000 vir hierdie doel is op 26 Julie 1966 deur die Nasionale Behuisingskomissie teen 'n rentekoers van $6 \frac{3}{4} \%$ toegestaan. Hierdie gebied, bekend as Cloetesdal, is as Kleurlinggroepsgebied geproklameer.

Op 25 April 1966 ontvang die Stadsraad van Stellenbosch 'n brief waarin die Kleurlinge versoek dat die naam 'Cloetesdal' na Cloetesville verander moet word omdat die woord 'dal' onaangename herinneringe en assosiasies vir die Kleurlingbevolking inhou. Die Stadsraad staan hierdie versoek toe.

Die Munisipaliteit van Stellenbosch begin met die ontwikkeling van die gebied (paaie, elektrisiteit, riool en wateraanlegte ens) en op 30 November 1967 is goedkeuring van die Departement van Gemeenskapsbou ontvang om tenders te vra vir die bou van die eerste huise in die gebied.

Op 19 Januarie 1968 is tenders gevra vir die bou van 488 subekonomiese wooneenhede (432 huise en 36 maisonette) en 144 ekonomiese wooneenhede. Die tender van R326 807,70 vir die subekonomiese wooneenhede en R457 257,00 vir die ekonomiese wooneenhede van Hi-speed Construction is aanvaar. Probleme het ontstaan omdat die tender te laag was en die kontrakteur nie die vereiste standarde daaronder kon handhaaf nie.

Op 28 Maart 1969 word 'n proklamasie in die Staatskoerant afgekondig

waarvolgens die Departement van Gemeenskapsbou die ontwikkeling van Cloetesville oorneem by die Stellenbosse Munisipaliteit.

In Julie 1969 word 'n nuwe tender deur die Departement van Gemeenskapsbou aanvaar en die volgende wooneenhede word onder die beheer van die Departement opgerig:

- 432 subekonomiese wonings
- 108 ekonomiese verhuurwoningen
- 36 maisonettes
- 132 ekonomiese woonstelle
- 30 ekonomiese verkoopswoningen

In die beplanning van Cloetesville is daar voorsiening gemaak vir vier kerkpersele, 12 besigheidspersle (bekend as uitbreiding I) asook 'n perseel vir elk 'n motorhawe, bioskoop en hotel. Op twee van die besigheidserwe het die Departement van Gemeenskapsbou nege winkels opgerig. Die ander besigheidspersle is geadverteer maar daar is tot dusver geen reaksie van die Kleurlinge daaroor ontvang nie. Die Stellenbosse Dikstrikskindersorganisasie het 'n Crech  op een van die persele gebou met behulp van 'n lening van R130 000 teen 'n subekonomiese rentekoers.

In 1973 het die Departement van Gemeenskapsbou met die Stellenbosse Munisipaliteit begin onderhandel oor die her-oornam van Cloetesville deur die Munisipaliteit. Huurgelde moes egter op hierdie stadium verhoog word en die Stellenbosse Munisipaliteit vereis van die Departement van Gemeenskapsbou om die verhoogde huurgelde te hef voordat hulle Cloetesville oorneem.

Die verhoogde huurgelde sou in Desember 1973 gehef word en die oorname van die gebied deur die Munisipaliteit in Januarie 1974.

Na die verhoogde huurgelde aangekondig is, is vertoë deur die Kleurlinge tot die Departement van Gemeenskapsbou gerig in verband hiermee. Op grond van hierdie vertoë besluit die Departement van Gemeenskapsbou dat die verhoogde huurgelde eers vanaf 1 April 1974 gehef sal word. Omdat die ekonomiese wonings die swaarste getref is deur die verhoging, word dit oor 'n tydperk as volg versprei:

- 1 April 1974 - huur + R6
- 1 April 1975 - nog R6 by
- 1 April 1976 - volle huurgeld

In Maart 1974 is proklamasie 62 afgekondig wat proklamasie 71 van 1969 herroep het. As gevolg van die probleme met die huurgeld het hierdie proklamasie eers op 1 April 1974 van krag geword toe Cloeteville weer onder die beheer van die Munisipaliteit van Stellenbosch geplaas is.

Met die oorname van Cloeteville deur die Stellenbosse Munisipaliteit was daar aansienlike agterstallige huurgeld en skulde nl. R1 908,00 ten opsigte van die subekonomiese huise en R4 015,00 ten opsigte van die ekonomiese huise.

'n Gedeelte van die inwoners van Cloeteville het hulle teen die verhoogde huurgeld verset en slegs 'n gedeeltelike betaling daarvan in April 1974 aangebied. Dit het tot gevolg gehad dat 69 huise waarskuwings ontvang het dat hul kragtoevoer afgesluit sou word omdat die betrokke persone versuim het om aan te dui watter items

deur hul gedeeltelike betalings gedek moes word (Die Burger 9 Mei 1974). Hierdie optrede deur die Munisipaliteit het baie ontevredenheid veroorsaak onder die inwoners van Cloetesville. 'n Sosioekonomiese opname is hierna deur die Stadsraad onderneem wat aangetoon het dat 'n aantal huurders van ekonomiese huise nie in 'n woning van hierdie aard geplaas moes gewees het nie. Omdat hulle begerig was om 'n huis te bekom is verkeerde inligting oor hul inkomste verskaf en mettertyd vind hulle dit toe onmoontlik om die huurgeld te betaal. Na die sosioëkonomiese opname is aandag aan die klagtes van die inwoners van Cloetesville geskenk en op 1 Julie 1975 is 'n stelsel van gedifferensieerde huurgelde ingestel om die probleme in verband met die huurgelde op te los.

In die uitleg van Cloetesville is voorsiening gemaak vir 'n laer- en hoërskool en altwee is opgerig. 'n Tweede laerskool was noodsaaklik en is in 1977 in Cloetesville uitbreiding II opgerig.

'n Park asook 'n addisionele oop stuk grond waarop kinders kan speel is ontwikkel. 'n Hotel is in Cloetesville opgerig en word deur die Kleurling Ontwikkelingskorporasie bestuur.

B. DIE ONTWIKKELING VAN CLOETESVILLE I EN II (Uitbredings I en II)

Die Gemeenskapsontwikkelingsraad het bg. grondgebied ontwikkel en dienste verskaf. Op 27 November 1974 het hierdie raad aan die Stellenbosse Munisipaliteit kennis gegee dat hulle hierdie uitbreidings vir R1 283 933,00 kan aankoop. Die Munisipaliteit het dit aangekoop en dit verder ontwikkel.

Die Sakesentrum in hierdie gebied is deur die Gemeenskapsontwikkelingsraad opgerig en word deur hulle aan Kleurling-handelaars verhuur.

In Cloetesville II is die volgende wooneenhede deur die Stellenbosse Munisipaliteit opgerig:

58 ekonomiese wonings	- 1 Februarie 1976
48 subekonomiese wonings	- 1 Februarie 1976
60 verkoop ekonomiese wonings-	ongeveer Augustus 1976
4 subekonomiese wonings	- 1 Maart 1977
2 ekonomiese wonings	- 1 Maart 1977
24 ekonomiese wonings	- November 1977
8 subekonomiese wonings	- 1 Desember 1978
46 verkoop ekonomiese wonings-	1979
72 ekonomiese woonstelle word tans opgerig.	

In die beplanning van hierdie uitbreiding word daar voorsiening gemaak vir 'n ouetehuis, drie kerke, sportterreine en 'n spoorwegstasie, wat 'n integrale deel van die dorp vorm. Die kerke is reeds opgerig, 'n lening vir die oprigting van die ouetehuis is reeds goedgekeur en die sportterreine is gereed vir ingebruikneming.

In hierdie uitbreiding is aanvanklik 191 erwe beskikbaar gestel wat Kleurlinge kan koop waarop hulle wonings van hul eie keuse kan oprig. Op 46 van hierdie erwe is ekonomiese verkoop huise opgerig, dus is daar 145 erwe vir Kleurling "selfbou" huise. Slegs ses van hierdie erwe is nog nie verkoop nie.

'n Gemeenskapsaal is tans in aanbou in hierdie uitbreiding en die oprigting van 'n biblioteek word ook beoog.

Die ontwikkeling van Cloetesville het dus deur verskillende fases gegaan waartydens die beheer oor die gebied, tussen die Departement van Gemeenskapsbou en die Stellenbosse Munisipaliteit gewissel het. Aanvanklik is slegs wooneenhede opgerig maar mettertyd is noodsaaklike gemeenskapsfasiliteite voorsien waarvan sommige nog nie voltooi is nie.

Vir die doeleindes van hierdie navorsingsprojek is dit belangrik om daarop te wys dat alle ekonomiese huise wat aanvanklik as "verhuur" huise opgerig is mettertyd deur die inwoners gekoop is. Ten tye van hierdie navorsingsprojek was alle ekonomiese huise die eiendom van hul inwoners.

HOOFSTUK 5

NAVORSINGSOPSET EN PROSEDURE

A. AFBAKENING VAN NAVORSINGSGEBIED

Die ondersoek het plaasgevind in Cloetesville, 'n Kleurlingwoon-
gebied van Stellenbosch. Tydens die ondersoek was daar 492
subekonomiese en 282 ekonomiese wooneenhede wat deur die De-
partement van gemeenskapsbou en die Stellenbosse Munisipaliteit
in die gebied opgerig is. Die subekonomiese wooneenhede is
almal huureenhede en die ekonomiese wooneenhede wat aanvanklik
as huureenhede beplan is, is almal deur die inwoners aangekoop
nadat die skema te koop aangebied is. In die navorsingsgebied
is daar ook nog ongeveer 100 wooneenhede wat die Kleurling=
huiseienaars vir hulself opgerig het.

Vir die doeleindes van die studie is geen woonstelle in aanmerk-
ing geneem nie, slegs enkelverdieping woonhuise is in die steek-
proef ingesluit.

B. STEEKPROEF

Die universum van die ondersoek bestaan uit:

- 492 subekonomiese
- 282 ekonomiese
- 100 selfbou huise in Cloetesville.

Hieruit is 'n gestratifiseerde ewekansige steekproef van

50 van elke tipe huis geneem, dus 'n totaal van 150 wat 17,6% van die universum verteenwoordig. 'n Gestratifiseerde steekproef is gekies om die waardes en behoeftes van die inwoners van die drie verskillende huistipes op 'n vergelykende basis te kan ontleed. Die steekproef is geneem deur gebruik te maak van 'n gebiedskaart van Cloeteville waarop die verskillende tipes huise en adresse aangedui is. (Sien Bylae B).

Aangesien die drie verskillende huistipes die kern van hierdie navorsingsprojek vorm, is 'n meer volledige beskrywing van elk nodig:

Subekonomiese en ekonomiese behuising is staatsgesubsidieerde behuising met as vernaamste oogmerk die verskaffing van 'n geskikte woning teen 'n prys waarvan die uiteindelijke paaiment of huurgeld deur persone in die ekonomiese en subekonomiese inkomstegroepe bekostig sal kan word.

I. Subekonomiese huise:

Subekonomiese behuising is die verskaffing van behuising aan die laagste inkomstegroep wat moontlik gemaak word deur die beskikbaarstelling van behuisingsfondse deur die staat aan plaaslike besture teen 'n subekonomiese rentekoers van een persent per jaar vir die uitvoering van laekostebehuisingskemas. Hierdie wooneenhede word slegs op 'n verhuurbasis beskikbaar gestel en die plaaslike bestuur kan huurgeld ten opsigte hiervan so vasstel dat hy self nie enige verlies hoef te lei nie. Die staat daarenteen dra die volle renteverlies, naamlik die verskil

tussen die heersende ekonomiese rentekoers en 1 persent.
(Departement van Gemeenskapsbou 1969).

Tans is die vereistes waaraan voldoen moet word om vir 'n woning wat uit subekonomiese fondse opgerig is, in aanmerking te kom, soos volg:

- a) Die applikant moet getroud wees of afhanklikes hê wat permanent by hom inwoon (Departement van Gemeenskapsbou, 1969)
- b) Die maandelikse inkomste van die gesinshoof moet nie die volgende bedrag oorskry nie: Blankes, Kleurlinge en Indiërs - R150;
- c) Die huurder moet die woning vir persoonlike bewoning nodig hê.

- LW - (i) 'n Eggenote se inkomste word buite rekening gelaat behalwe as sy die broodwinner is, en
- (ii) Die inkomste van werkende kinders en loseerders word nie in aanmerking geneem vir toelating van 'n huurder tot 'n subekonomiese woning of vir die berekening van skaalhuurgelde nie.

Toekennings van wonings geskied as volg volgens grootte van gesinne:

<u>Grootte van gesin</u>	<u>Getal woonvertrekke</u>
2 tot 3 lede	1
4 tot 5 lede	2
6 tot 7 lede	3
Meer as 7	4

Waar daar 'n gesin van vier en meer lede met kinders van verskillende geslagte bo 10 jaar oud is, word 'n addisionele vertrek toegelaat om aan die vereistes van die Slumwet te voldoen.

Bewoners van subekonomiese huise moet jaarliks 'n bewys van inkomste lewer om te verseker dat die perk van R150 per maand nie oorskry word nie. Indien hierdie bedrag oorskry word geld die volgende bepaling:

"Om huurders wie se inkomste die bedrae gemeld oorskry, die ontbering te bespaar wat onmiddellike oorplasing na 'n ekonomiese skema tot gevolg sou hê, is dit moontlik gemaak vir hulle om in die skema aan te bly deur verdere huurgeld te betaal op die addisionele inkomste = subekonomiese huurgeld + $\frac{3}{10}$ van die bedrag waarmee sy inkomste die betrokke inkomsteperk oorskry, tot dat die volle ekonomiese huurgeld van die woning wat hy bewoon, betaal word" (Departement van Gemeenskapsbou 1969 p. 75).

Hierdie bepaling is van toepassing op alle subekonomiese wooneenhede wat voor 1 Augustus 1966 alreeds verhuur was. Vir wooneenhede wat na 1 Augustus 1966 verhuur is, geld die volgende bepaling:

"Ten einde verligting te bring aan huurders in die ekonomiese inkomstegroep, is 'n rentekoers van $3\frac{1}{2}\%$ van toepassing vir die doel van berekening van die element van kapitaaldelging in rente by die bepaling van huurgelde ten opsigte van persone met 'n inkomste oor R150 per maand tot R250 per maand" (Departement van Gemeen-

skapsbou 1969 p. 61(a).

II. Ekonomiese Verhuur/Verkoopskema:

Hierdie tipe skema word in die eerste plek uitgevoer om huisvesting te verskaf aan persone wat huiseienaars wil word maar die woning kan ook vir 'n onbeperkte tyd verhuur word.

Die verkoop of verhuuring van 'n woning is onderworpe aan die volgende voorwaardes:

- a) Die koper of huurder moet getroud wees of afhanklikes hê wat permanent by hom inwoon.
- b) In die geval van 'n koper, moet hy, of sy vrou, nie reeds die eienaars wees van 'n ander woning wat geskik vir menslike bewoning is nie.
- c) Die koper of huurder moet die woning vir sy persoonlike bewoning nodig hê.
- d) Die bruto inkomste van die koper of huurder moet nie die volgende perke oorskry nie:
Blank, Kleurling en Asiërs
 - Getroude pare sonder kinders R380 per maand
 - Getroude pare met 1-2 afhanklike kinders R440 per maand
 - Getroude pare met 3-4 afhanklike kinders R500 per maand
 - Getroude pare met meer as 4 afhanklike kinders R540 per maand

(Nasionale Behuisingsfonds 1977).

III. Selfbou huise:

Bogenoemde term verwys na huise wat deur eienaars self laat bou is. Erwe is deur bewoners aangekoop en 'n woning van hul eie keuse is daarop opgerig. Finansiering geskied gewoonlik deur middel van subsidiëring deur werkgewers (bv. Universiteit van Stellenbosch) en Bouvereniginglenings.

C. VRAELYS

Vir die insameling van data is van 'n gestruktureerde vraelys gebruik gemaak wat gedurende 'n persoonlike onderhoud ingevul is (sien Bylae A). Die vraelys bestaan basies uit:

I. Vrae wat objektiewe inligting oor o.a. die volgende verskaf:

- kenmerke van respondēt (opvoeding, inkomste, ouderdom ens. vrae 1-7, 12-15)
- C - kenmerke van die huishouding (aantal, geslag, ouderdom, inkomste, ens. vrae 8-11, 16-25)
- C - kenmerke van die huis (getal vertrekke, aantal slaapkamers, water, elektrisiteit, afwerking ens. vrae 27-29, 33, 42, 47).

II. Vrae wat inligting verskaf oor die mate van behoeftebevrediging van respondente ten opsigte van behuisingsomstandighede. Vrae wat behoeftebevrediging ten opsigte van

- a) die "privaat" domein (huis) en
- b) die buurt meet, is as volg georden volgens 'n aangepaste behoefte hiërargie van Maslow (Cooper 1975):

(i) Veiligheid en Sekuriteit

- a) Privaat domein: vrae 30-32, 58, 59
b) Buurt: vrae 62, 71, 72, 83

(ii) Gerief en Gemak

- a) Privaat domein: vrae 30, 32, 35, 43, 45, 46, 48, 56, 57
b) Buurt: vrae 67-70, 73, 78, 82, 83

(iii) Sosialisering en Sosiale interaksie

- a) Privaat domein: vrae 49, 50, 60
b) Buurt: vrae 62, 67, 74-77, 80, 81, 83

(iv) Estetika en Selfekspresie

- a) Privaat domein en b) Buurt: vrae 43, 44, 51-55, 66.

III. Houdingsvrae wat inligting verskaf oor die algemene houding van respondente teenoor hul huis en buurt: vrae 26, 61, 63-65, 79

IV. Waardeoriëntasievrae (vrae 84-111) wat poog om die dominante waardeoriëntasie van respondente te bepaal. Die vier waardeoriëntasie groepe gekies op grond van die navorsing van Beyer et al. (1955) is:

* (Bylae A sluit die volledige vraelys in)

- ekonomiese waardeoriëntasie (11 vrae)
- gesins waardeoriëntasie (12 vrae)
- persoonlike waardeoriëntasie (12 vrae)
- prestige waardeoriëntasie (11 vrae)

Vrae is so geformuleer dat die respons telkens in een van die waardeoriëntasiegroepe verdeel kan word by die ontleding van die gegewens. (Tabel I in Bylae A gee 'n uiteensetting van die waardeoriëntasies wat deur spesifieke response aangedui word).

D. RESPONDENTE

As respondente is die hoof vroulike lid van die geselekteerde huishouding geneem d.w.s. dié vroulike persoon wat verantwoordelik is vir die huishouding en die meeste besluite daaroor neem.

E. VELDWERKERS

Nege Kleurlingonderwyseresse woonagtig op Stellenbosch het as veldwerkers opgetree. Hulle ouderdomme het gewissel tussen 21 en 45 jaar, 4 is getroud en 5 ongetroud.

Die motivering vir hul keuse is dat hulle respekteer word in die ondersoek gebied en beskou word as persone teenoor wie daar uitgepraat kan word. Die hoof van die laerskool Cloeterville was behulpzaam met die keuse van die onderwyseresse. Nege van die onderwyseresse wat genader is, was bereid om as veldwerkers opgelei te word en die opname deur te voer.

Die veldwerkers is deur die navorser en haar promotor so deeglik as moontlik opgelei in die tegniek van onderhoudvoering. Die doel van die navorsingsprojek is aan hulle verduidelik nl. dat 'n opname gemaak word oor die behoeftes, houdings en waardes van die inwoners van Cloeteville ten opsigte van hul behuisingsomstandighede. Alle begrippe en vrae in die vraelys is aan hulle verduidelik. Hulle is vermaan om die nodige versigtigheid en omsigtigheid aan die dag te lê om toegang tot die respondente te verkry.

Die veldwerkers het gedurende die Oktober skoolvakansie van 1978 enige tyd van die dag die respondente besoek. Gedurende die kwartaal het hulle in die middag na skool die respondente besoek.

Veldwerkers is vergoed teen R3,00 per voltooide vraelys en elkeen het ook 'n kodenommer ontvang wat op elke voltooide vraelys aangebring is.

F. PROSEDURE/OPNAME

Die ondersoek is gedurende die eerste helfte van 1978 beplan. Die vraelys is deur die navorser persoonlik aan 'n proefondersoek onderwerp waartydens nege vraelyste voltooi is deur drie respondente in elk van die drie huistipes (subekonomies, ekonomies en selfbou). Sekere veranderinge is hierna aangebring en 'n tweede proefondersoek is onderneem deur die navorser waartydens ses vraelyste voltooi is (2 by elke tipe huis) en na geringe wysigings is die vraelys gefinaliseer.

Die twee proefondersoeke was nodig om die vrae so te formuleer dat

die Kleurlingrespondente spontaan daarop kon antwoord en dit verstaan.

Die finale opname is gedurende Oktober 1978 uitgevoer en is volledig binne vier weke afgehandel.

Alle adresse wat gedurende die steekproefneming geselekteer is, is op kaartjies aangebring. Op elke adreskaartjie was daar ook 'n ruimte waar die veldwerker se kodenommer asook die vraelys=nommer wat by die spesifieke adres geadministreer is, ingevul kon word.

Daar is slegs ses vraelyste en agt adresse op 'n keer aan die veldwerkers verskaf. Hierdie prosedure is gevolg sodat die respondente en hul omstandighede nog vars in die geheue van die veldwerkers was wanneer die vraelyste in teenwoordigheid van die veldwerker deur die navorser deurgegaan is vir enige onduidelikhede. Baie waardevolle inligting is op hierdie wyse van die veldwerkers verkry en die prosedure word aanbeveel vir alle soortgelyke opnames.

147 Vraelyste is voltooi^x. Daar was 3 weierings om die vraelys te voltooi en die onderhoud toe te staan. 17 Adresse moes met ander vervang word nadat die veldwerkers drie keer onsuksesvol was om die respondent tuis te vind. Die prosedure wat in hierdie gevalle gevolg is, was om bloot die huis aan die linkerkant van die onsuksesvolle een te neem.

^x Subekonomies - 50
Ekonomies - 51
Selfbou - 46

Onderstaande Tabel toon die aantal vraelyste wat deur verskillende veldwerkers geadministreer is:

TABEL 9: GEADMINISTREERDE VRAELYSTE DEUR VELDWERKERS

HUISE	VELDWERKERS								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Subekonomies	7	4	8	9	3	4	6	6	3
Ekonomies	6	6	8	8	5	4	3	7	4
Selfbou	5	4	6	8	5	2	3	10	4

G. VERWERKING VAN GEGEWENS

Alle antwoorde op die vraelyste is deur navorser gekodifiseer en daarna is hierdie inligting op ponskaarte aangebring vir verdere verwerking deur die rekenaar.

Die S.P.S.S. (Statistical package for the Social Sciences) pakketprogram is gebruik vir die verkryging van frekwensietabelle kruistabellies en "breakdown" tabelle.

Die resultate word in die vorm van persentasietabelle en 'n kolomdiagram aangegee.

H. BEGRIPSBEPALING

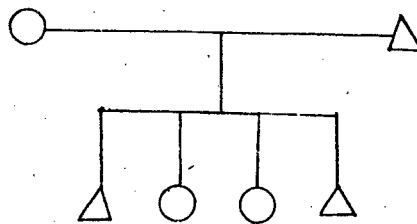
Afgesien van die begrippe waarde, waardeoriëntasie, norme, doelstellings en houding wat alreeds in hoofstuk I bespreek is, is daar enkele ander begrippe wat vir hierdie navorsing gedefinieer is en duidelik omskryf moet word voordat 'n bespreking van die

navorsingresultate gedoen kan word.

(i) Nukleêre gesin

Gesin bestaande uit man en vrou, of man, vrou en kind(ers) of man en kind(ers) of vrou en kind(ers).

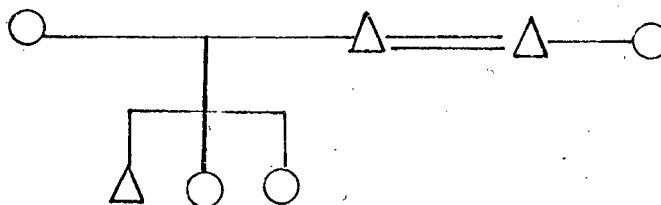
Nukleêre gesin

(ii) Uitgebreide twee geslagte-gesin:

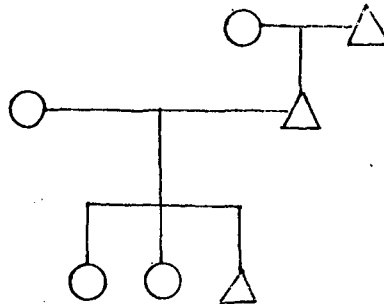
Bestaan uit nukleêre gesin plus verwante van dieselfde generasie as die ouerpaar wat saam die huishouding vorm.

Uitgebreide twee geslagte-gesin

(iii) Uitgebreide drie-geslagte gesin:

Bestaan uit twee of meer nukleêre gesinne wat bymekaar geaffilieer is deur 'n uitbreiding van die ouer-kind verhouding.

Uitgebreide drie-geslagte gesin(iv) Volledige gesin:

Gesin waar beide die vader en die moeder van die primêre (ekonomies aktiewe) nukleêre gesin, deel van die huishouding is.

(v) Onvolledige gesin:

Gesin waar óf die vader óf die moeder van die primêre (ekonomies aktiewe) nukleêre gesin, ontbreek in die huishouding.

(vi) Huishouding:

'n Groep persone wat 'n gemeenskaplike woonplek het en as groep deel in 'n gemeenskaplike voorsiening van lewensmiddele.

(vii) Huishoudelike inkomste:

Die totale inkomste van al die persone in 'n betrokke huishouding wat wel 'n inkomste ontvang, dit sluit salarisse, lone, toelaes en pensioen in.

(viii) Per capita inkomste per maand:

Die gemiddelde inkomste per maand per persoon in 'n huishouding. Hierdie syfer is bekom deur die totale huishoudelike inkomste te deel deur die aantal persone in die huishouding.

(ix) Sosioëkonomiese groep:

Ooreenstemmende sosiale en ekonomiese omstandighede van persone waarvolgens hulle as 'n aparte groep geïdentifiseer kan word. Indikatore van sosioëkonomiese status is o.a. opvoeding, inkomste en beroep.

(x) Beroepskategorieë:

Definisies van die verskillende kategorieë word nie gegee nie maar slegs voorbeelde van beroepe wat in elke kategorie ingesluit is.

(i) Wit-boorjie professioneel:

Onderwysers, predikante, verpleegsters

- (ii) Wit-boorjie klerklik
Sekretaresses, klerke
- (iii) Blou-boordjie geskoold
Ambagsmanne
- (iv) Blou-boordjie semi-geskoold
Bodes, huurmotor- en vragmotorbestuurders
- (v) Blou-boordjie ongeskoold
Handearbeiders, plaaswerkers, fabriekswerkers
- (vi) Besigheidsman/Entrepreneur
Boukontrakteur, slaghuiseienaar, vrugte- en groente handelaar
- (vii) Pensioen
Alle pensionarisse is hieronder ingesluit
- (viii) Ongeskik
Persone wat Ongeskiktheidstoelae ontvang
- (ix) Huiswerk bediende
Bediendes in privaat huise, koshuise en kafees.

HOOFSTUK 6

RESULTATE

DEMOGRAFIESE EN SOSIOËKONOMIESE ASPEKTE

A. INLEIDING

Hierdie hoofstuk gee 'n beskrywing van die demografiese aspekte van die gemeenskap, asook van die objektiewe eienskappe van die drie huistipes wat in Cloeteville voorkom. In die eerste instansie word aandag gegee aan spesifieke eienskappe van die respondente bv. opvoeding, beroep en inkomste.

Tweedens word aandag geskenk aan die kenmerke van die huishoudings, die digtheid van bewoning en die oudersomsverspreiding van die inwoners van verskillende huistipes. Moontlike sosioëkonomiese verskille tussen die inwoners van die drie huistipes word bepaal en aandag word gegee aan inkomste, opvoëkundige peil en beroep.

Vervolgens word ingegaan op die verband tussen die inwoners se redes vir verhuising na Cloeteville en die bewoning van 'n sekere huistipe omdat migrasie moontlik 'n invloed kan uitoefen op die houdings van die inwoners.

In die laaste instansie word aandag gegee aan die fisiese kenmerke van die verskillende huistipes ten einde 'n beeld te kry van die kwaliteit van die fisiese behuisingsomgewing van Cloeteville.

Spesifieke doelstelling^s van die hoofstuk is:-

- Om te bepaal of daar objektiewe verskille bestaan tussen die inwoners van die drie verskillende huistipes (subekonomies, ekonomies en selfbou) ten opsigte van opvoeding, inkomste, beroep, huishoudelike samestelling, migrasie patrone en digtheid van bewoning asook tussen die fisiese kwaliteit van die verskillende huistipes.
- Om te bepaal in hoeverre die drie groepe (volgens bewoning van huistipe) aparte sosioëkonomiese groepe vorm.

B. DEMOGRAFIESE ASPEKTE

I. Kenmerke van respondente

Altesame 147 respondente is by hierdie navorsingsprojek betrek (50 subekonomies, 51 ekonomies en 46 selfbou). 97% van alle respondente is Afrikaanssprekend (98% subekonomies, 96% ekonomies en 96% selfbou).

Die ouderdomme van die respondente wissel tussen 21 en 70 jaar en 80% van die respondente is jonger as 50 jaar.

TABEL 10: OPVOEDING VAN RESPONDENTE

	Subekonomies	Ekonomies	Selfbou	
Geen - std 3	38%	18%	18%	36
Std 4-5	34%	23%	18%	37
Std 6-7	22%	43%	22%	43
Std 8-10	6%	16%	42%	30
	50	51	45	n = 146
			geen antw. 1	

Uit bostaande tabel is dit duidelik dat die respondente in die subekonomiese huise oor die algemeen 'n laer opvoedkundige peil as die respondente in die ekonomiese en selfbou huise bereik het. 72% van die respondente in die subekonomiese huise het standaard vyf of 'n laer standaard op skool voltooi terwyl onderskeidelik 59% en 64% van die respondente in die ekonomiese en selfbou huise standaard ses of 'n hoër standaard behaal het.

TABEL 11: INKOMSTE^x VAN RESPONDENTE ← *was 'n verkeerde lid van huise (aan p. 64)*

	Subekonomies	Ekonomies	Selfbou	
Geen inkomste	18%	47%	26%	45
R10-R20	2%	6%	-	4
R21-R100	78%	31%	37%	72
R101-R500	2%	16%	37%	26
<i>p. waarde of p. jaar ??</i>	50	51	46	n = 147

Tabel 11 toon aan dat ongeveer die helfte (49%) van die respondente in die inkomstekategorie R21-R100 val (78% subekonomies, 31% ekonomies en 37% selfbou). 80% van die respondente in die subekonomiese huise val in die inkomstekategorie R10-R100 terwyl 37% van die respondente in die ekonomiese en selfbou huise in hierdie kategorie voorkom. 'n Opvallende verskynsel is dat 47% van die respondente in die ekonomiese huise geen inkomste van hulle ontvang nie, terwyl slegs 18% en 26% van die respondente in subekonomiese en selfbou huise respektiewelik geen inkomste ontvang nie. Dit wil dus voorkom asof 'n groot gedeelte van die respondente in die ekonomiese huise nie werk nie. Bevestiging

^xInkomste sluit in salarisse, lone, toelaes, pensioen.

vir hierdie waarneming word gevind in tabel 12 waaruit dit duidelik is dat 59% van die respondente in die ekonomiese huise nie werk vir 'n inkomste nie.

TABEL 12: BEROEP VAN RESPONDENTE

	Subekonomies	Ekonomies	Selfbou	
Wit-boordjie professioneel	-	-	-	0
Wit-boordjie klerklik	-	4%	4%	4
Blou-boordjie geskoold	-	-	-	0
Blou-boordjie semi-geskoold	4%	4%	7%	7
Blou-boordjie ongeskool	10%	8%	11%	14
Besigheid/Entrepreneur	-	-	2%	1
Pensioen	30%	8%	-	19
Huiswerk Bediende	34%	17%	28%	39
Werk nie	22%	59%	48%	63
	50	51	46	n=147

Uit Tabel 12 word die volgende waarnemings gemaak:-

- 'n Relatiewe groot persentasie (30%) van die respondente in sub-ekonomiese huise ontvang pensioen terwyl slegs 8% in ekonomiese huise en geen in selfbou huise pensioen ontvang nie. Daar is dus in die subekonomiese huise 'n groter aantal ouer respondente as in die ander twee huistipes
- 'n Groot gedeelte van die respondente in selfbou-, en veral in ekonomiese huise, werk glad nie vir 'n inkomste nie (48% selfbou en 59% ekonomies)

- Die beroepskategorie waarin die grootste frekwensie werkende respondente voorkom, is die van huiswerk bediende (34% sub= ekonomies, 17% ekonomies en 28% selfbou).

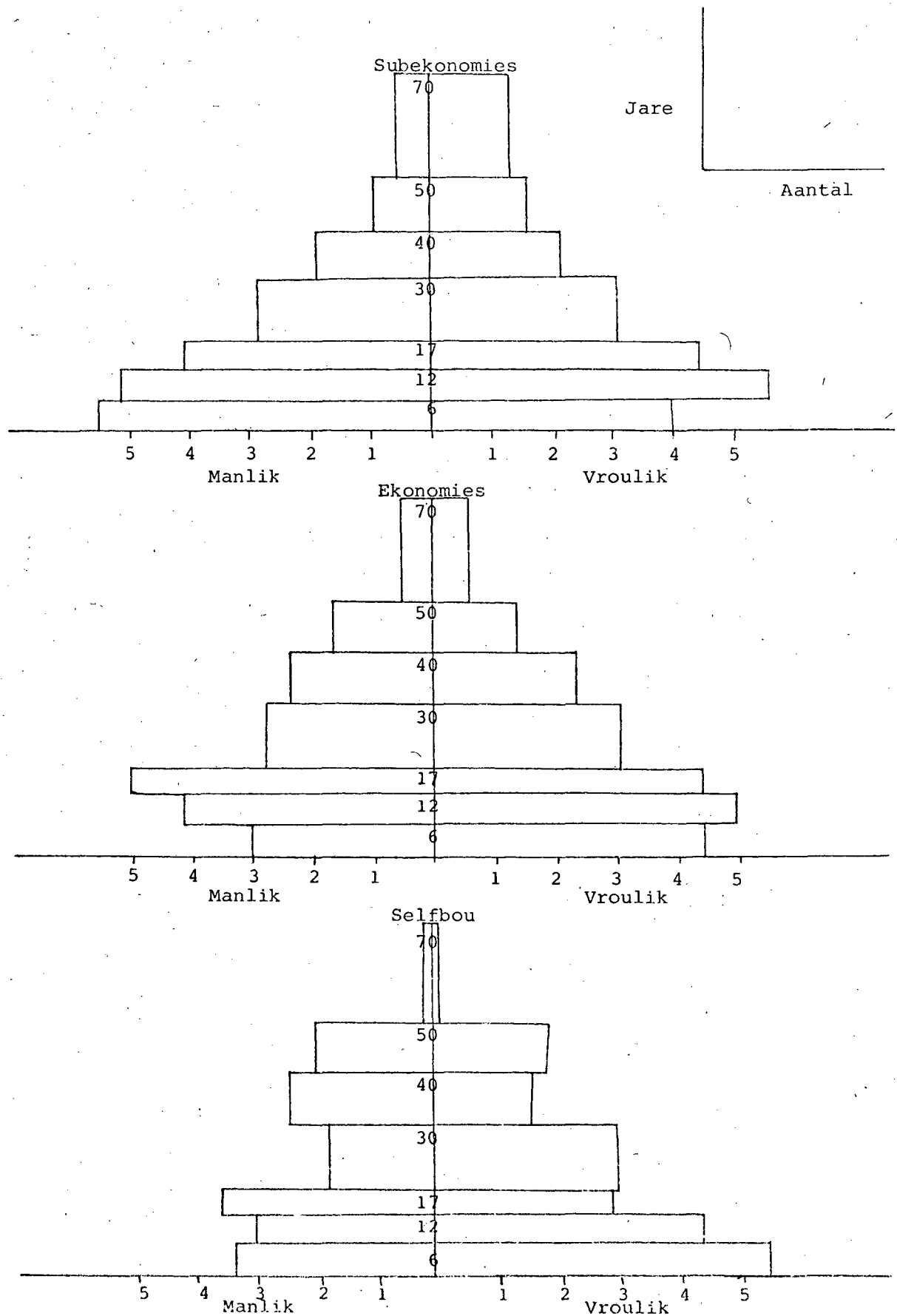
Na aanleiding van Tabele 10, 11 en 12 is die belangrikste waarnemings kortliks:-

- respondente in subekonomiese huise het 'n laer opvoedkundige peil as die in ekonomiese en selfbou huise
- 'n Groot gedeelte (59%) van die respondente in ekonomiese huise werk nie vir 'n inkomste nie
- Die inkomste van die werkende respondente in die ekonomiese en selfbou huise is oor die algemeen hoër as die van die respondente in subekonomiese huise
- 'n Relatiewe groot persentasie (30) van die respondente in subekonomiese huise ontvang pensioen
- Huiswerk bediende is die beroep wat deur die meeste respondente beoefen word.

II. Kenmerke van die huishoudings

Die volgende bevolkingspiramiedes gee 'n duidelike visuele beeld van die ouderdoms- en geslagsverspreiding van die huishoudings in die drie verskillende huistipes. (Sien figuur 3)

FIGUUR 3: AANTAL PERSONE IN 50 HUISE - VOLGENS OUDERSOMSKATEGORIEË
(Gemiddelde per ouderdomsjaar binne elke kategorie bereken)

Die volgende waarnemings word gemaak:

- 1) 70% van die totale steekproef val in die ouderdomsgroep 0-30 jaar. Volgens die Theron verslag (1976) was 72,4% van die Kleurlingbevolking in 1975 in die ouderdomsgroep 0-30 jaar. Die afleiding kan dus gemaak word dat die bevolkingsamestelling van die steekproef uit Cloetesville verteenwoordigend is van die Kleurlingbevolking in die algemeen.
- 2) Die totale aantal persone in 50 huishoudings van die drie verskillende huistipes is as volg:

Subekonomies 349

Ekonomies 326

Selfbou 280

Dit gee 'n gemiddels van 6,89 persone in die subekonomiese huise, 6,52 persone in die ekonomiese huise en 5,60 persone in die selfbou huise. Dit is dus duidelik dat die grootste huishoudings in die subekonomiese huise, en die kleinste huishoudings in die selfbou huise voorkom. Die aantal vertrekke per huis is nie in hierdie vergelyking in ag geneem nie, die verskille tussen die drie huistipes se huishoudelike samestelling sal baie duideliker wees indien die aantal vertrekke in ag geneem word. (Sien in hierdie verband die bespreking oor digtheid p.80).

- 3) In die subekonomiese wonings is daar aansienlik meer volwasse vroue as mans. Uit die opname het dit geblyk dat 50% van die gesinne in die subekonomiese wonings onvolledig is, d.w.s. in 50% van die huise is daar slegs 'n vader of 'n moeder teenwoordig. Vanaf bogenoemde waarneming kan die afleiding gemaak word dat dit die vader is wat ontbreek in die meeste onvolledige huishoudings in die subekonomiese huise.

Uit die 147 huise wat in die steekproef ingesluit is was daar 25 met 'n vroulike hoof. Die feit dat 19 van die 25 vroulike hoofde in subekonomiese huise voorkom ondersteun die waarneming dat 'n groot gedeelte (50%) van die huishoudings in die subekonomiese huise onvolledig is. 38% van die gesinne in die subekonomiese wonings het dus 'n vroulike hoof. Slegs 9,8% en 2,1% van onderskeidelik die ekonomiese en selfbou huise het vroulike hoofde.

Steyn (1964) bevind dat die vroudominante gesinstipe hoofsaaklik ontwikkel het onder omstandighede van maatskaplike omwenteling, onrus en desorganisasie. Die afleiding kan dus gemaak word dat hierdie omstandighede meer in die subekonomiese huise as in die ekonomiese en selfbou huise voorkom.

In die ekonomiese wonings is 84,3% volledige gesinne en in die selfbou wonings is 87% volledig.

- 4) 'n Duidelik waarneembare tendens is die vermindering van die aantal bejaardes vanaf subekonomies na ekonomies en selfbou huise. Hierdie waarneming kom ooreen met die tipe gesinne wat in die drie verskillende huistipes voorkom.

TABEL 13: GESINSTIPES IN VERSKILLENDEN HUISE

	Nukleêre gesin	Uitgebrei 2 geslagte	Uitgebrei 3 geslagte	
Subekonomies	38%	14%	48%	50
Ekonomies	66%	6%	28%	51
Selfbou	66,7%	17,8%	15,5%	46
	84	18	45	n=147

Uit bostaande tabel is dit duidelik dat die meeste uitgebreide drie geslag gesinne in die subekonomiese huise voorkom en stem dus ooreen met die waarneming dat die grootste persentasie bejaardes in die subekonomiese huise voorkom.

III. Digtheid

Die term digtheid word hier gebruik as 'n uitdrukking van die aantal persone per vertrek wat vir slaapdoeleindes gebruik word.

Die gegewens is deur middel van die volgende vrae verkry:

- Hoeveel persone woon in hierdie huis? (vraag 16)
- Hoeveel vertrekke het die huis - badkamer en toilet uitgesluit? (vraag 27)
- Hoeveel van die vertrekke word as slaapkamers gebruik? (vraag 28)

TABEL 14: DIGTHEID VAN DIE DRIE HUISTIPES

	Subeko= nomies	Ekono= mies	Self= bou	
2 en minder persone/vertrek wat as slaapkamer gebruik word	18%	49%	72%	67
3 persone/vertrek wat as slaapkamer gebruik word	24%	24%	24%	35
4 persone/vertrek wat as slaapkamer gebruik word	20%	17%	4%	21
5 en meer persone/vertrek wat as slaapkamer gebruik word	38%	10%	0%	24
	50	51	46	n=147

Uit bg. tabel is dit duidelik dat die digtheid van die drie verskillende huistipes aansienlik verskil, met die subekonomiese huise wat die hoogste digtheid het en die selfbou huise wat die laagste digtheid het.

In 16% van die subekonomiese huise is daar tussen 7 en 12 persone per vertrek wat as slaapkamer gebruik word.

In die tweevertrek subekonomiese wonings woon daar gemiddeld vyf persone per woning en nie twee tot drie soos deur die Departement van Gemeenskapsbou se standaard aanbevelings bepaal word nie (Departement van Gemeenskapsbou 1969). Dit is dus onvermydelik dat die kombuis ook vir slaapdoeleindes gebruik word. Op die standaard=planne van die Departement van Gemeenskapsbou vir tweevertrek subekonomiese huise, word die twee vertrekke as volg aangedui: Eet/Kombuis en Woon/Slaap (Departement van Gemeenskapsbou 1967).

✱

Na aanleiding van persoonlike waarneming en gegewens bekom uit hierdie navorsingsprojek word die stelling gemaak dat daar weinig regverdiging bestaan vir tweevertrekhuise vir gesinsbewoning. Die vertrekke is baie klein naamlik 10 vt. x 10 vt. (Departement van Gemeenskapsbou 1967) wat die absolute minimum beweegruimte toelaat indien enige meubels daarin geplaas word. Lede van die gesin moet óf in die kombuis slaap (wat om higiëniese en gesondheidsredes ongewens is) óf die hele gesin moet in een vertrek slaap. In 'n huis waar die hele gesin in een vertrek moet slaap is daar geen sprake van privaatheid vir individue nie. Die gebrek aan privaatheid vir getroude pare kan sedelike en morele verval in die gemeenskap teweegbring.

Hierdie waarnemings stem ooreen met die bevindings van die kommissie van Onderzoek na Aangeleenthede Rakende die Kleurlingbevolkingsgroep (Theron verslag 1976) wat dit as volg stel:

"Oorbewoning deur groot gesinne lei gou tot krottoestande binnens- en buitenshuis. Veral is dit die geval met die tweevertrekwonings wat blykbaar vir jonggetroudes met een kind en bejaardes bedoel is, maar dikwels weens die behuisingsnood deur gesinne met kinders van beide geslagte bewoon word (waardeur 'n bepaling van die Slums-wet oortree word). Sonder twyfel bied sulke huisvesting nie die geleentheid en uitdaging tot ordelike huishouding en gesonde gesinslewe nie" (p. 207).

Hoë interne digtheid verminder ouers se beheer oor kinders aangesien hulle nie die kinders ontmoedig om die huis te verlaat nie, want sodoende word die hoë interne digtheid verlig (Hassan 1975). Verminderde ouerlike toesig en beheer oor kinders kan

aanleiding gee tot die ontstaan van ernstige probleme soos bv. jeugbendes.

IV. Migrasie

Die term 'migrasie' verwys hier na die verhuising van die inwoners na Cloetesville. Gegewens is bekom oor waar hul vorige woonplek was asook die redes vir verhuising na Cloetesville.

Op die vraag "Waar het u gewoon voordat u in Cloetesville kom woon het?" (Vraag 24) is die gegewens in tabel 15 bekom. Hierdie vraag sluit nie gegewens in omtrent wanneer die verhuising plaasgevind het nie, maar word later op p.92 bespreek.

TABEL 15: MIGRASIE NA CLOETESVILLE

	Subekonomies	Ekonomies	Selfbou	
Stellenbosch - dorp	66%	43,2%	6,5%	58
Idasvallei	22%	49%	78,3%	72
Ander plekke	12%	7,8%	15,2%	17
	50	51	46	n=147

Uit bg. tabel is dit duidelik dat die oorgrote meerderheid van die inwoners van die subekonomiese huise uit Stellenbosch-dorp na Cloetesville verhuis het. Wat die inwoners van die ekonomiese huise betref het ongeveer die helfte van Stellenbosch-dorp en die helfte van Idasvallei (die ander Kleurlinggroepsgebied in Stellenbosch) na Cloetesville verhuis. 78,3% van die respondente in selfbou huise het voorheen in Idasvallei gewoon.

Indien die berekening vir Cloetesville as 'n geheel gedoen word* blyk dit dat 63% van die inwoners gedwonge daarheen verhuis het.

Die meeste van die persone wat vrywilliglik na Cloetesville getrek het kom van Idasvallei (75%), Idasvallei is die ander Kleurlinggroepsgebied in Stellenbosch wat oorbewoon geraak het en 'n nuwe Kleurlingdorp (Cloetesville) genoodsaak het.

Die volgende tabel is opgestel na aanleiding van die antwoorde verkry op die vraag: "Hoekom het u daarvandaan getrek?" (vraag 25).

TABEL 16: REDE VIR VERHUISING NA CLOETESVILLE

	Subekonomies	Ekonomies	Selfbou	
Gedwonge verhuising	79%	53%	15%	71
Vrywillige verhuising	21%	47%	85%	72
	48	49	46	n=143
	Geen antw=2	Geen antw=2		

Die redes wat aangevoer is onder 'gedwonge verhuising', is:

- 1) "Die gebied is as blanke groepsgebied verklaar en ons moes trek"
- 2) "Ons huise is gesloop" (plakkers) of "Ons is uitgesit uit ons huise"

* Berekening is gedoen met inagneming van die gestratifiseerde ewekansige steekproef.

Die volgende persentasies dui aan hoeveel persone in die drie verskillende huistipes gedwing was om te trek as gevolg van die implementering van die Wet op Groepsgebiede:

Subekonomies - 44%

Ekonomies - 33%

Selfbou - 4%

Die redes aangevoer onder 'vrywillige verhuising', is:

- 1) "Ons het getrek om alleen as gesin te woon in 'n huis".
- 2) "Ons het getrek om 'n beter huis te bekom".

C. SOSIOËKONOMIESE ASPEKTE

I. Huishoudelike en per capita inkomste

Die doel van hierdie afdeling van die hoofstuk is om met inbegrip van die kenmerke van die respondente (tabelle 10, 11 en 12) te bepaal of die inwoners van die drie huistipes, drie sosioëkonomiese groeperinge vorm. Sosioëkonomiese groepe word vervolgens statisties gedefinieer in terme van huishoudelike inkomste en per capita inkomste - hierdie is 'n algemeen aanvaarde metode vir sosioëkonomiese klassifikasie (Theron verslag 1976, Departement van Gemeenskapsbou 1967).

TABEL 17: HUISHOUELIKE INKOMSTE

	Subekonomies	Ekonomies	Selfbou	
R0,00-R270,00	62%	17,6%	19,6%	49
R271,00-R405,00	25%	39,2%	34,8%	49
R406,00-R1 570,00	12%	43,1%	45,7%	49
	50	51	46	n=147

Bogenoemde drie inkomstegroepe is gekies aangesien $33\frac{1}{3}\%$ van die huishoudings in die steekproef, in elk voorgekom het.

TABEL 18: PER CAPITA INKOMSTE (per maand)

	Subekonomies	Ekonomies	Selfbou	
R0,00-R42,42	68%	15,7%	15,2%	49
R42,43-R73,14	24%	43,1%	32,6%	49
R73,15-R250,00	8%	41,2%	52,2%	49
	50	51	46	n=147

Wanneer tabelle 17 en 18 bestudeer word is dit duidelik dat die oorgrote meerderheid van die inwoners van subekonomiese huise in die laer inkomstegroep voorkom (68% per capita). By benadering kom ongeveer die helfte van die inwoners van ekonomiese en selfbou huise in die middel en hoër inkomstegroep voor.

Op grond van huishoudelik en per capita inkomste is dit duidelik dat die inwoners van die subekonomiese huise 'n sosioëkonomiese groep vorm, maar dat daar tussen die inwoners van die ander twee huistipes nie onderskei kan word in 'n sosioëkonomiese sin nie.

Hierdie waarneming word bevestig indien die gemiddelde huishoudelike inkomste van die drie huistipes vergelyk word met die gesinsbestaanspeil (Household Subsistence Level - HSL) wat van toepassing was ten tye van die opname nl. R165,74 per maand. Vir die hipoteties gemiddelde subekonomiese huishouding (Potgieter 1978) is die gesinsbestaanspeil R181,68 per maand. Die gemiddelde

maandelikse huishoudelike inkomste in die subekonomiese wonings is R245,00. Ongeveer 30% van die subekonomiese huishoudings se totale huishoudelike inkomste is minder as die gesinsbestaanspeil terwyl minder as 5% van die ekonomiese en selfbou huishoudings se inkomste minder as hierdie bedrag is.

II Opvoeding, inkomste en beroep van hoofde van huishoudings

Om meer duidelikheid te kry oor sosioëkonomiese verskille kan die opvoedkundige peil, persoonlike inkomste en beroepe van hoofde van huishoudings vergelyk word. Hierdie is algemeen aanvaarde indikatore van sosioëkonomiese verskille (Theron verslag 1976).

TABEL 19: OPVOEDKUNDIGE PEIL VAN HOOFDE VAN HUISHOUDINGS

	Subekonomies			Ekonomies			Selfbou			
	V	M	%	V	M	%	V	M	%	
Geen-std 3	9	12	42%		7	14%		5	11%	33
Std 4-5	8	7	30%	2	7	18%		7	16%	31
Std 6-7	1	11	24%	2	19	41%	1	17	41%	51
Std 8-10	1	1	4%	1	13	27%		14	32%	30
	50			51			44			n=145
	V=vroulik						Geen antwoord = 2M			
	M=manlik									

In die subekonomiese huise het 72% van die hoofde standaard vyf of 'n laer standaard op skool bereik. In die ekonomiese en selfbou huise het onderskeidelik 68% en 73% van die hoofde standaard

ses en hoër behaal. Die hoofde van die subekonomiese huise vorm dus 'n algemeen laer geskoolde groep terwyl daar nie duidelik tussen die hoofde van die ekonomiese en selfbou huise onderskei kan word ten opsigte van hulle geskooldheid nie.

TABEL 20: INKOMSTE VAN HOOFDE VAN HUISHOUDINGS

	Subekonomies			Ekonomies			Selfbou			Inkomste=
	V	M	%	V	M	%	V	M	%	groep
R0,00-R100,00	18	19	74%	4	4	16%	1		2%	47 laag
R101,00-R225,00	1	10	22%	1	17	36%		23	50%	51 middel
R226,00-R600,00		2	4%		24	47%		22	48%	48 hoog
	50			50			46			n=146
	Geen antw=1M									

Uit bg. tabel is dit duidelik dat die oorgrote meerderheid (74%) van die hoofde in die subekonomiese huise in die laer inkomste-groep val, terwyl ongeveer 'n kwart in die middel inkomstegroep en slegs 'n baie klein persentasie (4%) in die hoë inkomstegroep voorkom. Wat die ekonomiese en selfbou huise betref kom by benadering ongeveer die helfte in die middelinkomstegroep en die helfte in die hoër inkomstegroep voor.

In die selfbou huise kom slegs een hoof (2%) (vroulik) in die laer inkomstegroep voor, terwyl 16% van die hoofde van ekonomiese huise in die laer inkomstegroep voorkom.

Uit bostaandetabelle (17,18,19en20) is dit duidelik dat die inwoners

van die subekonomiese huise 'n aparte sosioëkonomiese groepering vorm, maar dat daar nie tussen die inwoners van die ekonomiese en selfbou huise duidelik onderskei kan word nie. Hierdie waarneming word verder bevestig deur 'n ontleding van die beroepe van hoofde van huishoudings.

TABEL 21: BEROEP VAN HOOFDE VAN HUISHOUDINGS

	Subekonomies			Ekonomies			Selfbou			
	V	M	%	V	M	%	V	M	%	
Wit-boordjie professioneel	-	-	-	1	2	6%		2	4%	5
Wit boordjie klerklik	-	1	2%	-	4	8%	-	-	-	5
Blou-boordjie geskool	-	2	4%	-	15	29%		7	15%	24
Blou-boordjie semi-geskool	1	8	18%	-	20	39%		32	70%	61
Blou-boordjie ongeskool	2	12	29%	-	2	4%		2	4%	18
Besigheidsman/ Entrepreneur	-	-		-	1	2%		2	4%	3
Pensioen	11	7	37%	2	1	6%		-	-	21
Ongeskik	-	-	-	-	1	2%		-	-	1
Huiswerk Bediende	4		8%	1	-	2%	1		2%	6
Werkloos	1	-	2%	1	-	2%			-	2
49			51			46			n=146	
Geen antw=1 M										

Uit bostaande tabel word die volgende waarnemings gemaak:

- 'n Groot gedeelte (37%) van die hoofde in subekonomiese huise

ontvang 'n pensioen - hierdie waarneming bevestig weereens dat 'n redelike groot persentasie ouer mense in die sub-ekonomies huise voorkom.

- Onderskeidelik 85% en 68% van die hoofde in selfbou en ekonomiese huise behoeven blou-boordjie geskoolde of semi-geskoolde beroepe terwyl slegs 22% in subekonomiese huise soortgelyke beroepe beoefen.
- 29% van die hoofde in subekonomiese huise beoefen blou-boordjie ongeskoolde beroepe, terwyl slegs 4% in beide ekonomiese en selfbou huise beroepe in hierdie kategorie beoefen.
- Wat beroep betref is daar nie volledige differensiasie in al die kategorieë nie. Die oorgrote meerderheid van al die hoofde van huishoudings beoefen blou-boordjie beroepe.

III Sosioëkonomiese groeperings

Na aanleiding van Tabelle 17 - 21 kan die sosioëkonomiese groepering tussen die drie huistipes as volg voorgestel word:

Selfbou	Middel inkomstegroep	Hoë inkomstegroep
Ekonomies	Middel inkomstegroep	Hoë inkomstegroep
Subekonomies	Lae inkomstegroep	

Selfbou	Gemiddelde opvoed= kundige peil	Hoë opvoed= kundige peil
Ekonomies	Gemiddelde opvoed= kundige peil	Hoër opvoed= kundige peil
Subekonomies	Lae opvoedkundige peil	

Selfbou	Blou-boordjie geskoolde	Blou-boordjie semi-geskoolde
Ekonomies	Blou-boordjie geskoolde	Blou-boordjie semi-geskoolde
Subekonomies	Blou-boordjie ongeskoolde be= roepe	

6f

Hoër sosioëkonomiese groep	Ekonomies	Selfbou
Middel sosioëkonomiese groep	Ekonomies	Selfbou
Lae sosioëkonomiese groep	Subekonomies	

Die vraag ontstaan nou waarom die inwoners van die ekonomiese en selfbou huise nie twee aparte sosioëkonomiese groepe vorm nie.

'n Moontlike verklaring vir hierdie verskynsel kan verkry word uit Tabel 16: Rede vir verhuising na Cloeteville (p. 84). Hieruit was dit duidelik dat 'n baie hoë persentasie (79%) van die subekonomiese huise se inwoners gedwonge na Cloeteville verhuis

het, terwyl ongeveer die helfte (53%) van die ekonomiese en slegs 'n klein gedeelte (15%) van die selfbou inwoners gedwing was om na Cloeteville te trek. Presies die teenoorgestelde tendens kom voor wanneer vrywillige verhuising na Cloeteville bestudeer word. (Subekonomies 21%, ekonomies 47%, selfbou 85%). Bo= genoemde waarnemings kan egter nie ten volle geïnterpreteer word tensy 'n tydspanne daarby geïnkorporeer word nie.

Op die vraag: "Hoe lank woon u al hier in Cloeteville?" (vraag 23 - bylae A) is die volgende gegewens bekom.

TABEL 22: TYDPERK WOONAGTIG IN CLOETESVILLE

	Subekonomies	Ekonomies	Selfbou	
1 jaar en minder	6%	-	59%	30
1 jaar - 3 jaar	10%	31%	22%	31
3 jaar - 5 jaar	-	12%	4%	8
5 jaar en meer	84%	57%	15%	78
	50	51	46	n=147

Dit is duidelik dat die subekonomiese huise en helfte van die ekonomiese huise se inwoners die ouer inwoners is d.w.s. die persone wat al lank in Cloeteville woonagtig is. Die selfbou huise se inwoners is relatiewe jong inwoners. Die afleiding kan gemaak word dat al die inwoners van selfbou huise

wat al langer as vyf jaar in Cloetesville woon, eers in die onderste ou gedeelte gewoon het aangesien die erwe vir selfbou huise eers in 1975 beskikbaar was.

As bogenoemde Tabel (22) en die migrasie Tabel (15) saam beskou word kan die volgende gevolgtrekkings gemaak word:

- Die helfte van die ekonomiese huise se inwoners val in die hoër inkomstegroep. Hierdie persone is al lank woonagtig in Cloetesville, hulle is dus gevestigde inwoners en het tot dus= ver nie daarin belanggestel om 'n ander woning vir hulself op te rig nie. Op die stadium dat hul hul huise aangekoop het was daar nog nie erwe beskikbaar waarop hulle selfbou huise kon oprig nie. Hulle het dus die enigste vorm van huiseienaarskap wat op daardie stadium vir die Kleurlinge in Cloetesville beskikbaar was, benut.
- Die inwoners van die drie verskillende huistipes kan dus nie sonder meer as verskillende sosioëkonomiese groepe beskou word nie. Die bewoning van 'n ekonomiese huis hou nie noodwendig verband met huishoudelik inkomste, opvoedkundige peil, beroep asook moontlik aspirasies en behoeftes van die inwoners nie, maar het eerder te doen met die werklikheid nl. dat dit die ouer inwoners is wat in die ekonomiese huise voorkom en dat hulle reeds gevestig is in die gemeenskap.

D. FISIESE KENMERKE VAN HUISE

Om 'n duidelike beeld te verkry van die verskillende huistipes wat in die ondersoekgebied voorkom is dit nodig om die bepalings in verband met dorpsaanlegplanne en standaardhuisplanne, van die Departement van Gemeenskapsbou, wat gegeld het gedurende die ontwikkeling van die gebied, te bestudeer.

Volgens die "Handboek van Standaardvereistes vir Meestersplanne en Dorpsaanlegplanne vir Indiër en Kleurlinggemeenskappe" (Departement van Gemeenskapsbou 1967) word verskillende perseelgroottes vereis vir die behuisingsbehoeftes van verskillende sosioëkonomiese groepe. Die verskillende sosioëkonomiese groepe of klasse wat in hierdie handleiding onderskei word is die "Elite" klas, die hoër ekonomiese klas, die laer ekonomiese klas, die subekonomiese klas, behoeftige bejaardes of liggaamlik ongeskikte persone en persone wat behoeftig genoem kan word, wat óf nie kan óf nie wil werk nie en geen inkomste het nie.

"Die behuisingsbehoeftes van bovermelde klasse vereis verskillende perseelgroottes, en persele binne dieselfde groottereeke behoort saamgegroepeer te word, maar nie in groot, selfonderhoudende buurteenhede wat elkeen sy eie skole, kerke en ander gemeenskapsfasiliteite besit nie. Hulle moet liever uit kleiner groepe bestaan wat so in die aanleg geleë is dat hulle die gemeenskapsgeriewe soos kerke, klinieke, skole, parke en winkels sal deel,

wat dus die natuurlike plekke sal wees waar lede van die armer klasse en hul meer gegoede bure in aanraking kom. Die oogmerk is om eerder die ontwikkeling van 'n geïntegreerde gemeenskap as 'n aantal voorstede geskei deur klasseverskille, aan te moedig" (Departement van Gemeenskapsbou 1967, p. 5).

In Bylae B word 'n gebiedskaart van Cloetesville verskaf waarop die subekonomiese-, ekonomiese en selfbou wonings aangedui word, dit dien as 'n praktiese voorbeeld van die implementering van bogenoemde doelstellings.

Om 'n beeld te verkry van die grootte van die verskillende huistipes is die onderstaande tabel opgestel volgens die gegewens bekom uit die opname.

TABEL 23: AANTAL VERTREKKE* IN DRIE VERSKILLENDE HUISTIPES

	2	3	4	5	6	7	8	
Subekonomies	14%	54%	28%	0	4% ^{**}	0	0	50
Ekonomies	0	0	5,9%	45,1%	43,1%	5,9%	0	51
Selfbou	0	0	0	13,6%	52,3%	27,3%	6,8%	46
	7	27	17	29	48	16	3	n=147

* Badkamer en toilet uitgesluit

** Twee gesinne in die subekonomiese huise huur elk 2 wooneenhede van 3 vertrekke omdat hulle gesinne groot is.

'n Ontleding van hierdie tabel toon dat die meerderheid (82%) van die subekonomiese huise uit drie of vier vertrekke bestaan terwyl die meerderheid (88%) van die ekonomiese huise uit vyf of ses

vertrekke bestaan. Die selfbou huise bestaan hoofsaaklik (80%) uit ses of sewe vertrekke.

In die vraelys is vrae ingesluit om te bepaal of daar 'n wesenlike verskil bestaan in die interne kwaliteit van die drie huistipes. Die volgende tabel dui van die bevindings aan:

TABEL 24: BINNEDURE EN PLAFONNE IN DIE WONINGS

	Binnedeure		Plafonne		
	Ja	Nee	Ja	Nee	
Subekonomies	16%	84%	6%	94%	50
Ekonomies	94%	6%	84%	16%	51
Selfbou	100%	0	100%	0	46
	102	45	92	55	
	n=147				n=147

Uit hierdie gegewens is dit duidelik dat die fisiese kwaliteit van die subekonomiese wonings veel te wense oorlaat. Dit is nodig om hier te vermeld dat die subekonomiese huise wat in die steekproef ingesluit is sonder plafonne en binnedeure opgerig is (Departement van Gemeenskapsbou 1967). Die persentasie wat wel tans hierdie fasiliteite besit is deur die bewoners self aangebring. Die hiersiene boustandaarde van die Departement van Gemeenskapsbou wat tans in gebruik is, sluit binnedeure na alle slaapkamers as standaarditems in (Departement van Gemeenskapsbou 1969).

Omdat Stellenbosch gedurende die winter baie reën kry, is vrae in die vraelys ingesluit om te bepaal of die huise bestand is teen reën. Die meerderheid (62%) van die respondente in die subekonomiese huise het te kenne gegee dat hul huise nie bestand is teen reën nie, terwyl 40% van die inwoners van die ekonomiese huise hierdie klagte gehad het. Die selfbou huise is almal bestand teen reën.

Die algemene klagte was dat die dak lek en dat dit by buitedeure inreën sodra dit oopgemaak word. Daar is geen afdak of stoep by die buitedeure van subekonomiese en sommige ekonomiese huise verskaf nie. As gevolg van hierdie probleem het ongeveer 'n kwart van die respondente in subekonomiese en ekonomiese wonings 'n afdak of stoep aan hulle huise aangebring.

Op die vraag: "Het u enige probleme met klammigheid in die huis?" was die respons as volg: subekonomies 62% ja, ekonomies 68,6% ja en selfbou 87% nee.

Uit hierdie gegewens is dit duidelik dat die ekonomiese en subekonomiese huise wat volgens standaardplanne en spesifikasies van die Departement van Gemeenskapsbou opgerig is, 'n groot agterstand het by die selfbou huise. Die mees algemene klagte was mure en vloere wat klammigheid deurslaan, stormwater wat onder deure inspoel (as gevolg van die helling waarteen die huise gebou is en die gebrek aan voldoende afvoerpype en vore), en kondensasie van waterdruppels teen die dak (as gevolg van die afwesigheid van plafonne en die kondensasie van die warm lug

binne in die huise teen die koue dakplate) in veral die subekonomiese huise.

Die stormwater probleem in Cloetesville is werklik ernstig.

Baie van die subekonomiese huise is teen 'n skuins helling gebou en die inwoners het al self diep afleivore gegrawe om die water sodoende uit hul huise te hou. 'n Verdere klagte was dat water deur die mure en vloer slaan omdat die grond waarop dit gebou is nat en klei-agtig is. 'n Hele aantal (34) van die inwoners van Cloetesville wat in die steekproef ingesluit is, het al self sementpaadjies om hul huise aangebring om sodoende die water weg te hou van die mure en fondamente.

Die gebied waar die ekonomiese en selfbouhuise staan is nie so gepla met stormwater nie en hierdie gebied is ook voorsien van 'n doeltreffende afvoerstelsel.

Die probleem van kondensasie binne die huise kan slegs geïnterpreteer word met inagneming van die gewoontes van die inwoners. Omdat die subekonomiese en ekonomiese huise koud is gedurende die winter^{*} maak die inwoners snags die vensters toe. Daar is dus nie voldoende ventilasie in die wonings nie en dit vererger die probleem van kondensasie van warm lug teen die koue dakplate aansienlik.

* 92% van die inwoners van subekonomiese huise en 65% van ekonomiese huise het aangetoon dat hul huise gedurende die winter te koud is.

Die subekonomiese huise in Cloetesville, wat in die steekproef ingesluit is, het geen wateraanleg (bad of wasbak) of toilette binne in die huise nie. Daar is gemeenskaplike waterkrane en toilette wat op sentrale punte tussen die subekonomiese huise voorkom, voorsien. Die afwesigheid van water en toiletgeriewe in die subekonomiese huise veroorsaak baie ongerief vir die inwoners. Veral vir bejaardes, klein kindertjies en in gevalle van siekte is dit baie ongewensde omstandighede. Die hoë infantiele mortaliteitsyfer van die Kleurlinge wat 254,7 (sterfgevalle per 1 000 geboortes) in 1970-71 was, kan volgens die Theron verslag (1976) toegeskryf word aan "... die swak sosio-ekonomiese lewensomstandighede van die Kleurlinge" (p. 7). Die gebrek aan water en toiletgeriewe in 'n woning veroorzaak onhigiëniese lewensomstandighede.

Uit bogenoemde uiteensetting is dit dus duidelik dat daar wesenlik verskille bestaan ten opsigte van die fisiese eienskappe van die drie verskillende huistipes in Cloetesville.

Opsommend kan gesê word dat die subekonomiese huise die swakste fisiese struktuur besit, met die ekonomiese huise wat dit effens beter daaraan toe het. Die selfbou huise is egter van 'n baie hoër fisiese kwaliteit as die subekonomiese en ekonomiese huise.

HOOFSTUK 7

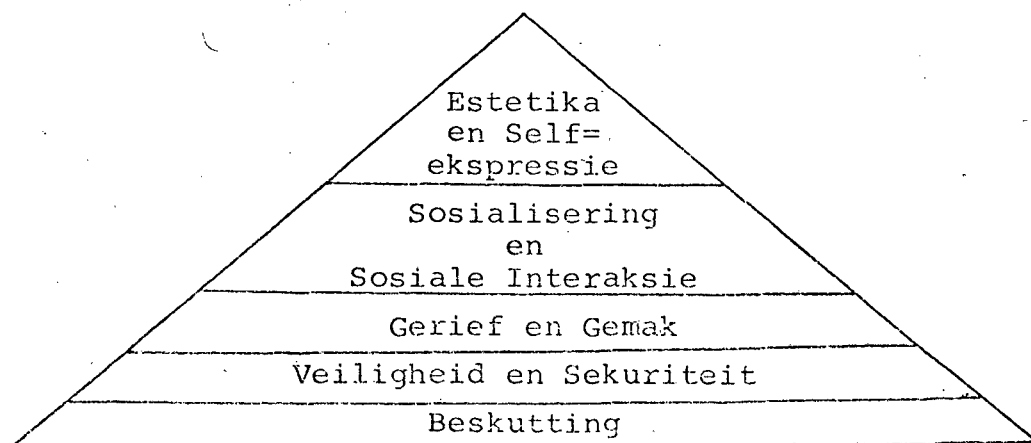
BEHOEFTEBEVREDIGING EN

WAARDEORIËNTASIES

A. INLEIDING

Een van die doelstellings van hierdie navorsingsprojek is om te bepaal watter mate van behoeftebevrediging ten opsigte van behuisingssomstandighede, die inwoners van die drie verskillende huistipes in Cloetesville geniet. Sekere basiese menslike behoeftes moet in ag geneem word by die beplanning van behuisingsskemas (Mead 1966 & Watts 1960).

As basiese uitgangspunt vir 'n bespreking van die gegewens wat in hierdie verband ingewin is, word 'n aangepaste hiërargie van menslike behoeftes, oorspronklik ontwikkel deur Maslow (Pottas 1970) gebruik. (Kyk figuur 4).

FIGUUR 4: MENSLIKE BEHUISINGSBEHOEFTES (Cooper 1975).

Volgens hierdie teorie is beskutting die mees basies omgewings= behoefte van die mens en kan aanvaar word dat behuising ten minste hierdie behoeftes sal bevredig. Sodra die beskuttings= behoefte bevredig is raak die mens bekommerd oor sekuriteit en veiligheid ten opsigte van gevare van buite. Die volgende stap in die hiërargie is die vereiste dat wonings ook behoeftes van gerief en gemak sal bevredig.

Die volgende stadium in die hiërargie waar gerief en gemak as vanselfsprekend aanvaar word, word die huis gesien as 'n plek vir sosialisering en selfuitdrukking. Sodra die voorafgaande behoeftes bevredig is, begin mense gemoeid raak met die estetiese voorkoms van huise en die woonbuurt.

In afdeling B van hierdie hoofstuk word aangetoon in watter mate die inwoners van Cloeteville bevrediging ten opsigte van die verskillende stadiums in die hiërargie, hierbo bespreek, geniet. In Afdeling D van hierdie hoofstuk word die waardeoriëntasies van die inwoners van Cloeteville uiteengesit.

Soos in hoofstuk 6 aangetoon, weerspieël die drie huistipes nie drie aparte sosioëkonomiese groeperinge nie. Onderstaande voorstelling gee 'n beeld van die situasie:

Ekonomies	Selfbou
Ekonomies	Selfbou
Subekonomies	

Hoë sosioëkonomiese groep

Middel sosioëkonomiese groep

Lae sosioëkonomiese groep

Die gegewens van die drie verskillende huistipes, ten opsigte van behoefte bevrediging, houdings en waardeoriëntasies sal gekontroleer word deur bogenoemde sosioëkonomiese onderskeidings.

B. BEHOEFTEBEVREDIGING MET BETREKKING TOT BEHUISINGSOMSTANDIGHEDE

Resultate verkry op die behoeftebevredigingsvrae in die vraelys word vervolgens ontleed volgens die aangepaste behoefte hiërargie van Maslow (Cooper 1975).

I. Beskutting

Die behoefte na beskutting is een van die mees basiese fisiese behoeftes van die mens. Daar kan aanvaar word dat die inwoners van Cloetesville almal beskutting geniet aangesien almal in een of ander vorm van woonhuis woon. Die fisiese kwaliteit van hierdie verskillende woonhuise is in hoofstuk 6 bespreek.

II. Veiligheid en Sekuriteit

(i) Privaat domein

Veiligheid behels die veiligheid van die persoon, beskerming teen gevaar en bedreiging deur eksterne faktore - dus fisiese veiligheid en gevolglike sekuriteit. Sekuriteit as sodanig behels die sosiale veiligheid van die individu - sosiale onveiligheid (onsekuriteit) word byvoorbeeld veroorsaak deur werkloosheid en armoede. Gegewens oor die mate van bevrediging ten opsigte van die behoefte na veiligheid en sekuriteit word vervolgens bespreek.

Die response op vraag 59 ("Sou u van 'n hoër en meer soliede

tipe muur om u agterplaas hou, sodat mense u nie daardeur kan sien nie?") het aangetoon dat 65% van die totale steekproef 'n hoër en meer soliede muur om hul agterplaas sou verkies. Die reaksie van die bewoners van die drie huistipes word in Tabel 25 weergegee.

TABEL 25: KEUSE VAN HOËR EN SOLIEDE MUUR OM AGTERPLAAS

	Subekonomies	Ekonomies	Selfbou	
Sou daarvan hou	74%	74,5%	45,7%	96
Sou nie daarvan hou nie	24%	23,5%	52,2%	48
Weet nie	2%	2%	2,2%	3
	50	51	46	n=147

Uit bostaande tabel is dit duidelik dat veral die inwoners van die subekonomiese en ekonomiese huise 'n hoër muur om hul erf verlang. Dit is nodig om in hierdie verband te noem dat die subekonomiese huise deel van 'n 'skema' vorm en die gebied 'n hoër netto digtheid besit as die selfbou huise. Hierdie waarneming is in ooreenstemming met Montgomery (1969) se afleiding dat die behoefte na privaatheid toeneem namate die digtheid van 'n gebied styg.

Privaatheid ('n vorm van sosiale sekuriteit (Schwartz 1972)) en veiligheid (fisiese sekuriteit) is die twee belangrikste redes wat aangegee is vir die keuse van 'n hoër en soliede muur om die erf. Onderskeidelik 22% van die inwoners van subekonomiese huise, 14% van ekonomiese huise en 9% van die selfbou huise het

uitdruklik gesê dat hulle 'n hoër muur om hul erf sou verkies omdat dit meer veiligheid sou bied.^x

Dit wil dus voorkom asof die inwoners van die subekonomiese en ekonomiese huise nie dieselfde mate van veiligheid en sekuriteit ondervind as die inwoners van die selfbou huise nie.

Huiseienaarskap is volgens Maasdorp (1980) 'n bepalende faktor in die mate van sekuriteit wat 'n persoon besit. Die inwoners van die ekonomiese en selfbou huise is huiseienaars terwyl die inwoners van die subekonomiese huise slegs huurders van hul wonings is en dus nie die sekuriteit wat vaste eiendom bied, geniet nie. Opsommend kan dus gesê word dat wat die privaat domein betref, die inwoners van die selfbou huise die grootste mate van veiligheid en sekuriteit geniet. Die inwoners van die ekonomiese huise besit die sekuriteit van huiseienaarskap maar het blykbaar 'n behoefte aan privaatheid (sosiale sekuriteit) en veiligheid (fisiese sekuriteit). Die inwoners van die subekonomiese huise het 'n behoefte aan privaatheid en veiligheid en besit ook geen sekuriteit met betrekking tot vaste eiendom nie.

(ii) Buurt:

Response op die vraag: "Watter twee van die volgende dinge is vir u die belangrikste van 'n woonbuurt - naby busstop en/of stasie; vriendelike bure; naby goei skole; naby winkels; naby parke; naby vermaaklikheid; naby werkplek; 'n veilige

^xResultate op vrae 30-32 in die vraelys gee 'n beeld van die mate van privaatheid wat inwoners in verskillende huistipes geniet - hierdie resultate word onder "Gerief en Gemak" bespreek.

plek om te woon; aantreklikheid; enige ander?" (vraag 62) gee 'n duidelike beeld van die belangrikheid van veiligheid in 'n woonbuurt vir die inwoners van Cloetesville. Onderskeidelik 60% van die inwoners van subekonomiese huise, 53% van ekonomiese huise en 74% van selfbou huise het "'n veilige plek om te woon" as een van die twee belangrikste eienskappe van 'n woonbuurt gekies. Ongeag die tipe huis waarin hulle woon het die meerderheid van die inwoners van Cloetesville die hoogste prioriteit aan veiligheid gegee.

Hierdie gegewens bevestig die teorie van Maslow (Pottas, 1970) naamlik dat veiligheid en sekuriteit van die belangrikste behoeftes van die mens is.

Response op die vraag: "Sou u onveilig voel indien u soms saans alleen huis toe moes stap" (no 71) asook die redes aangevoer vir die spesifieke antwoord, gee 'n verdere beeld van die mate van veiligheid wat die inwoners van Cloetesville ondervind. Onderskeidelik 78% van die inwoners van subekonomiese huise, 71% van ekonomiese huise en 52% van selfbou huise voel saans onveilig om alleen huis toe te stap. Die belangrikste rede wat hiervoor aangevoer word is die teenwoordigheid van skollie-bendes. (80% subekonomies; 69% ekonomies; 44% selfbou).

'n Algemene gevolgtrekking wat na aanleiding van bogenoemde gegewens gemaak kan word, is dat Cloetesville nie 'n baie veilige plek is om in te woon nie en dat die inwoners van die subekonomiese huise die minste bevrediging ondervind ten opsigte van die behoefte na veiligheid. Hierdie gevolgtrekking stem ooreen met

Rainwater (1966) se waarnemings dat lae sosio-ekonomiese groepe voortdurend 'n mate van vrees belewe soos vrees vir aanranding, belediging, beskadiging van eiendom en diefstal.

Bogenoemde gevolgtrekking word voorts bevestig deurdat 60% van die inwoners van subekonomiese huise, 51% van ekonomiese huise, en 52% van selfbou huise die behoefte aan 'n polisiekantoor in Cloeteville noem (vraag 83). Al die voorafgaande response is gekontroleer ten opsigte van sosioëkonomiese groepering soos statisties in hoofstuk 6 gedefinieer. Op grond van hierdie gegewens is dit duidelik dat die bevrediging, al dan nie, van die behoefte na veiligheid en sekuriteit verband hou met die tipe huis waarin die respondente woon en nie direk met die sosioëkonomiese groep waarin hulle verkeer nie. *

III. Gerief en Gemak

(i) Privaat domein

Die behoefte aan gerief en gemak is die volgende behoefte in die hiërargie van behuisingsbehoeftes. Vrae oor hierdie aspek is in die vraelys ingesluit en die resultate daarvan word in Tabel 26 weergegee.

* Behalwe moontlik in die geval van respondente in subekonomiese huise wat 'n lae sosioëkonomiese groep vorm.

TABEL 26: GERIEF EN GEMAK IN VERSKILLENDEN HUISTIPES

Vraag No	Inhoud van vraag	Subekonomies		Ekonomies		Selfbou	
		Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee
30	Het u genoeg pri- vaatheid in u huis?	46%	54%	92%	8%	100%	-
32	Gee u om as daar deurloopkamers in u huis is?	78%	22%	80%	20%	76%	24%
35	Hoe vind u hier= die huis in die somer?	72% te warm	28% net reg	43% te warm	57% net reg	-	80% net reg
	In die winter?	92% te koud	8% net reg	66% te koud	34% net reg	-	63% net reg
45	Sou u enige ver= trekke groter of kleiner verkies?	62% ver= kies gro= ter	38% te= vre= de	67% ver= kies gro= ter	33% te= vre= de	8% ver= kies gro= ter	92% te vrede
46	Is u tevrede met die getal ver= trekke?	40%	60%	77%	23%	96%	4%
48	Is u tevrede met die plan van u huis?	48%	52%	69%	31%	98%	2%
56	Word die agter= plaas vir braai= vleis en piek= nieks gebruik?	26%	74%	43%	57%	65%	35%

In die bespreking van die behoefte na veiligheid en sekuriteit is reeds melding daarvan gemaak dat privaatheid 'n gevoel van (sosiale) sekuriteit aan 'n individu verskaf. Gegewens in Ta=

bel 26 toon aan dat die meerderheid van inwoners van subekonomiese huise nie genoeg privaatheid in hul huise geniet nie. Dit is veral die hoër inkomstegroep in die subekonomiese huise wat voel dat daar nie genoeg privaatheid vir individue in die huise is nie. 'n Gebrek aan privaatheid veroorsaak ongerief in huislike omstandighede. Die meerderheid van die inwoners van al drie huistipes verkies dat daar nie deurloopkamers in hul huise moet wees nie weens die beperking wat dit op privaatheid plaas.

Volgens die gegewens bekom uit vraag 35 (Toestand van die huise in die somer en winter) is dit duidelik dat wat temperatuurbeheer betref die subekonomiese huise die swakste daaraan toe is. Inwoners van hierdie huise kla oor die ondraaglike hitte in die somer asook die snerpande koue in die winter. Die rede hiervoor is die swak fisiese kwaliteit van die huise (sien hoofstuk 6). Die ekonomiese huise is wat temperatuur-beheer betref, effens beter daaraan toe terwyl die oorgrote meerderheid van die inwoners van selfbou huise tevrede is met die toestand van hul huise gedurende winter en somer. Volledige inligting kan egter nie van al die selfbou huise verkry word nie omdat sommige van hulle nog nie 'n winter of somer in die huis deurgebring het nie.

Wat die getal en grootte van vertrekke sowel as die plan van die huis betref is dit die meerderheid van die inwoners van subekonomiese huise wat ontevrede is daarmee (vrae 45 en 46). Indien in aanmerking geneem word dat die subekonomiese huise die hoogste digtheid (sien hoofstuk 6) besit is dit nie verbasend dat die inwoners ontevrede is met die getal en grootte van vertrekke nie. Die redes aangevoer vir die ontevredenheid met die plan van die huis was hoofsaaklik die gebrek aan 'n tweede buitedeur (tweevertrek=

wonings) deurloopvertrekke, geen badkamer en toilet, asook die feit dat sommige huise lang onaantreklike skakelwonings vorm en die buitedeure van teenoorstaande wonings regoor mekaar is. Daar kan dus vanaf een huis binne in die ander gesien word.

Dit is interessant om daarop te let dat die oorgrote meerderheid (77%) van die inwoners van ekonomiese huise tevrede is met die getal vertrekke maar dat 67% die vertrekke groter verkies. Ekstra ruimte sal in hulle geval meer gerief en gemak verskaf en dus bydra tot die bevrediging van hierdie behoefte. Die inwoners van selfbou huise is ten opsigte van bogenoemde aspekte bykans almal tevrede met hul huise.

In vraag 56 is bepaal waarvoor die inwoners van die verskillende huistipes hul agterplase gebruik. 74% van die inwoners van subekonomiese en 57% van ekonomiese huise gebruik dit nooit vir braaivleis of pieknieks nie terwyl 65% van die inwoners van selfbou huise dit wel daarvoor gebruik. 'n Moontlike verklaring hiervoor is dat die subekonomiese en ekonomiese huise nie genoeg privaatheid in hul agterplase bied nie. Die inwoners van hierdie huistipes besit dus nie die gerief wat 'n bruikbare agterplaas 'n mens kan bied nie.

Vraag 43 lui as volg: "Wat sou u sê hou u die meeste van omtrent u huis?" 58% Van die inwoners van subekonomiese huise het "niks spesifieks" of geen respons gegee, wat aandui dat daar nie iets was waarvan hulle gehou het nie, terwyl 20% gesê het dat "alles ongerieflik" is. Die inwoners van die ekonomiese en selfbou huise het in hierdie verband byvoorbeeld die kombuis,

sitkamer, TV-kamer, en slaapkamer uitgesonder. Die belangrikste redes wat hiervoor aangevoer is, was gerief, ruimte en privaatheid wat dit bied.

Op grond van die voorafgaande empiriese gegewens en bespreking kan die gevolgtrekking gemaak word dat die inwoners van die sub-ekonomiese huise weining - indien enige - gerief of gemak ondervind in hul wonings. Die behoefte van hierdie inwoners na gerief en gemak is dus hoofsaaklik onbevredigd. Die inwoners van die ekonomiese huise besit 'n redelike mate van gerief en gemak, terwyl die inwoners van selfbou huise hoofsaaklik bevredigd is ten opsigte van die behoefte aan gerief en gemak.

Voorafgaande gegewens is weereens gekontroleer ten opsigte van drie sosioëkonomiese groepe (gedefinieer volgens per capita inkomste) en daar is bevind dat die mate van gerief en gemak wat inwoners ondervind en verlang oorwegend verband hou met die tipe huis waarin hulle woon. Aangesien die inwoners van sub-ekonomiese huise 'n lae sosioëkonomiese groep verteenwoordig en die inwoners van die ekonomiese en selfbou huise saam 'n groep vorm wat wissel vanaf 'n middel- tot hoë sosioëkonomiese groep mag daar 'n verband bestaan tussen die lae- en hoë- (d.w.s. middel en hoog) sosioëkonomiese groep enersyds en gerief en gemak andersyds. (Die voorwaarde hiervoor is egter dat sosioëkonomiese groepe herdefinieer word).

(ii) Buurt

'n Woonbuurt waar inwoners gerief en gemak ondervind bevat gewoonlik 'n verskeidenheid van ondersteunende dienste en gemeenskapsfasiliteite. Gemeenskapsfasiliteite is ook noodsaaklik om sosiale interaksie in 'n woonbuurt te bewerkstellig.

Die oorgrote meerderheid van die respondente het, ongeag die tipe huis waarin hulle woon, aangedui dat hulle tevrede was met kerk en Sondagskoolfasiliteite, straatbeligting, vullisverwydering, strate en sypaadjies, riolering en die crèche (vraag 67). 'n Groot gedeelte van die respondente is nie bewus van die bestaan van enige jeug- vroue of mansklubs nie en het dus geen respons hierop gegee nie. Die busdiens stel 80% van die inwoners van subekonomiese huise tevrede, asook 59% van beide ekonomiese en selfbou huise. Dit is veral die lae-inkomste groep (85%) in die subekonomiese huise wat tevrede is met die busdiens.

Die behoefte aan 'n poskantoor word algemeen ondervind deur die inwoners van Cloeteville. 48% van die inwoners van subekonomiese huise, 47% van ekonomiese en 61% van selfbou huise het die wens uitgespreek dat die Stadsraad 'n poskantoor in Cloeteville moet oprig (vraag 83).

'n Motor bied gerief en gemak aan sy eienaar. Slegs 6% van die inwoners van die subekonomiese huise besit 'n motor terwyl onderskeidelik 53% in die ekonomiese en 59% in die selfbou huise motors besit (vraag 78). In die ekonomiese huise is dit hoofsaaklik die persone in die hoë inkomstegroep wat motors besit nl. 81%, terwyl slegs 36% in die middelinkomstegroep 'n motor besit. In die selfbou huise besit die middel en hoë inkomstegroep ongeveer dieselfde aantal motors.

Die meerderheid van die inwoners van Cloeteville is nie tevrede met die kwaliteit van die kinderspeelparke nie. Die kinders speel hoofsaaklik in die agterplase of in die straat (vraag 69). 'n Groot

persentasie van die respondente het aangedui dat daar nie speel= grond naby hulle huise is waar hulle kinders veilig kon speel nie, nl. 71% van die inwoners van subekonomiese huise, 55% van ekonomiese en 74% van selfbou huise (vraag 70). Van die 25% uit die totale steekproef wat aange= dui het dat daar wel kinderspeelparke naby hulle huise is gebruik egter slegs 19% se kinders wel die speelgronde. Die redes hiervoor aangevoer was hoofsaaklik dat die ander kinders te "rof" is en dat dit veiliger tuis is.

In vraag 82 moes die respondente 'n keuse maak tussen 'n goeie buurt wat ver van winkels is en 'n swakker buurt wat naby winkels is. Slegs in die subekonomiese huise het die meerderheid (58%) 'n swakker woonbuurt naby winkels verkies. Dit is veral die lae inkomstegroep (65%) in die subekonomiese huise wat die be= hoefte het om naby winkels te woon aangesien dit hulle is wat nie motors besit nie (100%). Die response kan as volg voorgestel word (kyk Tabel 27).

TABEL 27: KEUSE VAN 'N GOEIE WOONBUURT, VER VAN WINKELS AF

Tipe huise			Inkomstegroep	
Selfbou	72%	46	Hoe inkomstegroep 75%	49
Ekonomies	71%	51	Middel inkomstegroep 59%	49
Subekonomies	42%	50	Lae inkomstegroep 49%	49
n=147			n=147	

Uit bostaande gegewens word die afleiding gemaak dat dit veral die hoër inkomstegroep in die selfbou en ook ekonomiese huise is wat 'n goeie woonbuurt ver van winkels af verkies. Dit is

juis hierdie groep wat die meeste privaat motors besit. Die afleiding kan dus gemaak word dat daar 'n verband bestaan tussen inkomste en die besit van 'n motor, asook die besit van 'n motor en die keuse van 'n goeie woonbuurt ver weg van winkels af.

Geraassteuring in 'n woonbuurt het 'n negatiewe invloed op die gerief en gemak van die inwoners sowel as op hul privaatheid (Byron, 1970). In die subekonomiese huise het 36%, en in die ekonomiese huise 18% van die inwoners gekla oor geraas. Slegs 4% van die inwoners van selfbou huise het genoem dat hulle deur geraas gesteur word. Die meeste geraassteuring word veroorsaak deur die geblaf van honde, asook "bure" wat lawaaierig is. Dit is duidelik dat die inwoners van subekonomiese huise die meeste geraassteuring ondervind. As gevolg van die hoë digtheid in die subekonomiese huise, sowel as die feit dat skeidingsmure van skakel- en ryhuise nie klankdig is nie is die inwoners van subekonomiese huise blootgestel aan baie ongerief as gevolg van geraassteuring.

Na aanleiding van voorafgaande bespreking van gerief en gemak kan die gevolgtrekking gemaak word dat die inwoners van ekonomiese huise, en veral selfbou huise baie meer gerief en gemak, veral binne in hul huise, as die inwoners van subekonomiese huise geniet. Fasiliteite soos 'n poskantoor en kinderspeelparke sal 'n betekenisvolle bydrae lewer tot die gerief en gemak van al die inwoners van Cloetesville.

IV. Sosialisering en Sosiale interaksie:

Sosialisering en sosiale interaksie verwys na die menslike be-

hoefte om vereiste rol-oriëntasies aan te leer asook om met medemens te kommunikeer en sodoende bevredigende maatskaplike verhoudinge te handhaaf. Om bogenoemde behoefte te bevredig is eerstens 'n geskikte huislike omgewing nodig, asook doeltreffende gemeenskapsfasiliteite en dienste.

(i) Privaat domein

Die belangrikste en grootste deel van sosialisering van enige individu, vind gewoonlik in die gesin plaas (Cilliers en Joubert 1966). Hieruit kan dus afgelei word dat die huis waarin die gesin woon 'n groot rolsal speel in die sosialisering van die individu.

Voorafgaande besprekings van die fisiese struktuur van die verskillende huistipes (Hoofstuk 6), digtheid, privaatheid, en veiligheid moet by hierdie bespreking inkorporeer word aangesien dit faktore is wat 'n invloed op die sosialiseringsproses kan uitoefen. Gunstige behuisingsomstandighede fasiliteer die sosialiseringsproses terwyl swak behuisingsomstandighede dit strem.

Vrae 49 en 50 (Bylae A) poog om 'n beeld te verkry van die sosiale verkeer tussen huisgenote, asook tussen huisgenote en vriende, binne die huis. Gegewens uit hierdie vrae verkry, dui daarop dat die kombuis 'n belangrike vertrek vir die gesin is en bevestig sodoende die volgende stelling van Chombart De Lauwe (1961) "The place of the meal and the framework within which it is eaten are of fundamental importance" (p.39).

In die subekonomiese en die ekonomiese huise eet 88% van die inwoners as gesin saam in die kombuis. 83% van die gesinne in selfbou huise eet ook in die kombuis. In die subekonomiese, ekonomiese en selfbou huise sit die gesin alleen, asook saam met besoekers, gewoonlik in die sitkamer. In die subekonomiese en ekonomiese wonings sit onderskeidelik 40% en 22% van die inwoners saam as gesin in die kombuis. In die selfbou huise sit 20% in 'n slaapkamer en 15% in die kombuis. Die rede aangevoer waarom daar in die slaapkamer gesit word is dat die televisie daar staan.

Omdat daar heelwat gesinsaktiwiteite in die kombuis geskied, behoort dit 'n redelike grootte te hê om 'n gesin te akkommodeer, maar in die subekonomiese huise is die kombuis egter baie klein.

Wanneer daar besoekers is eet 68% van die inwoners van subekonomiese huise en 70% van ekonomiese huise in die sitkamer (voorhuis) terwyl 54% van die inwoners van selfbou huise in die eetkamer eet (vraag 50). Naas die kombuis is die sitkamer dus die belangrikste vertrek vir die inwoners van subekonomiese en ekonomiese wonings om maaltye te nuttig.

Bogenoemde gegewens is gekontroleer met die inkomstegroepe waarin die respondente resorteer en dit is duidelik dat gewoontes en lewenswyses hoofsaaklik verskil volgens die tipe huis waarin die respondente woon. Die fisiese struktuur van die huis bepaal dus in 'n mate die lewenspatroon en gewoontes wat persone in hulle huise handhaaf (Sanoff 1975).

'n Vraag met 'n paar onderafdelings (vraag 60, Bylae A) is in die vraelys ingesluit met die doel om gegewens te bekom oor die respondente se houding ten opsigte van sekere ontwerpaspekte in behuising. Die ontwerp van 'n huis kan sosialisering en interaksie tussen individue beperk of fasiliteer (Weden 1976). 80% van al die respondente het aangetoon dat hulle nie tevrede sal wees met 'n huis waarvan die sitkamer, eetkamer en kombuis alles uit een ruimte bestaan en slegs met afskortings verdeel word nie. Die meerderheid van die respondente nl. 68% van dié in subekonomiese huise, 80% in ekonomiese en 70% in selfbou huise, het aangetoon dat hulle ook nie tevrede sal wees indien slegs die eetkamer en kombuis saam in een vertrek is nie. Hierdie gegewens hou implikasies vir die ontwerp van kleurlingbehuisingsskemas in. Die meerderheid van die inwoners in die subekonomiese (80%), ekonomiese (84%) en selfbou huise (91%) is ook nie tevrede met 'n stortbad in plaas van 'n bad nie. Hierdie voorkeur ten opsigte van 'n bad hou finansiële implikasies in vir die ontwerp en oprigting van Kleurlingbehuising.

Indien 'n gevolgtrekking gemaak moet word oor die mate waartoe die sosialisering en sosiale interaksie behoefte van die inwoners van die verskillende huistipes bevredig is, kan slegs genoem word dat die fisiese omgewing en gevolglik geleenthede van die inwoners van ekonomiese en veral die selfbou huise, baie gunstiger is vir sosialisering en sosiale interaksie, as die subekonomiese huise.

(ii) Buurt

Goeie sportfasiliteite skep ideale geleenthede vir sosiale interaksie. Die behoefte aan sportfasiliteite word weerspieël deur die feit dat 54% van die inwoners van subekonomiese huise, 73% van ekonomiese en 50% van selfbou huise die wens uitgespreek het dat die Stadsraad meer sportfasiliteite in Cloetesville moet oprig, indien hulle oor die nodige finansies beskik.

Die belangrikheid van sosiale interaksie vir die inwoners van Cloetesville word duidelik weerspieël deur die feit dat "vriendelike bure" deur 62% van die inwoners van subekonomiese, 53% van ekonomiese en 74% van selfbou huise as een van die twee belangrikste vereistes van 'n woonbuurt gekies is (vraag 62).

Gegewens bekom uit vrae 80 en 81 (sien Bylae A) ondersteun bogenoemde waarneming. 74% van die inwoners van subekonomiese huise, 78% van ekonomiese en 85% van selfbou huise verkies 'n swak huis in 'n goeie buurt bo 'n goeie huis in 'n swak buurt. Die twee belangrikste redes wat aangevoer is vir hierdie keuse is "Dit is belangrik vir die opvoeding van die kinders en ook vir die hele gesin" en "Die buurt en mense is baie belangrik vir 'n mens se geluk". Op vraag 81 (bylae A) het die oorgrote meerderheid van die respondente 'n onaantreklike woonbuurt waar die mense vriendelik is bo 'n aantreklike woonbuurt met onvriendelike mense, verkies. Onderskeidelik 86% van die inwoners van subekonomiese huise, 75% van ekonomiese huise en 76% van selfbou huise het 'n onaantreklike woonbuurt met vriendelike mense verkies. Bogenoemde gegewens beklemtoon die volgende stelling

van Sanoff (1975): "Neighbourhood satisfaction has a positive relationship with knowing and interacting with ones neighbours" (p. 391). Ongeag die tipe huis waarin respondente tans woon, is 'n goeie woonbuurt met vriendelike mense, gesonde sosiale verhoudinge en interaksie dus 'n vereiste vir die inwoners van Cloeteville. Die afleiding kan dus gemaak word dat sosiale waardes en behoeftes deur die inwoners van Cloeteville hoog geag word.

Die mate waarin hierdie behoeftes vir die inwoners van Cloeteville bevredig is, sal waarskynlik verskil volgens die tipe huis waarin hulle woon - omdat die buurtes waarin die verskillende huistipes voorkom verskil - hierdie feit is herhaaldelik in die voorafgaande besprekings van veiligheid, speelparke en digtheid (Hoofstuk 6) aangehaal. 'n Verdere bewys hiervan is moontlik die feit dat 30% van die inwoners van subekonomiese huise uitdruklik gesê het dat Cloeteville (die gedeelte waar hulle woon) nie 'n goeie buurt is vir die opvoeding van kinders nie terwyl onderskeidelik 19% van die ekonomiese en 9% van die selfbou inwoners dieselfde siening gehuldig het.

Die tekort in Kleurlingbehuising het 'n indirekte invloed op die sosiale interaksie en verkeer in 'n woonbuurt. Dewar en Ellis (1979) stel dit as volg: "Because of the housing shortage, the allocation of units is made strictly according to priority on waiting-lists. Freedom of choice does not exist and the processes of 'natural selection' which result in fairly homogeneous social groupings within most cities, do not occur.

This grievance is held most commonly by the middle and upper socio-economic groups and it has become a major difficulty in the creation of successful home-ownership schemes, particularly in situation where employers are assisting certain people to attain home-ownership" (p. 161).

Persone wat 'n keuse het met betrekking tot hul behuising verkies gewoonlik om tussen lede van dieselfde sosiale groep te woon - sodoende word sosiale verkeer in 'n woonbuurt bevorder (Chapman, 1955).

V. Estetika en Selfekpressie

(i) Privaat domein en (ii) buurt

Die volgende behoefte in die hiërargie van behuisingbehoefte is die na skoonheid en selfekspresie - dus die behoefte om iets moois te skep of te bekom, en om 'n eie individuele stempel daarop af te druk.

Wat die voorkoms van huise van buite betref het dit 58% van die inwoners van subekonomiese huise, 68% van die inwoners van ekonomiese en 98% van selfbou huise tevrede gestel (vraag 51). Wat die estetiese voorkoms van hul huise betref, het die inwoners van selfbou huise 'n baie positiewe gevoel daaromtrent. Meer as 'n kwart van die inwoners van ekonomiese huise en amper die helfte van subekonomiese huise hou nie van die voorkoms van hul huise van buite nie. Cooper (1972) verklaar dat die voorkoms van 'n

persoon se huis sy selfbeeld beïnvloed. Swak, vervalte en esteties onaantreklike behuising veroorsaak 'n negatiewe selfbeeld by die inwoners terwyl 'n goedversorgde, netjiese, esteties aantreklike huis die selfbeeld van inwoners positief beïnvloed.

Daar kan dus afgelei word dat die selfbeeld van die inwoners van die selfbou huise moontlik baie positief is asook dat sommige (25%) van die inwoners van ekonomiese huise en ongeveer die helfte (42%) van subekonomiese huise moontlik 'n negatiewe selfbeeld het. 'n Persoon se selfbeeld beïnvloed sy algemene houding en optrede in die samelewing. Die inwoners van subekonomiese huise het klagtes geopper oor die eentonige herhaling van skakel- en ryhuise (vrae 43 en 44). Dit is 'n basiese behoefte van die mens om hom te identifiseer met sy huis en dit te personifiseer (Rapport 1968, Carreiro 1965). Beplanners van behuisingskemas moet meer aandag aan hierdie behoefte van mense skenk. Groter variasie asook die moontlikheid tot personifikasie van die woonhuis, is bevorderlik vir 'n positiewe gevoel en moontlike trots, ten opsigte daarvan (Larson 1965). Behuising speel 'n belangrike rol in die bevrediging van die behoefte na statuserkenning, respek en waardering deur ander. Bewys hiervan is verkry deur response op die vraag: "Wat is vir u die belangrikste - die voorkoms van die binnekant van die huis of van die buitekant van die huis?" (vraag 54). 64% van die inwoners van subekonomiese huise, 69% van ekonomiese huise en 76% van selfbou huise het geantwoord "Al twee ewe belangrik". Redes aangevoer vir hierdie spesifieke respons, het

daarop neergekom, dat die buitekant van die huis 'n weerspieëling is van die binnekant. Respondente het gevoel dat indien die buitekant van die huis onversorg en onaantreklik is, buitestaanders dieselfde van die binnekant verwag en dus nie die inwoners respekteer nie.

C. HOUDINGS VAN RESPONDENTE TEN OPSIGTE VAN HUL HUISE EN WOONBUURT

Gegewens bekom uit hierdie navorsingsprojek toon aan dat die inwoners van Cloetesville oor die algemeen tevrede is met hul woongebied. Op die vraag "Hoe is Cloetesville as 'n plek om in te woon in vergelyking met u vorige woonplek? (vraag 63, bylae A) het 72% van die inwoners van die subekonomiese huise, 63% van die ekonomiese en 80% van die selfbou huise geantwoord "Goed". Dinge waarvan hulle besonder baie hou is bv. die feit dat die kerk naby is. Die inwoners van die selfbou huise word beïndruk deur die mooi uitsig vanaf hulle huise asook die stilte daar.

Wanneer die gegewens van vraag 63 (sien hierbo) gekontroleer word met die verskillende inkomstegroepe waarin die respondente val, is dit duidelik dat dit die hoë inkomstegroep is wat in ekonomiese huise woon, wat Cloetesville "gemiddeld" of "swak" beskou in vergelyking met hulle vorige woonplek. (Sien Tabel 28).

TABEL 28: CLOETESVILLE VERGELYK MET VORIGE WOONPLEK - HOË IN=
KOMSTEGROEP

	Goed	Gemiddeld	Swak	
Subekonomies	25%	50%	25%	4
Ekonomies	47%	43%	10%	21
Selfbou	81%	19%	0%	24
	30	16	3	n=49

Op die vraag "Van watter dinge omtrent Cloetesville as 'n woonbuurt hou u nie van nie?" (vraag 64) was die belangrikste response:

- die skollie bendes
- die hotel
- smokkelhuise en lawaaierige mense
- die onderkant van Cloetesville, waar die woonstelle en skakel= en ryhuise is.

Ander aspekte wat ook genoem is was die baie skuins gebied (stormwater probleem), ver van winkels af, kinders wat in strate speel, swak kwaliteit van die huise en die feit dat verskillende tipes mense deurmekaar woon.

Response op die vraag "Waarvan hou u die meeste - Cloetesville of u vorige woonplek?" (vraag 26) dui daarop dat die oorgrote meerderheid van die respondente Cloetesville verkies bo hul vorige woonplek (70% subekonomies, 71% ekonomies en 76% selfbou). Ten

spyte van die klagtes wat inwoners van subekonomiese huise dus oor hul wonings het, verkies die meerderheid Cloeterville bo hul vorige woonplek. Inligting is nie ingewin oor die aard van respondente se vorige woonplekke nie. Volgens bg. gegewens wil dit egter voorkom asof Cloeterville ten spyte van al sy gebreke, oor die algemeen 'n beter woonbuurt is as dié waarin respondente vroeër gewoon het.

Hierdie gegewens is gekontroleer met die inkomstegroepe waarin die respondente val en dit is duidelik dat dit weer eens die inwoners van ekonomiese huise is, wat onder die hoë inkomstegroep resorteer, wat meen dat hul vorige woonplek beter is as die huidige een (48% van die hoë inkomstegroep).

'n Moontlike verklaring vir hierdie houding is dat hierdie persone op die stadium toe hulle huise aangekoop het geen ander keuse gehad het omdat daar nog nie erwe beskikbaar was waarop hulle selfbou huise kon oprig nie. Tans het hulle die geleentheid om 'n huis na hul eie smaak op te rig en is hulle dus nie meer so tevrede met hulle bestaande huis nie.

Met inagneming van die voorafgaande bespreking in hierdie hoofstuk, van behuisingsomstandighede, is dit duidelik dat die aangepaste hiërargie van Maslow (Cooper 1975) deur die gegewens bevestig word. Hoë klem val op geaktiveerde maar relatief onbevredigde laevlak behoeftes, terwyl hoë-orde behoeftes as bloot latent beskou kan word met 'n gevolglike lae dominansie van menslike gedrag.

Bogenoemde afleiding word bevestig deur:

- i) Die veiligheidsbewustheid van 74% van die inwoners van subekonomiese en ekonomiese huise wat die behoefte aan 'n hoër muur rondom die erf voel, terwyl slegs 45,7% van die inwoners van selfbou huise hierdie behoefte rapporteer. In laasgenoemde geval is die veiligheidsbehoefte dus minder belangrik omdat 'n redelik mate van behoefte-bevrediging op sodanige vlak reeds ondervind word.
- ii) Die feit dat 80% van die inwoners van subekonomiese huise tevrede is met die busdiens (gerief en gemak) terwyl slegs 59% van die inwoners van ekonomiese en selfbou huise tevrede is daarmee (vraag 67). Die inwoners van ekonomiese en selfbou huise stel dus hoër eise aan die busdiens omdat hulle reeds op 'n meer gevorderde vlak van behoeftebevrediging verkeer - 'n ondoeltreffende busdiens stel hulle nie voldoende tevrede nie.

Wat die behoefte na sosialisering en sosiale interaksie betref kan interessante afleidings gemaak word na aanleiding van die response oor sportfasiliteite in Cloetesville. Onderskeidelik 54% van die inwoners van subekonomiese, 73% van ekonomiese wonings en 50% van selfbou wonings het die wens na meer en beter sportfasiliteite geopper. Die grootste klem word dus deur die inwoners van ekonomiese huise op goeie sportfasiliteite geplaas - hulle geniet dus nog nie voldoende bevrediging op die vlak van sosialisering en sosiale interaksie nie. Die inwoners van subekonomiese huise plaas nie dieselfde klem op sportfasiliteite

nie omdat hulle ten opsigte van laer behoeftes nog nie voldoende bevredigd is nie. Die inwoners van die selfbou huise is blykbaar wat hierdie behoefte betref voldoende bevredig en plaas ook nie dieselfde mate van klem daarop nie.

Die aangepaste hiërargie van Maslow het dus aangetoon dat die inwoners van verskillende huistipes wel verskillende behoeftes beklemtoon asook verskil ten opsigte van die vlak van behoeftebevrediging wat ondervind word. Die inwoners van subekonomiese huise se strewe na behoeftebevrediging is op 'n laer vlak as dié van die inwoners van die ekonomiese en selfbou huise. Die verskil tussen die behoeftebevrediging van die inwoners van ekonomiese en selfbou huise is egter nie betekenisvol nie. 'n Moontlike verklaring hiervoor is dat daar nie duidelik onderskei kan word tussen hierdie groepe in terme van verskillende sosioëkonomiese groeperings nie.

D. Waardeoriëntasies

Die bevinding van Beyer et al. (1955) dat mense in vier basiese groepe verdeel kan word volgens die waardes wat hulle huldig, word as uitgangspunt vir hierdie bespreking geneem. In die huidige navorsingsprojek is gepoog om te bepaal of daar 'n verband bestaan tussen die bewoning van 'n sekere tipe huis en waardeoriëntasiegroepe in 'n Kleurlinggemeenskap. 'n Verdere doelstelling was om te bepaal of daar 'n verband bestaan tussen sosioëkonomiese groeperings en waardeoriëntasiegroepe.

Vraag 61 (bylae A) het gepoog om die tipe behuising wat vir die Kleurlinge aanvaarbaar is en waaraan hulle voorkeur gee vas te stel. 'n Enkelwoning is deur die oorgrote meerderheid van die respondente in die steekproef as eerstekeuse genoem. Die meerderheid van die respondente wou geen tweede of verdere keuse maak nie en vir hulle bestaan daar dus geen alternatief vir 'n enkelwoning nie. Die response op hierdie vraag word in Tabel 29 weergegee.

TABEL 29: BEHUISINGS VOORKEURE

	1ste keuse	2de keuse	3de keuse	4de keuse	5de keuse
Subekonomies	92%	76%	44%	28%	70%
Ekonomies	92%	57%	35%	35%	57%
Selfbou	100%	61%	30%	28%	65%

1ste keuse = enkelwoning

2de keuse = enkelverdieping skakelhuis

3de keuse = dubbelverdieping skakelhuis

4de keuse = ryhuis

5de keuse = woonstel

Tabel 29 is opgestel na aanleiding van die gemiddelde persentasie inwoners wat 'n sekere posisie aan elke huistipe toegeken het. Ongeag die huistipe asook die inkomstegroep waarin respondente verkeer, verkies hulle 'n enkelwoning. 'n Moontlike verklaring hiervoor is dat die respondente middelklaswaardes ten opsigte van behuising nastreef en die Blankes as voorbeeld neem. Aangesien die subekonomiese en ekonomiese wonings staatsgesubsidieerde en staatsvoorsiende huise is, is dit ook moontlik dat die Kleurlinge verwag dat behuising wat aan hulle voorsien word deur die staat, moet voldoen aan die standaard van die middelklas Blanke behuising.

Response op waardeoriëntasie vrae (bylae A) word in Tabel 30 opgesom.

TABEL 30: RESPONSE OP WAARDEORIËNTASIEVRAE

Tipe huise	Subekonomies				Ekonomies				Selfbou			
Waarde orien= tasie= groepe	E	G	Pers	Pres	E	G	Pers	Pres	E	G	Pers	Pres
Vraag 84	4%	72%	6%	18%	15%	65%	4%	16%	7%	80%	2%	11%
85	34%	66%	0%	0	14%	82%	0	4%	20%	74%	4%	2%
86	16%	74%	2%	8%	29%	65%	0	6%	24%	76%	0	0
87	20%	48%	28%	4%	27%	51%	16%	6%	67%	22%	11%	0
88	82%	18%	0	0	77%	23%	0	0	85%	15%	0	0
89	52% ⁺				51% ⁺				46% ⁺			
90				60% ⁻				53% ⁻				37% ⁻
91	28% ⁻	72% ⁺			43% ⁻	57% ⁺			46% ⁻	54% ⁺		
92		94% ⁺				94% ⁺				96% ⁺		
93			100% ⁺				100% ⁺				100% ⁺	
94	76% ⁺				59% ⁺				50% ⁺			
95				44% ⁺				41% ⁺				15% ⁺
96			92% ⁺				92% ⁺				89% ⁺	
97			92% ⁺				78% ⁺				89% ⁺	
98	24% ⁺	76% ⁻			27% ⁺	73% ⁻			15% ⁺	85% ⁻		
99		48% ⁺	52% ⁻			39% ⁺	61% ⁻			24% ⁺	76% ⁻	
100				76% ⁺				84% ⁺				74% ⁺
101	60% ⁺				57% ⁺				70% ⁺			
102				20% ⁺				24% ⁺				2% ⁺
103			96% ⁺				98% ⁺				96% ⁺	
104	74% ⁺				63% ⁺				54% ⁺			
105			68% ⁻				49% ⁻				63% ⁻	
106				76% ⁻				84% ⁻				89% ⁻

TABEL 30 (vervolg)

Tipe huise	Subekonomies				Ekonomies				Selfbou			
	E	G	Pers	Pres	E	G	Pers	Pres	E	G	Pers	Pres
Waarde=oriën=tasie=groepe												
Vraag 107				70 ⁻				78 ⁻				83 ⁻
108			82 ⁻				77 ⁻				89 ⁻	
109		98 ⁺	2 ⁻			96 ⁺	4 ⁻			100 ⁺		
110		78 ⁻				77 ⁻				85 ⁻		
111		74 ⁻				78 ⁻				85 ⁻		

E = Ekonomiese Waardeoriëntasiegroep

G = Gesins Waardeoriëntasiegroep

Pers = Persoonlike Waardeoriëntasiegroep

Pres = Prestige Waardeoriëntasiegroep

+ = Stem saam

- = Stem nie saam nie

Uit bogenoemde tabel is dit duidelik dat die response van die inwoners van verskillende huistipes oorwegend dieselfde is op die verskillende waardeoriëntasievrae. Dit wil sê oorwegend dieselfde waardeoriëntasies word deur die inwoners van die verskillende huistipes, op spesifieke vrae openbaar.

I. Ekonomiese waardeoriëntasie:

As gevolg van die swak ekonomiese posisie van die inwoners van subekonomiese huise (hoofstuk 6) is daar verwag dat hulle 'n sterk ekonomiese waardeoriëntasie sal openbaar. Bewyse vir hierdie aanname is gevind in die response op vrae 94 en 104 (94 - "Ek sal net 'n huis koop wat baie lae onderhoudskoste het"/ 104 - "Ek wil 'n huis hê waarvoor ek so min as moontlik hoef te betaal" bylae A)). Die oorgrote meerderheid van die inwoners van subekonomiese wonings (76%) het ekonomiese waarde beklemtoon in die respons op vraag 94, terwyl 59% van die inwoners van ekonomiese en 50% van selfbou huise die ekonomiese waarde beklemtoon het.

In die response op vraag 104 (bylae A) het onderskeidelik 74%, 62% en 54% van die inwoners van subekonomiese, ekonomiese en selfbou wonings ekonomiese waardes beklemtoon. Response op bogenoemde twee vrae is met inagneming van die ekonomiese posisie van die inwoners van die verskillende huistipes, (sien hoofstuk 6) weer eens 'n bevestiging van Maslow se teorie nl. dat 'n sekere behoefte (of waarde) beklemtoon word indien dit nog nie voldoende bevredig is nie.

Teenstrydig tot bogenoemde stelling openbaar die inwoners van selfbou huise 'n sterk ekonomiese waardeoriëntasie ten opsigte van die respons op vraag 87 ("Indien u enige verandering aan u huis aanbring het of graag wil aanbring, watter een van die volgende besluite is vir u die belangrikste?" - sien bylae A). 'n Moontlike verklaring hiervoor is dat die meeste inwoners van selfbou huise nog nie lank in hulle huise woon nie. Hulle het onlangs groot finansiële uitgawes aangegaan en sien nog nie kans, of die nodigheid, vir die finansiële las om veranderinge aan die huis aan te bring nie.

'n Algemene sterk ekonomiese georiënteerdheid word ook openbaar in die response op vraag 88 - "Probeer u om elke maand iets te spaar?" Die oorgrote meerderheid van die respondente het aange=toon dat hulle spaar sodat hulle iets sal hê in tye van nood of werkloosheid.

Die ekonomiese waardeoriëntasie kom in response op vraag 89 ("Ek

sal graag 'n huis wil hê wat ek teen 'n wins kan verkoop") nie so sterk na vore soos in vraag 88 nie. 'n Moontlike rede hier= voor is die feit dat die Kleurlinge, as gevolg van hul swak ekono= miese posisie in die verlede, nog nie so 'n sterk klem op wins= neming lê nie.

II. Gesins waardeoriëntasie

Uit Tabel 30 is dit duidelik dat daar 'n baie sterk gesinsoriën= tasie onder al die respondente bestaan (vrae 84-87, 91, 92, 98, 109-111). Daar kan dus veralgemeen word dat die oorgrote meer= derheid van inwoners van Cloeteville die gesin as baie belangrik ag en daarom gesinsgeoriënteerde waardes huldig.*

Response op vraag 91 ("Ek wil 'n huis met genoeg ruimte hê sodat my kinders wanneer hulle getroud is, vry voel om by my in te woon") is interessant in die sin dat die inwoners van subekonomiese huise die sterkste gesinswaardeoriëntasie hierin openbaar (78%). Dit is juis die inwoners van subekonomiese huise wat ekonomies die swakste daaraan toe is en wat die hoogste digtheid in hul huise het. Ten spyte hiervan is hulle oorwegend gesinsgeoriënteerd en sien kans vir inwonende getroude kinders.

Response op vraag 98 ("Ek dink 'n kind behoort die huis te verlaat sodra hy homself onderhou") toon ook 'n algemene gesinsgeoriën= teerdheid en hou sodoende verband met die response op vraag 91. Die afleiding kan gemaak word dat die eenheid van die gesin baie belangrik is vir die inwoners van Cloeteville.

* Vrae 84-88 is geforseerde keusevrae en dui sodoende die dominante waardeoriëntasie van respondente aan.

III. Persoonlike waardeoriëntasies

Vrae 93, 96, 97, 99, 103, 105, 106 en 108 dui die persoonlike waardeoriëntasie aan. Response op vraag 93 ("in my huis wil ek volle vryheid hê om te doen wat ek wil") dui aan dat al die respondente positief hierop reageer het.

In die response op vraag 99 ("Ek dink 'n huis moet groot genoeg wees sodat familie (behalwe kinders) ook by jou kan inwoon") word die persoonlike waardeoriëntasie bō die gesinswaardeoriëntasie beklemtoon. Hierdie gegewens beklemtoon weer eens die belangrikheid van die gesin as eenheid - die gesinsgeoriënteerdheid word nie verder uitgebrei na lede van die familie nie - dit het slegs op die gesin betrekking.

IV. Prestige Waardeoriëntasie

Prestige waardeoriëntasie word aangedui deur response op vra 90, 95, 100, 102, en 107.

Alhoewel die respondente oor die algemeen ooreenstemmende waardeoriëntasies beklemtoon in hul response is daar egter ook aanduidings van verskille in die waardeoriëntasies van die inwoners van die drie verskillende huistipes. Ten opsigte van vraag 90 ("Ek dink nie my huis het baie te doen met die opinie wat my vriende van my het nie" (bylae A)) het 59% van die inwoners van subekonomiese wonings en 49% van ekonomiese wonings beklemtoning van die prestige waarde openbaar, terwyl slegs 37% van die inwoners van selfbou huise die prestige waarde beklemtoon het.

'n Opvallende verskynsel uit bogenoemde gegewens is die gaping wat daar bestaan tussen die uitgesproke waarde (prestige) en die realiseerbaarheid of die moontlikheid van verwesenliking daarvan, deur veral die inwoners van die subekonomiese huise. Hier kan daar weer eens sprake wees van nabootsing van middelklas waardes. Moontlike verklarings vir die feit dat die inwoners van die verskillende huistipes nie eksplisiet in verskillende waardeoriëntasiegroepe verdeel kan word nie, is waarskynlik daarin geleë dat al die inwoners van Cloeteville saam 'n gemeenskap vorm wat oorwegend dieselfde taal en godsdiens huldig, dieselfde gemeenskapsfasiliteite (of gebrek daaraan) gebruik, en hoofsaaklik in dieselfde omgewing grootgeword en georiënteer is. Gegewens weergegee in hoofstuk 6 dui daarop dat die inwoners van Cloeteville nie 'n duidelike gedifferensieerde gemeenskap ten opsigte van beroep, inkomste en opvoeding vorm nie. Volgens die stratifikasie van die Kleurlingbevolking (Theron verslag 1976) soos op p. 30 aangegee, resorteer die inwoners van Cloeteville hoofsaaklik onder die middelste stratum. Indien 'n duidelike gedifferensieerde gemeenskap geneem word vir soortgelyke navorsing, mag daar groter differensiasie ten opsigte van waardeoriëntasies voorkom^x.

Die response op die waardeoriëntasievrae is gekontroleer ten opsigte van die sosioëkonomiese groeperinge soos hulle in Cloeteville voorkom. Geen duidelike verskille tussen die response van die inwoners van verskillende huistipes en lede van verskillende sosioëkonomiese groepe is gevind nie.

^xIn die navorsing van Beyer et al. (1955) was daar 'n baie groter mate van differensiasie t.o.v. opvoeding, beroep en inkomste in die gemeenskappe waarin die navorsing geadministreer is.

HOOFSTUK 8

BEVINDINGS, FINALE GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

In die bespreking van empiriese gegewens in hoofstukke 6 en 7 is reeds tot gevoltrekkings gekom by elke besprekingspunt. In hierdie hoofstuk word slegs die belangrikste bevindings weer=gegee met finale gevoltrekkings en aanbevelings vir verdere navorsing.

A. Bevindings

Sosioëkonomiese groeperings

- (i) Die inwoners van subekonomiese wonings vorm 'n aparte lae-sosioëkonomiese groep.
- (ii) Daar kan nie tussen die inwoners van die ekonomiese en selfbou huise, in terme van 'n sosioëkonomiese sin, onderskei word nie.

Behoeftes en Behoeftesbevrediging

- (iii) Die fisiese kwaliteit van die subekonomiese wonings is on=
gewens.
- (iv) Die hoogste interne digtheid kom in die subekonomiese wonings voor

- (v) Die grootste gesinne, hoofsaaklik drie-geslag uitgebreide gesinne kom in die subekonomiese wonings voor - 50% hiervan is onvolledig.
- (vi) Vrees vir skollie-bendes kom algemeen onder die inwoners van Cloetesville voor.
- (vii) Inwoners van subekonomiese huise het die grootste behoefte na veiligheid en ondervind ook die grootste mate van vrees en onsekerheid in hul woonbuurt.
- (viii) Inwoners van selfbou huise geniet die meeste gerief en gemak in hul wonings, terwyl die inwoners van subekonomiese huise 'n gebrek hieraan het as gevolg van die swak fisiese kwaliteit van die wonings.
- (ix) Kinderspeelparke, sportfasiliteite, 'n polisiestasie en poskantoor is die belangrikste gemeenskapsfasiliteite waarna daar 'n behoefte bestaan.
- (x) Verskille bestaan ten opsigte van die vlak van behoeftebevreëdiging van inwoners van verskillende huistipes.
- (xi) 'n Behoefte aan persoonifikasie van huis en buurt kom voor.

Waardeoriëntasies

- (xii) Die respondente in die drie verskillende huistipes openbaar oor die algemeen dieselfde waardeoriëntasies ten opsigte van spesifieke behuisingsaangeleenthede.
- (xiii) Gesinsgeoriënteerde waardes ten opsigte van behuising vorm deel van die dominante waardeoriëntasies van respondente.
- (xiv) Sosioëkonomiese posisie (gedefinieer volgens per capita inkomste) het geen beduidende invloed op die waardeoriëntasies ten opsigte van behuising aangetoon nie.
- (xv) Amerikaanse navorsingsresultate gebruik as basis van hierdie navorsingsprojek is nie sondermeer van toepassing op Kleurlingbehuisingsgedrag soos dit in Cloeteville voorkom nie.

B. Finale Gevolgtrekkings

- (i) Die inwoners van subekonomiese-, ekonomiese- en selfbou huise verteenwoordig nie drie verskillende sosioëkonomiese groepe nie.
- (ii) Van die drie verskillende huistipes in Cloeteville geniet die inwoners van selfbou huise die grootste mate van behoeftebevrediging op al die vlakke van die aangepaste hiërargie.

van Maslow (Cooper, 1975). Die inwoners van ekonomiese huise besit 'n redelike mate van behoeftebevrediging op die verskillende vlakke terwyl die inwoners van subekonomiese huise slegs geringe behoeftebevrediging op die verskillende vlakke geniet.

(iii) Na aanleiding van bevindinge (iii)-(v) word tot die gevolgtrekking gekom dat lewensomstandighede in die subekonomiese huise ongewens is. Die gesinsamestelling in hierdie kategorie noodsaak groter wooneenhede en die oprigting van tweevertrek wonings vir hierdie groepe is moeilik regverdigbaar. Pogings moet verder ook aangewend word om die fisiese kwaliteit van die huise te verbeter. Die positiewe waarde van huiseienaarskap, ook vir inwoners in hierdie inkomstegroep moet in gedagte gehou word by die beplanning van woongebiede.

(iv) 'n Groot gedeelte van die inwoners van Cloeteville besit nie die middele om hul vryetyd buite die gebied deur te bring nie - dit is dus noodsaaklik dat die fasiliteite hiervoor binne die gemeenskap self beskikbaar moet wees. Vir jeugdiges is dit veral noodsaaklik dat vryetydsbesteding reeds vanaf die begin van die vestiging in 'n nuwe woonbuurt beskikbaar moet wees, anders kan dit gebeur dat hulle soos in Cloeteville, aansluit by jeugbendes (skollies) en 'n patologiese gedragswyse aanleer. Die gebrek aan 'n polisiestasie gee geleentheid tot misdaad - 'n polisiestasie is noodsaaklik vir die kontrolering van

'n geordende samelewing in Cloetesville. Die gebrek aan 'n poskantoor veroorsaak baie ongerief aan die gemeenskap.

(v) Omdat die inwoners van Cloetesville nie 'n duidelik ge-differensieerde gemeenskap vorm ten opsigte van beroep, inkomste en opvoeding nie, kan die inwoners nie in groepe verdeel word volgens die waardes, ten opsigte van behuising, wat hulle huldig nie.

(vi) Inwoners van subekonomiese-, ekonomiese- en selfbou huise verteenwoordig nie verskillende waardeoriëntasiegroepe nie.

C. Aanbevelings

(i) Bykomende sportfasiliteite asook goeie kinderspeelparke is noodsaaklik in Cloetesville. Toesig oor kinderspeelparke is ook belangrik sodat die kinders sonder vrees vir moles-tering daar kan speel.

(ii) Meer geleentheid moet aan inwoners van staatsgesubsidieerde behuising gegee word om te identifiseer met hul huise - dit wil sê dit te personifiseer - deur 'n groter variasie in die interne en eksterne van die wonings. Die geleentheid om 'n keuse te maak ten opsigte van hul behuising behoort ook aan hulle gebied te word.

(iii) Die belangrikheid van waardenavorsing met betrekking tot behuising word beklemtoon. In verdere navorsing op hier-

die gebied behoort meer gebruik gemaak te word van direkte waarnemingstegnieke in die identifikasie van persone se waardes. Sodoende kan werklike waardes identifiseer word wat persone sekere gedrag of handeling laat openbaar, en die moontlikheid van nabootsing in uitgesproke waardes, voorkom word.

- (iv) Noue samewerking, tussen die Stellenbosse Munisipaliteit en die Kleurling Bestuurskomitee, in die ontwikkeling van Cloeteville, word aanbeveel. Die inwoners van Cloeteville behoort 'n groter aandeel in die ontwikkeling van hul gemeenskap te hê om sodoende 'n trots by hulle daarvoor te ontwikkel. Inwoners kan bv. ingeskakel word by toesig oor kinderspeelparke, die verfraaiing van die woonbuurt asook die beveiliging daarvan.
- (v) Verdere navorsing is nodig om te bepaal of gesinsgeoriënteerdheid ten opsigte van behuising algemeen onder die Kleurlingbevolking voorkom. Indien wel, behoort beplanners en koördineerders van behuising aandag te skenk aan hierdie waardeoriëntasie in die beplanning en oprigting van behuisingskemas.
- (vi) Die wenslikheid van inter-dissiplinêre navorsing in behuising word deur die huidige navorsingsprojek bevestig. Huishoudkundiges kan, as deel van 'n multi-dissiplinêre span sinvolle bydraes lewer in die beplanning van behuisingskemas sowel as in die vestiging en ontwikkeling van gemeenskappe.

BRONNELYS

1. Agan, T (1972): People and Their Housing. J.Home Econ.
64(8):15.
2. Anon. (1974): Bou van nog Huise - Verset teen Huur laat
raad huiwer. Die Burger, Donderdag 9 Mei.
3. Barkley, J D (1973): Room Space and its Relationship to
mental health. Journal of Housing 3(73):73.
4. Basson, A (1980): Stadstesourier, Stellenbosch Munisipali=
teit. (Persoonlike kommunikasie).
5. Beyer, G H & Mackesy, T W & Montgomery, J B (1955): Houses
are for people. Ithaca Cornell University. Housing
Research Center. Publication 3.
6. Beyer, G H (1959): Housing and Personal Vales. Cornell
Experiment Station Memoir 364. New York State College
of Home Economics, Ithaca. July 1959.
7. Brolin, B C & Zeisel, J (1968): Mass Housing: Social Research
and Design. Forum, July/Aug. 1968, p.66.
8. Brink, S & Johnston, K A (1979): Housing Satisfaction - The
Concept and Evidence from Home purchase Behavior.
Home Economics Research Journal 7(6):338.
9. Byron, C (1970): Privacy and courtyard housing. The Archi=
tects Journal, Information Library 14 Jan. 1970.
10. Carll, A (1973): Values of Low-Income Homemakers as they re=
late to the Physical Design of the House. M.Sc.thesis.
Univ. of North Carolina, Greenboro, N.C.
11. Carreiro, J (1965): 20th Century: A challenge to Individualism.
American Association of Housing Educators Proceedings.
1965.
12. Chapman, D (1955): The Home and Social Status. London, Rout=
ledge & Kegan Paul Ltd.
13. Chombart de Lauwe, P H (1961): The sociology of housing -
Methods and prospects of research. International Jour=
nal of Comparative Sociology 2(1):23

14. Cilliers, S P (1960): Gesonde Gesinsbou. Stellenbosch, Universiteits Uitgewers en Boekhandelaars (EDMS)Bpk.
15. Cilliers, S P & Joubert, DD (1966): Sosiologie, 'n Siste=matiese Inleiding. Stellenbosch, Kosmo-Uitgewers Edms. Bpk.
16. Cilliers, S P (1975): The Social dimentions of multi-family housing design. Paper read at Housing Symposium arranged by the Cape Provincial Institute of Archi=tects, 28 Aug. 1975, Cape Town.
17. Cooper, C (1972): The House as a Symbol; Design and Environ=ment 3(3):65
18. Cooper, C (1975): Easter Hill Village, some social implications of Design. London, Collier Macmillan Publishers.
19. Dee, N; Audretch, C; Cobb, R W; Finley, J R; Griffin, J M; Molnar, D & Ray, H (1975): Designing to meer human needs. Ekistics 240, Nov. 1975 p. 316.
20. Departement van Gemeenskapsbou (1967): Handboek van Standaard=vereistes vir Meesterplanne en Dorpsaanlegplanne vir Indiër- en Kleurlinggemeenskappe. Pretoria, Staats=drukker.
21. Departement van Gemeenskapsbou (1969): Behuisingskode. Tweede druk. Pretoria, Staatsdrukker.
22. Dewar, D (1976): Some Issues of Urbanisation in South Africa. Paper read at Businessmens' Conference on the Quality of Life of Urban Communities: Johannesburg 29 Nov. 1976.
23. Dewar, D & Ellis, G (1979): Low income Housing Policy in South Africa. Cape Town Citadel Press.
24. Fried, M & Gleicher, P (1961): Some sources of Residential Satisfaction in an Urban Slum. J.A.I.P. 27(Nov. 1961):4.
25. Gans, H J (1959): The Human Implications of Current Redevelop=ment and Relocation Planning. Journal of the American Inst. of Planners 25(1):15.
26. Gans, J H (1961): The Balanced Community: Homogeneity or Heterogeneity in Residential Areas? Journal of the American Institute of Planners 27(3):176.

27. Gans, H J (1968): People and Plans, Essays on Urban Problems and Solutions. London, Basic Books, Inc. Publishers.
28. Groenewald, M A (1979): Meerdoelige opname onder Kleurlinge - 1977: Fertiliteit en Gesinsbeplanning. R.G.N. Navorsingsbevinding nr.S-N-165. Pretoria.
29. Hall, E T (1974): Meeting Man's Basic Spatial Needs in Artificial Environments in Lang, J; Brunette, C; Moleski, W & Vachin, D: Designing for Human Behaviour: Architecture and Behavioral Sciences. Stroudsburg, Downden, Hutchinson & Ross, Inc.
30. Hartman, C W (1963): Social Values and Housing Orientations. Journal of Social Issues 19(2):113.
31. Hassan, R (1975): Social and Psychological implications of high density in Hong Kong and Singapore. Ekistics 235, June 1975 p. 382.
32. Hinshaw, M & Allott, K (1972): Environmental Preferences of Future Housing Consumers. American Institute of Planners Journal, March 1972, p. 102.
33. Joubert, DD (1962): Waarde-navorsing Universiteit van Stellenbosch.
34. Keiser, M B (1978): Housing an environment for living. London, Collier Macmillan Publishers.
35. Kluchohn, F R & Strodbeck, F L (1961): Variation in Value Orientations. New York, Raw Peterson and Company.
36. Korslund, J (1965): Space as a function of Personal and Cultural Values in Housing. H. Mgt. 521 Term Paper Iowa State University.
37. Lamanna, R A (1964): Vale consensus among urban Residents. Jnl. of the American Inst. of Planners. Nov. 1964(4):317.
38. Larson, Leslie (1965): Individuality and Conformity in Modern Housing Design. American Association of Housing Educators Proceedings.
39. Lategan, E (1974): Die Maatskaplike implikasie van hoëdigtheidbeshuising soos wat dit voorkom in Manenberg Kaapstad. M. Tesis in Maatskaplike Werk. Universiteit van Stellenbosch.

40. Loewenstein, L K (1971): Urban Studies. New York, The Free Press.
41. Louw, J W (1978): Die Behuisingsituasie in Wes-Kaap. Lesing gelewer voor die Wes-Kaapse vereniging van Maatskaplike werkers, Sept. 1978.
42. Maasdorp, G (1980): An Effective Alternative Housing Policy for South Africa in Van Zyl Slabbert & Opland, J: South Africa dilemmas for evolutionary change. I.S.E.R. Grahamstown (Ter perse)
43. Mead, Margaret (1966): Neighbourhoods and Human Needs. Ekistic's Feb. 1966.
44. Meeks, C B & Deacon, R E (1972): Values and Planning in the Selection of a Family Living Environment. J. Home Econ. 64(1):11.
45. Montgomery, JE (1969): Housing and its Effects on Behaviour. What's New in Home Economics 33(2):53.
46. Montgomery, J. E (1971): Housing as it Affects the Spirit of Man in Baird, J & Keeman, D Family Life Education Re-examined: Application for Teachers.
47. Morris, E W & Winter, M (1978): Housing, Family and Society. New York, John Wiley and Sons.
48. Nasionale Behuisingsfonds (1977): Departement van Gemeenskapsbou. Inkomsteperk hersiening. Omsendbrief No. 9 van 1977.
49. Nickell, P & Rice, AS & Tucker, S P (1976): Management in Family Living. London, John Wiley & Sons Inc.
50. Potgieter, J F (1978): The Household Subsistence Level in the Major Urban Centres of the Republic of South Africa, October 1978. Institute for Planning Research, University of Port Elizabeth, Fact Paper No. 28.
51. Pottas, C D (1970): Werksmotivering. Pretoria, JL van Schaik Bpk.
52. Rainwater, L (1966): Fear in the House-as-Haven in the Lower Class. Journal of the American Inst. of Planners 32(1):
53. Rapoport (1968): The Personal element in housing: an argument for open-ended design. Royal Institute of British Architects Journal, July 1968 p. 300

54. Riemer, S (1945): Maladjustment to the family home. American Sociological Review 10(5):642
55. Riemer, S & Demerath, N J (1952): The Role of Social Research in Housing Design. Land Economics 28(1952):230.
56. Schwartz, B (1972): The Social Psychology of Privacy in Gutman, R People and Buildings. London, Basic Books Inc.
57. R.S.A (1977): Jaarboek van die Republiek van S.A. Pretoria, S.A. Departement van Inligting.
58. Sanoff, H (1971): The sociological implications of residential environments. International Journal of Environmental Studies 2(1):13.
59. Sanoff, Henry (1975): User assessments of a low-income residential environment: Chapel Hill, North Carolina, U.S.A. Ekistics 235, June 1975 p. 390.
60. Steyn, A F (1964): Die Rolle van die Man en die Vrou in die Kaapse Kleurlinggesin in Cilliers, S P: Wes-Kaapland 'n Sosioëkonomiese Studie. Stellenbosch, Kosmos-Uitgewery (EDMS)Bpk.
61. Swart, CF & Lamont, A M (1973): Die Stad Sosiologie en Beplanning. Johannesburg, McGraw-Hill Boekmaatskappy.
62. Teitzel, V F (1969): Factors related to housing satisfaction. Journal of Home Economics 61(3):164.
63. Tessner, (1967): Behuisingsbeampste gemoeid met Cloeteville, Stellenbosch Munisipaliteit. (Persoonlike kommunikasie).
64. Theron verslag (1976): Kommissie van Onderzoek na Aangeleenthede Rakende die Kleurlingbevolkingsgroep. Kaapstad.
65. Watts, H L (1960): The Assessment of Housing Needs. C.S.I.R. Res. Rep. No. 178. Pretoria.
66. Wedin, C S (1976): The House and its Social-Psychological Aspects. Illinois Teacher. Sept./Oct. 1976 p. 32.
67. Wilner, D M, Walkley, R P, Tayback, M (1956): How does the Quality of Housing Effect Health and Family Adjustment? American Journal of Public Health, 46(6):736.

CLOETESVILLE VRAELYS: BEPALING VAN WAARDEORIËNTASIES EN

BEHOEFTEBEVREDIGING

VERTROULIK

Vraelys No.
 Kaart No.
 Veldwerker

1 - 4

6 - 7

	Datum	Tyd
1 ^e Besoek	<input type="text"/>	<input type="text"/>
2 ^e Besoek	<input type="text"/>	<input type="text"/>
3 ^e Besoek	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Sub-Ekonomies

Ekonomies

Self-bou

8

Kan ek asb. met die hoof-vroulike lid van hierdie huishouding
 gesels? Dié een wat die meeste besluite neem en organisasie
 doen in die huis.

1. Ouderdom van respondent:

Hoe oud is u? (jare)

9 - 10

2. Wat is u huwelikstaat?

Getroud/Woon saam

Geskei/Verlaat

Weduwee

Nooit getroud

11

3. Indien van toepassing - Hoeveel kinders het
 u? (Syfer)

12 - 13

4. Wat is u huistaal?

Afrikaans

☐ 1

Engels

☐ 2

Beide (Afr. en Eng.)

☐ 3

Ander (spesifiseer)

☐ 4

14

5. Aan watter kerk behoort u?

15

6. Is u die hoof van hierdie huis, d.w.s. die persoon

wat die geld gee vir die betaling van die huurgeld/
paalement vir die huis?

Ja

☐ 1

Nee

☐ 2

16

Indien NEE, gaan direk aan met vraelys.

Indien JA, gaan na vraag 12.

7. Wat is u verbintenis met die hoof van die huis?

Is die hoof

☐ 1

Vrou van die hoof

☐ 2

Vrou se kant

☐ 3

Ouma

Man se kant

☐ 4

Dogter

☐ 5

Tante

☐ 6

Ander (spesifiseer)

☐ 7

17

8. Tot watter standerd het die hoof van die huis

op skool gevorder?

18 - 18

9. Het die hoof van die huis enige ander opleiding
gehad?

Ja

☐ 1

Nee

☐ 2

20

(Indien JA) Watter tipe opleiding?

.....

21 - 22

10. Watter tipe werk doen die hoof van die huis?

..... 24

11. Wat is sy inkomste per maand?

R C

--	--	--	--	--	--

Dit sluit in loon, salaris, toelaag,
pensioen, ens.)

25 - 30

12. Tot watter standaard het u op skool gevorder?

..... 31 - 32

13. Het u enige ander opleiding gehad?

Ja 1 Nee 2 33

(Indien JA) Watter tipe opleiding?

Spesifiseer 34 - 36

14. Doen u enige werk vir 'n inkomste?

Ja 1 Nee 2 37

(Indien JA) Watter tipe werk?

Spesifiseer 38

15. Wat is u inkomste per maand?

R C

--	--	--	--	--	--

39 - 44

16. Hoeveel persone woon in hierdie huis?

--	--

45 - 46

17a) Hoeveel volwassenes woon in hierdie huis? D.w.s.

mense ouer as 18 jaar.

--	--

47 - 48

Wat is hul geslag en ouderdom?

18-25 26-30 31-35 36-40 41-45 46-50 51-55 56-60 61-65 66-70 71-75 76+

Manlik

49 - 60

Vroulik

61 - 72

17b) Hoeveel getroude pare woon in hierdie huis? 73

18a) Skets op linkerkantste bladsy die gesinstruk=

tuur.

--	--	--

74-76

= man

O = vrou

- Vraelys No.

--	--	--	--

 1 - 4
- Kaart No.

2

 5
- 18b) Hoeveel kinders woon in hierdie huis?

--	--

 6 - 7
- D.w.s. mense jonger as 18 jaar.
- Wat is hul geslag en ouderdom?
	1-3	4-6	7-9	10-12	13-15	16-17							
Manlik	<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		8 - 13
Vroulik	<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		14 - 19
19. Hoeveel mense is daar in hierdie huis wat 'n inkomste ontvang. Syfer

--

 21
20. Omtrent hoeveel ontvang u almal tesame per maand?
R	C		
<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>	
- 22 - 27
21. Wat is u maandelikse huurgeld? (Sub-ekonomies)
R	C		
<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>	
- 28 - 33
22. Wat is u maandelikse paalement vir die huis? (Slegs Ekonomies en Selfbou)
R	C		
<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>		<table border="1"><tr><td> </td></tr></table>	
- 34-39
23. Hoe lank woon u al hier in Cloeteville?
- Ses maande of minder?

1

- Meer as 6 maande, minder as 1 jaar

2

- Meer as 1 jaar, minder as 3 jaar

3

- Meer as 3 jaar, minder as 5 jaar

4

- 5 Jaar of meer

5

 40
24. Waar het u gewoon voordat u in Cloeteville kom woon het?
-

--

 41
25. Hoekom het u daarvandaan getrek?
-

--

 42

26. Waarvan hou u die meeste - Cloetesville of u vorige woonplek?

Cloetesville ☐ 1 Vorige woning ☐ 2
 Neutraal ☐ 3 Weet nie ☐ 4 43

Waarom/Hoekom
 ☐ 44

27. Hoeveel vertrekke het die huis? Badkamer en toilet uitgesluit. ☐ 45

28. Hoeveel van die vertrekke word as slaapkamers gebruik? ☐ 46

29. Het die huis binne-deure?
 Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 47

30. Het u genoeg privaatheid in u huis? Bv. in slaapkamer van kinders of loseerders ens.
 Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 Weet nie ☐ 3 48

31. Dink u dit is belangrik om privaatheid in u huis te kan hê?
 Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 Weet nie ☐ 3 49

32. Gee u om as daar deurloopkamers in u huis is?
 Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 50

33. Is daar plafonne in die huis?
 Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 51

34. Is die huis goed bestand teen reën?
 Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 52

Rede vir negatiewe antwoord:
 ☐ 53

35. Vind u hierdie huis in die somer -

Te warm ☐ 1 Te koud ☐ 2

54

Te nat ☐ 3 Net reg ☐ 4

In die winter -

Te warm ☐ 1 Te koud ☐ 2

Te nat ☐ 3 Net reg ☐ 4

55

36. Het u ooit moeilikheid met klammigheid in u huis?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2

56

37. Maak u bedags u vensters oop?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2

57

38. Maak u snags u vensters oop?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2

58

39. Is daar water aangelê in die huis?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2

59

40. Is daar 'n wasbak in die kombuis?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2

60

41. Het u huis 'n bad?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2

61

42. Is daar 'n toilet in die huis?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2

62

43. Wat sou u sê hou u die meeste van omtrent u huis?

.....

..... ☐ ☐ ☐ 63 - 65

Hoekom is dit so?

..... ☐ ☐ ☐ 66 - 68

44. Is daar enigiets spesifiek waarvan u nie hou omtrent u huis nie?

.....
..... 69 - 71

45. Wat van die grootte van die vertrekke - sou u enige van hulle groter of kleiner verkies het?

..... 72 - 74

46. Wat van die getal vertrekke - is u tevrede daar= mee?

Ja 1 Nee 2 Onseker 3 75

47. Wat van bêreruimte (d.i. kaste, ens.) - is daar genoeg vir u behoeftes?

Ja 1 Nee 2 Weet nie 3 76

✓ 48. Is u tevrede met die plan van u huis?

Ja 1 Nee 2 Weet nie 3 77

Indien NEE, kan u sê hoe u graag die plan van die huis sou wou gehad het?

.....
..... 78 - 80

Vraelys No. 1 - 4

Kaart No. 3 5

49. In watter vertrek in die huis sit die gesin gewoonlik saam wanneer hulle alleen is?

..... 6

en wanneer u besoekers het?

..... 7

50. In watter vertrek eet u gesin gewoonlik?

.....

8

en wanneer u besoekers het wat saam eet?

.....

9

51. U huis van buite gesien: Sou u sê -

Hou daarvan

1

Weet nie/ Neutraal

2

Hou nie daarvan nie

3 10

52. Het u al ooit die buitekant van die huis ge=
verf of reggemaak?

Ja 1 Nee 2

11

Indien JA, hoekom?

.....

12 - 13

53. Het u al ooit die binnekant van die huis ge=
verf?

Ja 1 Nee 2

14

Indien JA, hoekom?

.....

15 - 16

54. Wat is vir u die belangrikste - die voorkoms van
binnekant van die huis of die buitekant van die
huis?

Binnekant 1 Buitekant 2

Altwee ewe belangrik 3 Weet nie 4

17

Hoekom?

18-19

55. Het u enige ander verbeterings aan hierdie huis
aangebring?

Ja 1 Nee 2

20

Indien JA, watter tipe veranderings? (Lees die
lys hardop)

Mure gepleister

21

-9-

Water geïnstalleer	☐	22
Plafonne ingesit	☐	23
Diefwerings aangebring	☐	24
Warmwatersilinder aangebring	☐	25
Draadomheining aangebring	☐	26
Binnedeure aangebring	☐	27
Ingeboude kaste aangebring	☐	28
Buitegeboue opgerig	☐	29
Afdak aangebring	☐	30
Ander bv. plakpapier	☐	31
.....	☐	32
.....	☐	33
.....	☐	34

OPMERKINGS VAN ONDERHOUDVOERDER
☐ 35

56. Waarvoor gebruik u en u gesin gewoonlik u agter=
 plaas? (Lees die volgende hardop) Gebruik u
dit ooit vir:

Klere droogmaak	☐	36
Kinders in te hou	☐	37
Hond in te hou	☐	38
Bêre van fietse, speelgoed	☐	39
Bêre van ekstra meubels	☐	40
Sit in son	☐	41
Tuinmaak	☐	42

Herstelwerk doen	☐	43
Braaivleis en pieknieke	☐	44
Ander	☐	45
.....	☐	46
.....	☐	47

57. Is daar enigiets omtrent u (erf) agterplaas waarvan u nie hou nie en wat u graag anders sou wou hê? Nee, niks ☐ 1 Ja ☐ 2 48

Indien JA - Wat?

.....

..... ☐ ☐ ☐ 49 - 51

58. Het u enige omheining om u -

Voortuin Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 52

Agterplaas Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 53

(INDIEN NOG NIE GENOEM NIE, VRA-)

59. Sou u nie van 'n hoër en meer soliede tipe muur om u agterplaas hou. sodat mense u nie daardeur kan sien nie?

Sou daarvan hou ☐ 1 Sal nie daarvan hou nie ☐ 2

Neutraal ☐ 3 54

Waarom?

..... ☐ ☐ 55 - 56

60. As dit nou beteken dat u dieselfde huur/paalement vir 'n nuwe huis hoef te betaal sou u

- Tevrede wees as die sitkamer/eetkamer/kombuis saam is, maar met afskortings verdeel is?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 Weet nie ☐ 3 57

- Tevrede wees as die eetkamer en kombuis in een kamer/vertrek is?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 Weet nie ☐ 3 58

- Tevrede wees as die huis 'n deurloop slaapkamer het?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 Weet nie ☐ 3 59

- Tevrede wees as die huis 'n stortbad in plek van 'n bad het?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 Weet nie ☐ 3 60

61. As u na 'n nuwe huis sou trek, watter van die volgende huise wat dieselfde huur/paalement kos, sou u verkies in volgorde van u keuse?

- a) enkelwoning b) enkel-verdieping skakelhuis
b) dubbel-verdieping skakelhuis d) ryhuis
e) woonstel. (WYS SKETSE)

Skryf 1 = eerste keuse

2 = tweede keuse ens.

A	☐	61
B	☐	62
C	☐	63
D	☐	64
E	☐	65

Nou wil ek u graag 'n paar vrae omtrent u omgewing vra.

62. Watter twee van die volgende dinge is vir u die belangrikste van 'n woonbuurt? (LEES HARDOP DEUR)

Naby busstop en/of stasie	☐	66
Vriendelik bure	☐	67
Naby goeie skole	☐	68
Naby winkels	☐	69
Naby parke	☐	70
Naby vermaaklikheid	☐	71
Naby werkplek	☐	72

'n Veilige plek om te woon

73

Aantreklikheid

74

Ander

75

Vraelys No.

1 - 4

Kaart No.

5

63. Hoe is Cloeterville as 'n plek om in te woon in vergelyking met u vorige woonplek?

Goed

Gemiddeld

Swak

Hoekom?

7 - 8

64. Van watter dinge omtrent Cloeterville as 'n woonbuurt hou u veral baie van?

.....

.....

9 - 11

65. Van watter dinge omtrent Cloeterville as 'n woonbuurt hou u nie van nie?

.....

.....

12 - 14

66. Party mense hou daarvan as alle huise in 'n buurt dieselfde lyk, ander hou weer daarvan as daar verskille tussen die huise is. Hoe voel u hieroor?

Hou van almal dieselfde

Neutraal

Hou van verskille

Weet nie

15

WAARNEMING VAN ONDERHOUDVOERDER:

67. Sê of u tevrede of ontevrede is met die volgende
gemeenskapsdienste in Cloeteville:

	TEVREDE	ONTEVREDE	
Crèche	1	2	16
Winkels	1	2	17
Ontspanningslokaal	1	2	18
Filmvertonings	1	2	19
Sportvelde	1	2	20
Kinderspeelparke	1	2	21
Jeugklubs	1	2	22
Vroueklubs	1	2	23
Mansklubs	1	2	24
Vervoerstelsel (bus= diens)	1	2	25
Kerk/Eredienste/ Sondagskool	1	2	26
Kliniek	1	2	27
Straatbeligting	1	2	28
Vullisverwydering	1	2	29
Strate en sypaadjies	1	2	30
Riolering	1	2	31

68. Dink u Cloeteville is 'n goeie buurt om kinders
in groot te maak?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 Weet nie ☐ 3 32

Hoekom?

..... ☐ ☐ 33 - 34

69. Waar speel u kinders gedurende die dag?

a) ☐ ☐ 35 - 36

Sou u liever dat hulle op 'n ander plek speel?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2

b) Indien JA, waar anders?

..... ☐ ☐ 38 - 39

70. Is daar 'n speelgrond naby u huis waar u kinders gedurende die dag kan speel?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 40

Indien JA, speel u kinders daar?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 Nie van toepassing ☐ 3 41

Indien NEE, hoekom nie?

.....

..... ☐ ☐ 42 - 43

71. Sou u veilig voel indien u saans alleen huis toe moes stap?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 44

Kommentaar:

..... ☐ ☐ 45 - 46

72. Dink u die Polisie doen goeie werk in Cloeteville?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2

Kommentaar: ☐ ☐ 48 - 49

73. Is daar enige geraas wat u by hierdie huis pla?

Bv. bure, treine, diere, verkeer, ens.

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 50

Indien JA, watter tipe geraas?

..... ☐ ☐ ☐ 51 - 53

74. Kom u goed klaar met u bure?

Ja ☐ 1 Nee ☐ 2 Neutraal ☐ 3 54

75. Omtrent hoeveel mense ken u in Cloeteville om net "Hello" voor te sê?

(Baie, heelwat, min)

..... ☐ 55

76. Hoeveel gesinne in Cloeteville ken u goed genoeg om redelik dikwels in hul huise te besoek?

..... ☐ ☐ ☐ 56 - 58

77. Hoeveel gesinne besoek u buite Cloeterville?
..... 59 - 61
Waar? 62
78. Het u 'n motor? Ja 1 Nee 2 63
Indien JA, waar parkeer u gewoonlik die motor?
Op straat 1 Op die erf 2 64
79. Sou u lievers in 'n ander buurt wou woon?
Ja 1 Nee 2 Weet nie 3 65
Indien JA, waar anders? 66
Hoekom juis daar? 67 - 68
80. Teen dieselfde huur/paalement wat u hier betaal,
wat sal u kies?
- 'n goeie huis in 'n swakker buurt 1
- 'n minder goeie huis in 'n beter buurt 2 69
Hoekom? 70 - 71
81. As u moes kies tussen 'n mooi en aantreklike
woonbuurt waar die mense nie vriendelik is nie of
'n onaantreklike woonbuurt waar die mense vriendelik
is, wat sou u kies?
Aantreklik/nie vriendelik 1
Onaantreklik/vriendelik 2 72
Hoekom sê u so / 73 - 74
82. Indien u kon kies tussen
- 'n goeie buurt wat so geleë is dat dit ver
weg is van winkels, werkplekke, vermaaklikheid,
ens. en 1
'n minder goeie buurt, geleë naby winkels,
werk, vermaaklikheid ens. 2
Watter een sou u kies? 75
Hoekom sê u so? 76 - 77

Vraelys No.

1 - 4

Kaart No. 5

5

83. As die stadsraad geld op Cloeterville sou uitgee, waarop dink u behoort hulle dit te doen? (In volgorde van belangrikheid)

.....

.....

.....

6 - 11

MOONTLIKE VRAE OM WAARDEORIËNTASIES TE IDENTIFISEER

84. Indien u 'n huis vir uself kan kies, watter een van die volgende eienskappe is vir u die belangrikste?

- ☐ 1 - Mooi, aantreklike huis van buite
- ☐ 2 - 'n Huis en erf wat veilig is vir u en u gesin om in te woon
- ☐ 3 - Die buurt waarin die huis staan moet ordentelik wees
- ☐ 4 - Die grootte en duursaamheid van die huis 12

85. Indien u meubels vir u huis moet aankoop, wat is vir u die belangrikste?

- ☐ 1 - Gerieflike meubels vir die gesin om te gebruik
- ☐ 2 - Moderne meubels soos die bure of vriende s'n
- ☐ 3 - Interessante meubels wat anders is as die meeste ander mense s'n
- ☐ 4 - Die prys en afbetalingsterme 13

86. In watter een van die volgende groepe val u m.b.t.

kuier saam met vriende?

- ☐ 1 - Kuier meestal formeel d.m.v. formele uitnodigings
- ☐ 2 - Hou van oorspronlike tipe etes, meestal formeel
- ☐ 3 - Hou van gesellige kuiers waar die hele gesin aan kan deelneem
- ☐ 4 - Informele kuiers en vriende wat sommer "inval". 14

87. Indien u enige verandering aan u huis aanbring het of graag wil aanbring, watter een van die volgende besluite is vir u die belangrikste?

- ☐ 1 - Die koste verbonde aan die veranderinge
- ☐ 2 - Die groter ruimte waar gesinslede saam kan verkeer
- ☐ 3 - Die groter ruimte vir privaatheid
- ☐ 4 - Die groter ruimte waar sosiaal onthaal kan word. 15

88. Probeer u om elke maand iets te spaar? Indien wel, watter een van die redes het u?

- ☐ 1 - Spaar geld sodat ons meer kan uitgaan en ook meer mense kan uitnoodi om te kuier en eet
- ☐ 2 - Spaar geld sodat ons aan meer dinge in ons vryetyd kan deelneem soos sport
- ☐ 3 - Spaar sodat daar iets is vir onvoorsiene omstandighede
- ☐ 4 - Spaar geld sodat ons iets sal hê in tye van nood of werkloosheid.

16

Ek gaan nou aan u 'n klompie stellings lees - U moet elke keer sê of u saamstem of nie saamstem nie.

89. Ek sal graag 'n huis wil hê wat ek teen 'n wins kan verkoop.

Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 17

90. Ek dink nie my huis het baie te doen met die opinie wat my vriende van my het nie.

Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 18

91. Ek wil 'n huis met genoeg ruimte hê sodat my kinders wanneer hulle getroud is, vry voel om by my in te woon.

Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 19

92. Ek dink elke gesinslid behoort eweveel reg hê om enige vertrek in die huis te gebruik.

Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 20

93. In my huis wil ek volle vryheid hê om te doen wat ek wil.

Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 21

94. Ek sal net 'n huis koop wat baie lae onderhoudskoste het.

Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 22

95. Ek wil graag 'n huis hê wat mooi is vir ander mense.

Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 23

96. 'n Mooi versierde huis is baie belangrik om 'n mens gelukkig te maak.

Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 24

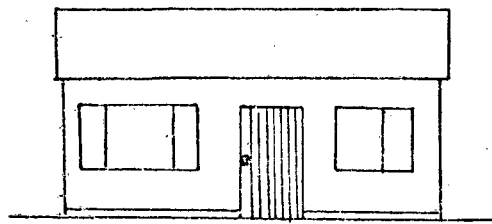
97. Ek wil 'n plek in my huis hê waar ek vry van enige steurings deur gesinslede is.

Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 25

98. Ek dink 'n kind behoort die huis te verlaat sodra hy homself onderhou.
Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 26
99. Ek dink 'n huis moet groot genoeg wees sodat familie (behalwe kinders) ook by jou kan inwoon.
Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 27
100. Ek wil 'n huis hê waarop ek trots kan wees om dit aan my vriende te wys.
Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 28
101. Ek dink as 'n mens 'n huis besit het jy te min geld oor vir ander dinge.
Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 29
102. Ek wil 'n huis hê wat net so mooi is soos my vriende s'n
Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 30
103. Dit is belangrik dat ek in my huis vry is van enige steurings.
Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 3 Weet nie ☐ 3 31
104. Ek wil 'n huis hê waarvoor ek so min as moontlik hoef te betaal.
Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 32
105. Ek wil graag 'n huis hê met ingeboude meubels sodat dit nie hoef rond te skuif nie.
Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 33
106. Dit is nie nodig dat my huis vir my mooi moet wees om na te kyk nie.
Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 34

107. Ek dink nie dit is nodig dat my kinders se speelmaats
van die regte sosiale klas moet wees nie,
Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 35
108. 'n Tuin is nie nodig om die lewe aangenaam te maak nie.
Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 36
109. Ek dink kinders se behoeftes is die belangrikste in 'n
huis.
Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 37
110. 'n Huis hoef nie so groot te wees dat gesinslede hulle
vryetyd saam kan deurbring nie.
Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 38
111. Ek dink nie dit is nodig dat 'n huis groot vensters
moet hê vir baie vars lug nie.
Stem saam ☐ 1 Stem nie saam nie ☐ 2 Weet nie ☐ 3 39

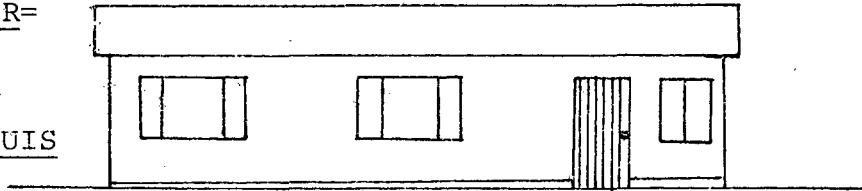
A. ENKEL WONING

B. ENKELVER=

DIEPING

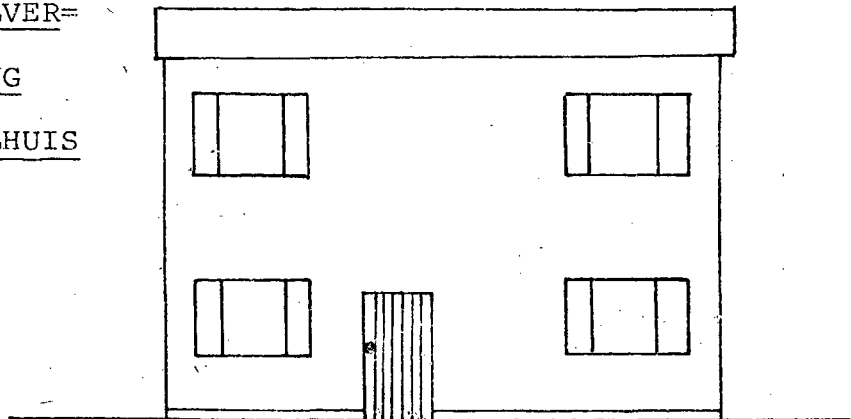
SKAKELHUIS

C. DUBBELVER=

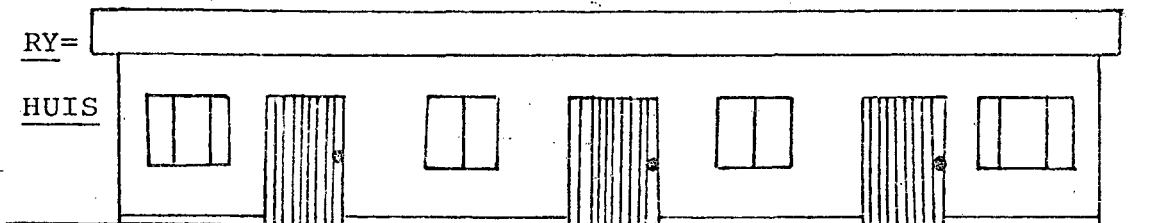
DIEPING

SKAKELHUIS

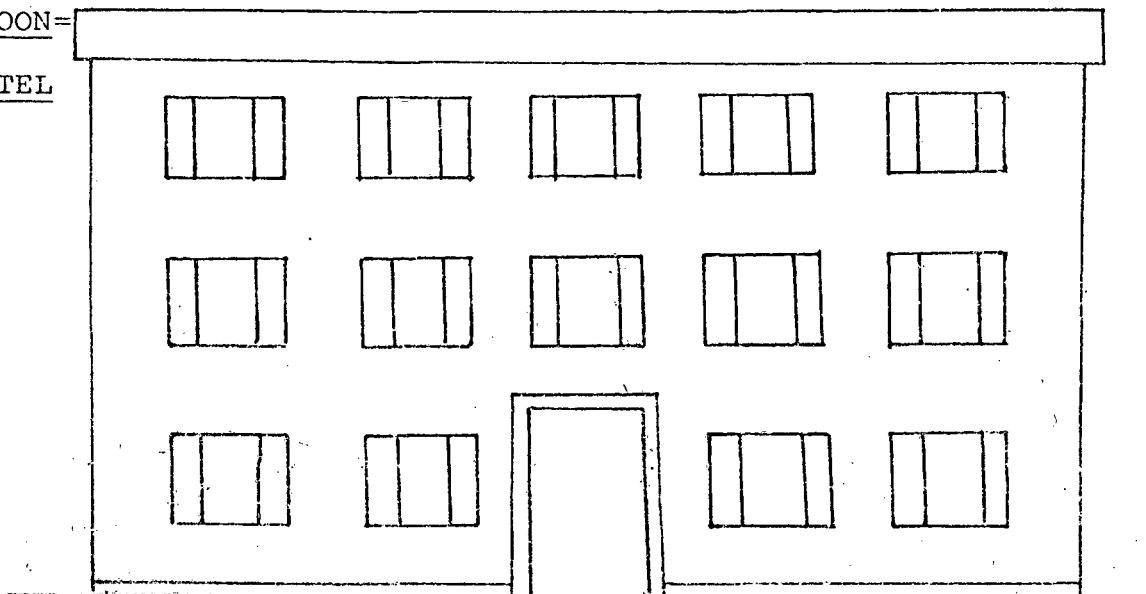
D. RY=

HUIS

E. WOON=

STEL

TABEL I Bylae A

Waardeoriëntasie Response

Vrae (sien bylae A)	Ekonomies	Gesins	Persoonlik	Prestige
84	4	2	1	3
85	4	1	3	2
86	4	3	2	1
87	1	2	3	4
88	4	3	2	1
89	1			
90				2
91	2	1		
92		1		
93			1	
94	1			
95				1
96			1	
97			1	
98	1	2		
99		1	2	
100				1
101	1			
102				1
103			1	
104	1			
105			2	
106				2
107				2
108			2	
109		1		
110		2		
111		2		
TOTAAL	11	12	12	11

